

**SPOR BİLİMLERİ ÖĞRENCİLERİNİN ENGELLİLERE
YÖNELİK TUTUMLARI İLE PARALİMPİK ALGILARI
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Burak CANPOLAT

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Betül AKYOL**

Doktora Tezi - 2023

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SPOR BİLİMLERİ ÖĞRENCİLERİNİN ENGELLİLERE YÖNELİK
TUTUMLARI İLE PARALİMPİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Burak CANPOLAT

**Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Doktora Tezi**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Betül AKYOL**

Bu Araştırma İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi Tarafından TDK-
2022-2767 Proje numarası ile desteklenmiştir

**MALATYA
2023**

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vii
ABSTRACT.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ	13
2. GENEL BİLGİLER	16
2.1. Engelliler için Spor	16
2.1.1. Engelliler için Rehabilitasyon Sportu	18
2.1.2. Engelliler için Performans Sportları	19
2.2. Engelli Sportcular	20
2.3. Engelli Sportcular ve Engelli Sportlarında Hizmet Veren Profesyoneller	21
2.3.1. Engelli Sportcular ve Antrenörler	21
2.3.2. Engelli Sportcular ve Beden Eğitimi Öğretmenleri	23
2.3.3. Engelli Sportcular ve Sport Yöneticileri	24
2.4. Engelli Sport Organizasyonları	26
2.5. Paralimpik Oyunlar	27
2.5.1. Paralimpik Yaz Oyunları	29
2.5.2. Paralimpik Kış Sportları	34
2.6. Türkiye'nin Paralimpik Oyunlar Geçmişi	36
2.7. Engelli Bireylere Karşı Tutum.....	39
2.8. Sport Bilimleri	40
3. MATERYAL VE METOD.....	43
3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi (Power Analizi)	43
3.2. Veri Toplama Araçları	45
3.3. Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği	46
3.4. Paralimpik Sportlar Farkındalık Ölçeği	46
3.5. Hipotezler.....	48
3.6. Veri Seti ve İstatistiksel Yöntemler	49
3.6.1. Regresyon Analizi.....	50
3.6.2. Medyan Regresyon	53

3.6.3. Mann Whitney U Testi	54
3.6.4. Kuruskal Wallis H Testi	54
4. BULGULAR.....	55
4.1. Regresyon Analizi Sonuçları	55
4.2. Fark Testleri.....	64
5. TARTIŞMA	79
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
KAYNAKLAR	89
EKLER.....	106
EK-1. Özgeçmiş.....	106
EK-2. Etik Kurul Belgesi.....	107
EK-3. Kurum İzin Yazısı	108
EK-4. Gönüllü Onam Formu	109
EK-5. Kullanılan Ölçekler	110
EK-6. Regresyon Analizleri.....	116

TEŞEKKÜR

Üniversite eğitimim sürecinde bana hem öğreterek hocalık hem de yardım ederek büyüklük yapan Sayın Dekanım Prof. Dr. Cemal GÜNDOĞDU'ya, Bölüm Başkanım Doç. Dr. Mehmet ILKIM'a, Akademik Danışmanım Doç. Dr. Betül AKYOL'a, ağabeylerim Doç. Dr. Şakir TÜFEKÇİ ve Doç. Dr. Yalın AYGÜN'e en içten dileklerimle şükranlarımı sunarım.

TDK-2022/2767 proje numarası ile araştırmada kullanılan sarf ve demirbaş malzemelerin teminini sağlayan İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi'ne teşekkür ederim.

Araştırmaya gönüllü olarak katılan ve samimi cevaplarıyla çalışmaya katkı sunan tüm öğrencilere ve diğer üniversitelerdeki öğretim üyesi hocalarıma teşekkür ederim.

Üniversite yıllarımdan bugüne kadar bana dost olan Arş. Gör. Göktaş NORMAN'a teşekkür ederim.

Akademik kariyerim için bana örnek olan ve benden her türlü desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli ablam Doç. Dr. Esra CANPOLAT GÖKÇE'ye teşekkür ederim.

Bu yaşıma kadar beni büyüten, her zorlukta yanımda olan ve bana verdikleri emekleri ödeyemeyeceğim annem ve babama teşekkür ederim.

Kendimi her zaman çok şanslı hissettiren ve bana yardımcı olan sevgili eşim Büşra CANPOLAT'a teşekkür ederim.

ÖZET

Spor Bilimleri Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumları ile Paralimpik Algıları Arasındaki İlişki

Amaç: Spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrenciler mezun olduklarında ülkemizin spor sektörünün her kademesinde profesyoneller olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda engelli sporlarının yaygınlaşması için spor profesyonellerinin engelli bireylere karşı tutumları önem arz etmektedir. Spor profesyonellerinin engelliler için dünyadaki en büyük spor organizasyonu olan Paralimpik Oyunlar için farkındalık düzeyleri engellilerin spor hayatlarına etki eden önemli faktörlerden biri olabilir. Bu yüzden çalışmamızın sorunsalını; gelecekte spor profesyonelleri olacak olan spor bilimi öğrencilerinin engellilere yönelik tutumları ve Paralimpik oyunlar hakkındaki algı düzeyleri arasındaki ilişki oluşturmuştur.

Materyal Metod: Bu amaçla Türkiye İstatistik Kurum tarafından belirlenen TRB1 bölgesi şehirlerinde (Bingöl, Eleazığ, Malatya ve Tunceli) yükseköğretim düzeyinde öğrenim gören spor bilimleri öğrencilerine Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve Paralimpik Sporlar Farkındalık Ölçeği uygulanmıştır. Veriler SPSS 22.0 ve Eviews Programları ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Analiz sonuçları spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engelliler yönelik tutumlarının birbirlerini etkileyen değişkenler olduğunu, aralarında hem ölçeklerin toplamı hem de alt boyutlar için anlamlı ilişkilerin olduğu, demografik özellikler açısından da çeşitli anlamlı farkların olduğu görülmüştür.

Sonuç: Sonuçlara göre; spor bilimleri öğrencilerinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları Paralimpik farkındalıklarını etkileyen en belirgin unsur olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca diğer alt boyutlar ve demografik özelliklere göre de bazı ilişkilerin ve anlamlı farkların olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Engelli, Farkındalık, Paralimpik, Spor Bilimleri, Tutum

ABSTRACT

The Relationship Between Attitudes of Sports Science Students towards the Disabled and their Paralympic Perceptions

Aim: When the students of the sport sciences graduate, they work as professionals at all levels of the sports sector of our country. At the same time, the attitudes of sports professionals towards disabled individuals are important for the dissemination of disabled sports. Awareness levels of sports professionals for the Paralympic Games, which is the largest sports organization in the world for the disabled, may be one of the important factors affecting the sports life of the disabled. Therefore, the problematic of our study; The relationship between the attitudes of sports science students, who will be sports professionals in the future, towards the disabled and their perception levels about the Paralympic games.

Material Method: For this purpose, the students of sport sciences who are studying at the higher education level in the cities of the TRB1 region determined by the Turkish Statistical Institute (Bingöl, Elazığ, Malatya and Tunceli) "Attitude Scale Towards Individuals with Special Needs" and "Paralympic Sports Awareness Scale" were applied. Data were analyzed with SPSS 22.0 and Eviews Programs.

Results: The results of the analysis showed that the Paralympic awareness of the sports science students and their attitudes towards the disabled are variables that affect each other, there are significant relationships between them both for the sum of the scales and for the sub-dimensions, and there are various significant differences in terms of demographic characteristics.

Conclusion: According to the results; Attitudes of sports science students towards individuals with special needs emerged as the most prominent factor affecting their Paralympic awareness. In addition, it was observed that there were some relationships and significant differences according to other sub-dimensions and demographic characteristics.

Keywords: Attitude, Awareness, Disabled, Paralympics, Sports Sciences

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AE	: Antrenörlük Eğitimi
BESÖ	: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
DYR	: Duyarlılık
EBESE	: Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi
EKK	: En Küçük Kareler
EYT	: Engellilere Yönelik Tutum
IPC	: Uluslararası Paralimpik Komitesi
OLMT	: Olumlu Tutum
OLSZTİ	: Olumsuz Tutumun İyileşmesi
PB	: Paralimpik Bilgi
PF	: Paralimpik Farkındalık
Pİ	: Paralimpik İlgi
REK	: Rekreasyon
SY	: Spor Yöneticiliği

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil 3.1. Power Analiz	44
Şekil 3.2. Farklı Evrenler İçin Kabul Edilebilir Asgari Örneklem Büyüklükleri	45
Şekil 3.3. Örneklem Seçme Teknikleri	45

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 2.1. Tarihsel Süreçte Paralimpik Yaz Oyunları	30
Tablo 2.2. Tarihsel Süreçte Paralimpik Kış Oyunları	36
Tablo 2.3. Türkiye'nin Paralimpik Oyunlar Geçmişi	38
Tablo 4.1. Değişkenlere dair tanımlayıcı istatistikler	55
Tablo 4.2. Model 1 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları.....	55
Tablo 4.3. Model 2 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları.....	56
Tablo 4.4. Model 3 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları.....	57
Tablo 4.5. Model 4 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları.....	58
Tablo 4.6. Model 5 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları.....	59
Tablo 4.7. Model 6 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları.....	60
Tablo 4.8. Model 7 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları.....	61
Tablo 4.9. Model 8 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları.....	62
Tablo 4.10. Model 9 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları.....	63
Tablo 4.11. Yaşlar Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri.....	64
Tablo 4.12. Yaş Gruplarına Göre Değişkenlerin Ortamalarının Fark Testi Sonuçları: Kruskal Wallis Testi	65
Tablo 4.13. Cinsiyet Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri.....	65
Tablo 4.14. Cinsiyete Göre Değişkenlerin Ortalamalarının Fark Testi Sonuçları: Mann Whitney U Testi	66
Tablo 4.15. Üniversiteler Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri	67
Tablo 4.16. Üniversitelere Göre Değişkenlerin Ortamalarının Fark Testi Sonuçları: Kruskal Wallis Testi	68
Tablo 4.17. Bölümler Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri	69
Tablo 4.18. Bölümlere Göre göre değişkenlerin ortalamalarının fark testi sonuçları: Kruskal Wallis Testi	70
Tablo 4.19. Sınıflar açısından değişkenlerin normallik testleri	71
Tablo 4.20. Sınıflara göre değişkenlerin ortalamalarının fark testi sonuçları: Kruskal Wallis Testi	72
Tablo 4.21. Engelli olan bir yakın veya tanıdığıının olması açısından değişkenlerin normallik testleri	73

Tablo 4.22. Engelli Olan Bir Yakının veya Tanıdığı Olması Durumuna Göre Değişkenlerin Ortalamalarının Fark Testi Sonuçları: Mann Whitney U Testi	73
Tablo 4.23. Engelli Bireyler İle Çalışma Deneyimi Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri	74
Tablo 4.24. Engelli Bireyler ile Çalışma Deneyimine Göre Değişkenlerin Ortalamalarının Fark Testi Sonuçları: Mann Whitney U Testi	74
Tablo 4.25. Engelli Bireylere Yönelik Ders Alma Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri	75
Tablo 4.26. Engellilere Yönelik Ders Alma Durumuna Göre Değişkenlerin Ortalamalarının Fark Testi Sonuçları: Mann Whitney U Testi	76
Tablo 4.27. Engelli Bireyler İle Çalışmayı İsteme Durumu Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri	77
Tablo 4.28. Engelli bireylerle çalışmayı isteme durumuna göre değişkenlerin ortamalarının fark testi sonuçları: Kuruskal Wallis Testi	78

1. GİRİŞ

Engelli bireyler tarih boyunca tüm toplumlarda çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır (1). Bu zorluklar başta tüm insanların temel hakkı olan yaşama hakkı ile ortaya çıktığı görülmüştür. Öyle ki kimi toplumlarda engelli bireylerin yaşamlarının dahi o topluma zarar verdiği düşüncesi hakim olmuştur. Örneğin estetiğin ve gücün oldukça önemsendiği Roma uygarlığında ya da Yunan tarihinde filozofların dahi engelli bireyleri güçlü toplumlar için “zayıflık” olarak nitelediği görülmüştür (2, 3). Yüzyıllık yakın geçmişe bakıldığında ise Nazi Almanyasında saf ve üstün ırk düşüncesi ile T4 Operasyonu (Aktion T4) adı verilen ötenazi programları ile engelli bireylere yönelik toplu katliamların uygulandığı bilinmektedir (4). Engelli bireylerin yaşamak için temel gereksinim olan nefes alma eylemini dahi karşılayamadığı bir dünyada zaman içinde toplumlar tarafından kabul görmeleri ve diğer ihtiyaçlarının ortaya çıkması gelişen ve değişen dünyada medeniyetleşmenin bir göstergesi olmuştur (1). Temel fizyolojik ihtiyaçlara erişimin tüm insanlık için zor olduğu dönemlerden teknolojinin hayatımızın her alanına yerleştiği günümüz dünyasına kadar istek ve ihtiyaçlar da değişiklik göstermiştir. Bu durum engelli bireylerin sosyal hayata entegrasyonu, diğer insanlar tarafından saygı görmeleri ve toplumların bu durumu yadırgamaması şeklinde ihtiyaçları da beraberinde getirmiştir. Gelişmiş toplumlarda bu konuların eğitim ve farkındalık yaratan politikalar sayesinde toplum tarafından daha kolay benimsendiği bilinmektedir. Fakat eğitime ve bilgiye erişimin daha zor ve uzun sürede gerçekleştiği toplumlarda engelli bireylerin hala çeşitli sorunlar yaşadığı görülmektedir.

Engelli bireylerin yaşadığı sorunlar ile psikolojik ve fiziksel anlamda ihtiyaç duydukları gelişimin sağlanması adına devletlerin uyguladıkları politikaların son zamanlarda oldukça hızlı bir şekilde hayatımızda yer edindiği söylenebilir (5). Özellikle ülkemizde son yıllarda engelli bireylerin temel ihtiyaçlarını ve sosyal hayatlarını iyileştirmek adına düzenlenen uygulamaların varlığı oldukça hissedilir bir hal almıştır. Bu gelişmeler sayesinde engelli bireylerin temel haklarını elde edebildiği, toplum içinde yer edindikleri ve kişisel gelişimleri doğrultusunda eğitim alarak toplumun her kademesinde bulunabildikleri görülmektedir. Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde de görüldüğü üzere bireylerin temel ihtiyaçları ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamaları halinde ait olma ve saygı gibi diğer ihtiyaçların ortaya çıktığı bilinmektedir (6). Bu durumdan hareketle engelli bireylerin ülkemizde temel ihtiyaçları ile ilgili sorun

yaşamadıkları bu zamanda, bilişsel ve ruhsal anlamda yeni ihtiyaçlarını giderebildikleri imkanlara da sahip oldukları gözlemlenmektedir. Öyle ki Yüksek Öğretim Kurumlarında öğrenci olarak eğitim alan engelli bireylerin sayısını her geçen gün artmakta ve kamu kurumları ile özel sektörde de çeşitli kariyer imkanları oluşmaktadır.

Engelli bireylerin topluma entegrasyonunun uzun yıllar boyunca büyük bir sorun olduğu bilinmektedir. Bu sorunun zaman içinde ortadan kaldırılması veya azalması adına yaşanan gelişmelerden birinin de engelli bireylerin spora katılımı olduğu bilinmektedir. 1848 yılında Stoke Mandawille Hastanesi'nde Doktor Ludwig Gutman tarafından 2. Dünya Savaşı gazilerinin rehabilitasyonu amacıyla tekerlekli sandalye basketbolu oynamaya başlamasından Paralimpik Oyunlara kadar geçen süreçte, engelli bireylerin toplumlarda yaşadıkları sorunları spor yoluyla daha kolay aşabildiği düşünülmektedir (7). Sporun rehabilitasyon ve fizik tedavi yöntemi olarak engelli bireylere yönelik uygulanmasının yaygınlaşması ile birlikte ailelerin ve toplumların da engelli bireylere yönelik tutumlarında değişikliklerin meydana geldiği söylenebilir. Bu anlamda engelli bireylerin spora katılımı ve fiziksel olarak aktif bir yaşam sürme isteklerinin karşılanması açısından bu alanda eğitim alabilecekleri kurumların ve bu kurumlarda eğitim verecek eğitimcilerin önem arz ettiği bir gerçektir (8).

Sporun insanlar tarafından serbest zaman aktivitesi, rehabilitasyon, performans vb. gibi çeşitli amaçlarla yapıldığı bilinmektedir. Sporun rehabilitasyon ve entegrasyon etkisinin engelli bireyler için oldukça katkı sağladığı ifade edilmektedir. Ancak toplum içinde performans sporlarıyla ilgilenen engelli bireylerin sayısında da zamanla hızlı bir artışın olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu sporcuların diğer engelli bireylerin spor aktivitelerine katılmaları yolunda bir teşvik unsuru oldukları da söylenebilir. Öyle ki performans sporcusu olan engelli bireylerin kariyerleri için maddi ve manevi kazandıkları başarının önemli bir motivasyon kaynağı olduğu bilinmektedir (9). Daha büyük kitlelere hitap eden spor organizasyonlarının da sporcular için ekstra bir motivasyon kaynağı olduğu düşünülebilir. Bu yüzden dünyada düzenlenen en kapsamlı spor organizasyonları olarak bilinen Olimpiyat Oyunları gibi Paralimpik Oyunlar da engelliler için düzenlenen en kapsamlı spor organizasyonudur. Bu noktada Paralimpik Oyunların ülkemizde farklı branşlarda rekabet eden engelli sporcular için oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Engelli bireyler için sporun pozitif etkileri düşünüldüğünde onların spora katılımlarını teşvik edecek gelişmelerin yaşanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Engelli bireylerin spora dair kaliteli ve gelişen eğitim olanaklarından faydalanmasının

yolunun bu alandaki nitelikli işgücüne bağlı olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden ülkemizde spor eğitimi alarak bu alanda hizmet veren kişilerin sahip oldukları niteliklerin ilgili kitleye karşı uygun olması beklenmektedir. Özellikle farklı özel ihtiyaçlara sahip bireyler için hizmet veren işgücünün alanında uzmanlaşmış ve yeterli bilgi birikime sahip olması gerekmektedir. Bu yüzden ülkemizde engelli bireyler için spor hizmeti verecek olan spor bilimi alanından öğrencilerin engellilere yönelik tutumları; engelli sporcuların kariyerleri ve ülkemiz adına önem arz etmektedir. Aynı zamanda engelliler için en prestijli spor organizasyonları olan Paralimpik Oyunların spor biliminin farklı alanlarındaki öğrencileri için ne anlam ifade ettiği bugüne kadar yapılan alan çalışmalarında ele alınmamıştır. Toplumumuzda yer alan engelli sporcuların kendi branşlarında gelişip ülkemizi Paralimpik Oyunlarda temsil etmesi engelli sporlarının ülke genelinde yaygınlaşması için etken olarak düşünülmektedir. Bu açıdan yapılan bu araştırma, ülkemizde engelli sporlarının gelişimi için spor profesyoneli adaylarının engelliler ve onların spor hayatları için önem arz eden bir unsur olduğu düşüncesinden hareketle hazırlanmıştır. Bu kapsamda spor bilimi alanında çeşitli öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutum ve Paralimpik sporlar açısından farkındalıkları arasındaki ilişki spor literatürüne katkı sağlayacaktır. Sosyolojik açıdan ele alınacak bu durum engelli sporları için önem arz eden kritik bir konunun sınanmasını gerçekleştirmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Engelliler için Spor

Uluslar belirli bir refah düzeyine gelene kadar engelli bireylerin hayatın her kademesinde çok az destek gördüğü toplumlardan oluşuyordu ve engelli bireylerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için çok çabalamaları ve hayırseverlerin desteklerinin olması gerektiği biliniyordu. Bu yüzden zamanla engelli bireylerin bazıları yalnızca toplumdaki çıkarlarını temsil etmek için değil, aynı zamanda sosyalleşme ihtiyaçları için çeşitli sivil toplum örgütleri kurdu. Engelliler tarafından yapılan sporların çoğu bu organizasyonlardan ile beraber doğmuştur. Bu örgütlenmelerin bazıları 1834 gibi erken bir tarihte ortaya çıktı; Fransa'da Comité des sourds-muets (Sağır Dilsiz Komitesi), 1924'te işitme engelliler için oyunlar düzenleyecek olan uluslararası sağır dilsiz hareketinin öncüsü olmuştur. Diğer kuruluşlara bakıldığında ise, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra engelli eski askerlere yardım etmek için ortaya çıktıkları görülmektedir. Öyle ki Birleşik Krallık'ta, kuruluşların çoğu, engelliler tarafından yönetilmeyen hayır kurumlarıydı. Örneğin görme engellilerin bakımı için 1915'te Regents Park'taki bir villada açılan St Dunstan's isimli kuruluş, 1930'da Ulusal Körler Spor Ligi kurulmasında rol almıştır (10).

Engelliler için sporla ilgili literatürün çoğu, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemi kapsar (11–13). Ancak Napolyon Savaşları sırasında tek kollu ve tek bacaklı hastalardan oluşan bir ekibin kriket oynadığı (14) ya da 1904 yılında bacak amputasyonu olan iki kişinin yürüyüş yarışında yarışmak için kendilerine tahta bacaklar sağlandığı çeşitli kaynaklarda yer almaktadır (15). Ayrıca ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra engelli sporlarının başladığına dair bilgiler yer alsa da bu tarihlerden önce de İngiltere, Almanya ve Fransa'da engelliler tarafından spor yapıldığına dair çok sayıda kanıt olduğu ifade edilmektedir (10). Örneğin işitme engelliler için bazı spor faaliyetlerin 1888'de Berlin'de başladığı ve engelliler arasında spor ile ilgili farkındalığın bu dönemlerde oluştuğu bilinmektedir. Bu durumla ilişkili olarak Alman cerrah August Bier, jimnastik ve sporun faydalarına inanmış ve 1920'de Berlin'deki Beden Eğitimi Okulu'nun ilk başkanı olarak Almanya'nın ilk spor hekimliği organizasyonunun kurulması için kaynak sağlamasına öncülük etmiştir. Böylelikle öğrencilere spor ve egzersiz yoluyla spor hekimliği, sağlık ve rehabilitasyonun faydaları

öğretilecek ve sporun farklı engel durumlarını ve hastalığı ortadan kaldırmaya yarayan çalışmalar yapılacaktır. 1928'de Bier, sporun tedavi amaçlı nasıl kullanılacağını anlamak için doktorların, iç görü kazanmak için önce söz konusu sporu kendilerinin yapması gerektiğini öne sürse de Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu çabalar azalacak ve engelli bireylerin tedavi amaçlı da olsa fiziksel aktiviteye katılımları güçleşecekti (16).

Engelliler için sporun, hem Amerika Birleşik Devletlerinde hem de Birleşik Krallık'ta İkinci Dünya Savaşı'ndan kalan çok sayıda engelli gazi için rekreatif aktiviteler yoluyla başladığı uzun zamandır varsayılmıştır (17). Bu aktivitelerin organize bir yarışma şeklinde ortaya çıkması ise 1948'de olmuştur. Ludwig Guttman'ın himayesinde İngiltere'nin Stoke Mandeville Hastanesi'nde 16 tekerlekli sandalye kullanan gazinin okçuluk etkinliği ile ilk engelli spor organizasyonunu başlattığı kabul edilir (18). Aynı zamanda engelliler sporunun başlarda sağlık sorunlarını minimize etmek amacıyla ortaya çıktığı düşünülmektedir. Günümüzde Paralimpik oyunlara evrilen engelliler sporu için tarihçiler de bu alanın engelli bireyler için sosyolojik olarak birçok etkisinin olduğunu söylemiştir (19, 20). Çünkü 20. yüzyıldan önce, engelli bireyler genellikle toplumun üretken olmayan üyeleri olarak görülüyordu ve çoğu zaman kendi başlarının çaresine bakmaya zorlandılar. Bu anlamda dünyanın çeşitli coğrafyalarında engelliler için spor organizasyonlarının başlaması ve resmi programlar şeklinde düzenlenmesi bir devrim niteliği taşımaktadır. Bu tarihlerden önce yine işitme engelliler için ilk spor programlarının Berlin'de başlatıldığı ve bu programdaki klinisyenler tarafından rehabilitasyon programlarının iyileşme sürecinin bir parçası olarak fiziksel aktivite olarak kullanıldığı bilinmektedir (21).

1948'de Londra'da Olimpiyatlar başlarken, Dr. Guttman ilk Stoke Mandeville Oyunlarını tanıttı. 1952'de aynı oyunlara Hollandalılar tarafından gönderilen başka bir ülkeden sporcuların da dahil olmasıyla Stoke Mandeville oyunları uluslararası bir nitelik kazanmıştır (21). 1960 yılına gelindiğinde ise Roma'da düzenlenen ilk Paralimpik oyunlar sonrasında organizasyonlar yalnızca omurilik yaralanması olan sporcular ve belirli engel grupları için değil, aynı zamanda görme engelli, ampute ve hareket bozukluğu olan sporcuları da içerecek şekilde devam etmiştir (19).

1976 yılında düzenlenen ilk Paralimpik kış oyunlarının ardından daha da gelişen oyunların artık Olimpiyat Oyunları ile aynı şehirde ve birbirini takip eden zamanlarda yapılması kararlaştırıldı. Paralimpik Oyunlar her zaman Olimpiyatlarla aynı şehirde yapıldı, ancak Seul 1988 Yaz Oyunları ve Albertville 1992 Kış Oyunlarına kadar aynı mekanlara dahil edilmediler (22).

Engelli bireyler için sporun zaman içinde geldiği nokta düşünüldüğünde tüm bu gelişmelerin oldukça zor şartlarda ve zorlu çalışmalar sonrası ortaya çıktığı ifade edilmektedir. 1984'ten önce Amerika'da dahi, küçük yaştaki sporcular için uygun spor tesislerinin olmaması engelli bireylerin de spor yapabilecekleri şartlar ile ilgili fikir verebilmektedir. Fakat yaşanan zorluklara rağmen engelli sporcuların tüm yaş gruplarında, çeşitli spor organizasyonları tarafından benimsendiği ve engelli sporlarına dahil edildiği zamanlara gelinmiştir. Günümüzde birçok spor branşına tüm engel kategorilerinin dahil edildiği, ve böylece engelli bireylerin hem sağlık hem sosyal yönden geliştiği söylenebilir (23).

2.1.1. Engelliler için Rehabilitasyon Sportu

Ludwig Guttmann, uzun bir süre fiziksel egzersizin terapötik kullanımını savunmuştur. Almanya'da özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan önce işitme engelli, görme engelli ve uzuv eksikliği bulunan kişilerin tedavisi için rehabilitasyon amaçlı spor aktivitelerinin kullanıldığını kabul edilir (24). Sportun tarihte engellilerin rehabilitasyonu amacıyla kullanıldığının bir diğer kanıtı ise Fuller'in klasik eseri Medikal Jimnastik'tir (Medicina Gymnastica) ve burada egzersizi tıbbi tedaviye ek olarak tanımlamıştır (25). Ek olarak Birinci Dünya Savaşı sırasında, İngiltere'de amputasyonlu kişiler için voleybol tanıtıldı ve yüzme etkinlikleri bir rehabilitasyon aracı olarak kullanıldı (26).

Sportun zaman içinde rekabeti yansıtan etkinliklere dönüşmesi engelli sporlarında da yaşanmıştır fakat engelli bireyler için sportun geçmişte tıbbi gerekçeler ile askerlere uygulanan rehabilitasyon uygulamalarıyla başladığı bilinmektedir (27). Tıpta spor uygulamalarının ise kökleri bir bilim disiplini olarak Almanya ve İsviçre'de yaygınlaşmıştır. Alman spor doktorları derneği 1912'de kurulmuş ve burada egzersiz fizyolojisine güçlü bir araştırma vurgusu yapan bir spor laboratuvarı ilk kez sergilenmiştir (28). Hatta Engelli sporlarında önemli gelişmelere öncü olan Guttmann'ın çalıştığı kurum, ilk spor hekimliği enstitülerinden birine sahipti ve Guttmann sportu gaziler için rehabilitasyon amacıyla kullanmaya başlayan bir hekimdi (10). Öte yandan Nazi Almanyasında tıbbi çalışmalarına destek alabilmek amacıyla orduya katılan doktorların dahi insanların ameliyat sonrasında iyileşmeleri için egzersiz protokollerini uyguladıkları bilinir (29).

Tüm bu perspektifler ışığında sportun engelli bireylerin sağlığında iyileşme meydana getirmek amacıyla ortaya çıkan bir uyarlama olduğu görülmektedir.

Günümüzde ağır engel gruplarında da egzersiz uygulamalarının rehabilite etkisinden faydalandığı bilinmektedir. Bu yüzden sporun rekabet ve yarışma içeriğinin yanı sıra rehabilitasyon etkisinin de engelli bireyler için oldukça önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

2.1.2. Engelliler için Performans Sporları

Ludwig Guttmann, engelliler için spor yazınlarında, çağlar boyunca fiziksel egzersizin terapötik kullanımıyla ilgili bilgilerden bahsederken aynı zamanda Almanya'da işitme engelliler için bazı oyunların yarışma formuyla oynandığını da söyler (24). Engellilerin günümüzde Olimpiyat Oyunları ile eş zamanlı olarak tüm dünyanın izlediği müsabakalarda rekabet etmesinin tarihteki mimarı niteliği taşıyan bir kimsenin engelliler için sporu bir yarışma haline getirmesi, engelliler için sporun rekabet ve performans içeren dönüşümünü de oldukça anlaşılır kılmaktadır. Çünkü insanların yaşamları içinde eğlence ve rekabet yadsınamaz bir gerçektir. Her ne kadar spor hekimlerinin rehabilitasyon uygulamaları ile engelli bireylere özgün tedavi metotları geliştirmişse de, rekabetin de sağlık açısından sorunları olan kimseler için pozitif etkilerinin olduğu ifade edilmektedir (30). Ayrıca Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında dahi engelli bireyler için çeşitli refah kurumları ve toplulukları kurulduğu ve çeşitli oyunların yarışlar halinde düzenlendiği ve bu dönemlerde rehabilitasyon programının bir parçası olarak rekabet sporlarını kullandığı bilinmektedir (27). Diğer taraftan Fransa'da 1880'li yıllarda işitme engelliler için spor kulüplerinin kurulduğu bilinmektedir. İlk sağır ve dilsiz bisiklet kulübünün 1899'da ve Paris Sağır Dilsiz Atletizm Kulübü 1911'de kurulduğu ifade edilmiştir. Bu kulüplerin amacı engellilerin topluma entegre olmasıydı, ancak kapsamlı spor organizasyonları, kuralları uyarlamak zorunda kalacakları için ve güvenlik endişeleri olduğundan dolayı engelli bireylerin rekabetçi aktivitelerde yer almasını reddetmişti (31). Bu durum engelli bireyler için spor aktivitelerinin geçmişte de performans dayalı rekabetçi bir şekilde uygulanması için girişimlerin olduğunu göstermektedir. Fakat tüm engelli bireylerin sağlık açısından spora katılımlarına çeşitli muhalif görüşlerin olduğu (32) ancak Stoke Mandeville'deki Tekerlekli Sandalye Oyunları ile bu durum artık engelli bireylerin yarışmalarının başladığı en büyük adım olmuştur (33).

Sporun engelli bireyler için yarışma formunu aldığı ilk dönemlerde sadece eski askerlerin aktif olarak spor yapmaya teşvik edildiği, sivillerin ise 1940'lardan önce geniş çapta desteklenmediği söylenmektedir (10). Sonraki zamanlarda engelli spor hareketinin

uluslararasılaşmasını ve daha sonra profesyonelleşmesini sağlayan hareket ise Paralimpik Oyunlar olmuştur.

Olimpik oyunlar ile birlikte sporun engelli sporcular için üstün performans yetilerini de ortaya çıkardığı ve sporculara ciddi kazanımlar elde ettiği ifade edilmektedir. Ayrıca engelli sporlarının Ludwig Guttman öncesinde de bir geçmişinin olduğu ve Guttman'ın İngiltere'ye gelmeden önce Almanya'da bulunduğu Breslau spor hekimliği enstitüsünde ve Starg & Garter evlerinde düzenlenen spor yarışmalarından ilham alarak oyunları geliştirdiğine dair görüşler yer almaktadır (32). Bu görüşler tartışılabilir olsa da asıl üzerinde durulması gereken temanın, bu çalışma itibarıyla, engelli bireyler için sporun performansa dayalı bir eylem haline gelmesinin zaman içinde kaçınılmaz olduğunun anlaşılmasıdır.

2.2. Engelli Sporcular

Engellilik, bireylerin topluma tam ve etkin katılımlarını engelleyebilen fiziksel, duyuşsal, bilişsel veya zihinsel bozukluk olarak tanımlanmaktadır (34). Bireyler bu fonksiyonlarında meydana gelen aksaklıklar nedeniyle hayatlarındaki çoğu alanda zorluk yaşayabilir ve spor da bu alanlardan biri olarak düşünülebilir. Spora katılan engelli bireyler, antrenman ve yarışma sırasında da birçok zorlukla karşılaşmaktadır. Bu zorlukları ortadan kaldırmak için ve engelli sporcular arasında adil rekabeti sağlamak için spor branşlarının gerektirdiği hareketlere dayanan fonksiyonel bir sınıflandırma sistemi kullanılmaktadır. Bunlar genel olarak; tekerlekli sandalyeliler, amputeler, serebral palsili sporcular, görme bozukluğu, zihinsel bozukluğu ve diğer engeli olan sporcular olarak belirlenmiştir. Ayrıca Uluslararası Paralimpik Komitesi (IPC) tüm dünyada engelli bireylerin adil bir şekilde yüksek performans ile spora katılabilmeleri için engelli bireylerin sportif sınıflamasını detaylı bir şekilde yapmaktadır (35).

Engelli bireylerin spora katılımları zaman içinde başarılı sporculuk kariyerlerine dönüşmüştür ve bununla birlikte engelli sporları ile ilgili uzman ihtiyacı doğmuştur. Engelli sporcuların sayısı arttıkça, spor hekimliği profesyonelleri (36), antrenörler, beden eğitimi öğretmenleri ve yöneticilerin engelli sporları ile ilgili daha yetkin olması beklenmiştir. Bu durum beraberinde engelli sporcuların başarılı olması için devletlerin çeşitli politikalar uygulamasını getirmiştir (5). Geline bu noktada ise sporcuların daha başarılı olabilmek için her türlü gelişmiş imkanlardan yararlanma isteği ortaya çıkmıştır. Öyle ki Paralimpik Oyunlarında başarıyı kısa yoldan elde etmek isteyen sporcuların dopinge müracat ettiği ve ilk doping kontrollerinin 1984 yılında Paralimpik

Oyunlarında başladığı görülmüştür. Kontrollerde ise özellikle yaz oyunlarında çeşitli olumsuz analitik bulgular (kortikosteroidler, uyarıcılar vb.) bulunmuştur (37). Sporun tedavi edici ve rehabilite edici etkileriyle engellilerin fiziksel, sosyal, duygusal ve zihinsel sağlıklarının iyileşmesine mümkün görünürken gelişen imkan ve şartlar sporcuların sınırları zorladığını göstermektedir. Tüm bu gelişmeler ışığında ise engelli bireylerin spor alanı ile ilgili özel eğitilmiş ve nitelikli istihdam ihtiyacı hissedilmektedir. Çünkü özellikle günümüzde, engelli sporlarına verilen destek onların büyük başarılar elde etmesine fırsat tanımaktadır. Engelli sporcuların özel fiziksel testlerinden (38) beslenmesine kadar doğru bilgilerin aktarılması daha iyi performansa ulaşmalarına katkı sağlayabilir (39).

2.3. Engelli Sporcular ve Engelli Sporlarında Hizmet Veren Profesyoneller

Spor endüstrisinin gelişmesiyle birlikte tüm birimler için farklı profesyonellerin alan ile ilgili hizmet verildiği görülmektedir. Son yıllarda engelliler sporunun organizasyonel yapılanmasındaki gelişmelere paralel olarak bu alanda çalışan eğitmenlerin ve yöneticilerin sayısındaki artış, alana olan ilginin ve gelişimin bir göstergesi olarak görülebilir (40). Aynı zamanda engelli çocuk ve gençler için okullarda yürütülen beden eğitimi ve spor derslerine giren öğretmenlerin de bu alandaki hizmet veren profesyoneller olduğu bilinmektedir (41). Sporun içinde temel pozisyonlara ek olarak spor hekimliği (42), masörlük, kondisyonerlik, maç ve performans analistliği gibi bir çok pozisyonun günümüz var olduğu bilinmektedir. Bu yüzden çalışma kapsamında gelecekte spor profesyonelleri olarak hizmet verebilecek statüde olan spor bilimleri öğrencilerinin meslekleri ile ilgili bazı bilgilerin ele alınması gerekmektedir. Çalışmanın örneklem grubuna bakıldığında bu pozisyonların genel olarak antrenörlük, beden eğitimi öğretmenliği ve spor yöneticiliği olduğu görülmektedir.

2.3.1. Engelli Sporcular ve Antrenörler

Antrenör-sporcu ilişkisi, sporcu ve antrenörünün birbirlerinin duygu, düşünce ve davranışlarından karşılıklı olarak nasıl etkilendiklerini anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Engelli sporcuların gelişimi için de antrenörlerin önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden son yıllarda engelli sporlarının yaygınlaşması ve sporcuların başarılı platformlarda yarışabilmeleri için gelişimlerini doğrudan etkileyen unsurların başında antrenörlerin geldiği söylenebilir. Çünkü antrenörlerin ve sporcuların ilişkisi başarıyı etkileyen değişkenlerden biri olarak görülmektedir (43). Ayrıca olumlu

antrenör-sporcu ilişkisi sporcuların bireysel ve sosyal gelişimine de katkı sağlamakla kalmaz, genellikle gençlerin başarısında en önemli ve etkili ilişkilerden biri olarak da kabul edilir (44).

Her engelli kategorisi, farklı ihtiyaçların karşılanması için diğerlerinden ayrı bir eğitim türü içerir. Bu nedenle, her eğitmenin ulaşılacak hedeflere bağlı olarak farklı bir yaklaşıma başvurarak yeterli metodolojik-didaktik kararlar verebilmesi önemlidir. Ayrıca yapılan bazı çalışmalarda, her sporcunun farklı fiziksel özelliklerine, göre antrenman yöntemlerinin uygulanmasının doğru olduğu görülmüştür (45). Bu yüzden antrenörlerin engelli sporcular için önem arz ettiğini söylemek mümkün olacaktır.

Antrenör, sporcunun sadece fiziksel gelişimine değil aynı zamanda sosyal gelişimine ve özgüvenine de katkı sağlar ve sporcuya rol model olabilir. Antrenörün iyi kişiliği, karakteri, ruh sağlığı ve sosyal yönleri sporcuyu doğrudan etkiler (46). Bu yüzden antrenörlerin sporcular ile ilgili problemlerin önlenmesi için gerekli uygulamalar hakkında eğitilmeleri gerektiği önerilmektedir (47). Antrenörler sadece antrenman ve yarışmalara katılım süreçlerinde değil, bu zamanların dışında kalan zamanlarda da sporcuların fiziksel olarak aktif bir yaşam sürmelerini teşvik etmeleri gerekmektedir (48).

Eğitmenlerin eğitim alan kişilerin öğrenmesindeki rolü oldukça önemlidir ve eğitmenlerin öğretim stilleri öğrenimi etkileyen bir unsurdur (49). Bununla birlikte, eğitmen etkinliğine ilişkin literatürde yer alan bir bilgi, bir eğitmenin iletişim tarzının, eğitim etkinliğini artırmada çok önemli bir rol oynadığını ifade etmektedir (50). Bununla ilgili son zamanlarda yapılan araştırmalar, eğitmen etkinliğinin karizmatik bir iletişim tarzı, ders materyalleri, kursiyerlerin entelektüel düzeyleri gibi özellikler ile ilişkili olduğunu ileri sürdü (51). Etkili bir stile sahip eğitmenlerin, öğrencilerinin özelliklerinden yararlanmak, öğrencilerin beklentilerini yükseltmek ve öğretim materyallerini daha etkili kullanmaları için otobiyografi, hikâyeler, benzetmeler ve metaforlar kullanmak için çeşitli farklı teknikler kullanabildikleri ifade edilmektedir. (52). Yani, eğitmenlerin kişisel gelişimi doğrultusunda etkili bir tarza sahip olması öğrenmedeki olumlu etkiyi arttırmaktadır (53). Bu sebeple, antrenörlerin kişisel gelişimi engelli bireylerin spor eğitimi süreçlerini pozitif etkileyecek bir faktör olarak düşünülebilir.

2.3.2. Engelli Sporcular ve Beden Eğitimi Öğretmenleri

Engelli sporcular için beden eğitimi öğretmeni ifadesi, engelli bireylerin formal eğitim ortamlarında aldıkları beden eğitimi derslerini akıllara getirebilir. Türkiye’de 2000’li yıllara kadar engelli öğrencilerin eğitim aldıkları yerler genel olarak özel kurumlardan oluşmaktaydı (54). 2000’li yıllardan sonra tüm dünyada ve ülkemizde kaynaştırma eğitiminin varlığı daha çok benimsenmiştir (55). Bu süreçte engelli öğrencilerin eğitimleri ile ilgili öğretmenler ise genel olarak özel eğitim bölümü öğretmenlerinden oluşmuştur. Beden eğitimi derslerine yönelik öğretmenler ise engelli bireylerin fiziksel eğitimlerine yönelik alan eğitim alan öğretmenlerden oluşmamaktaydı (56). Bu durum engelli çocukların okullarda beden eğitim derslerini engellilere özgü bilgi birikimi olmayan öğretmenler ile işlemeleri anlamına gelmektedir. Bu durumun birçok sakıncası olabilir. Örneğin yapılan bir araştırma, engelli bireylere özgü bilgisi olmayan beden eğitimi öğretmenlerinin derslerinde tereddüt yaşadıklarını ortaya koymuştur (57). Bu yüzden engelli çocukların okullarda beden eğitimi öğretmenliği derslerinde sporla tanışmalarının muhtemel olduğu düşünülürse, bu alanda eğitim alan beden eğitimi öğretmenlerinin engelli sporcuların kariyerleri için önem arz ettiği söylenebilir (8).

Engelli bir çocuğa eğitim vermeye yönelik olumlu bir tutum, o öğrencinin başarısını artırmak için değişiklikler ve düzenlemeler yapma konusunda motive edici bir faktör olabilir (58). Benzer şekilde olumsuz tutumlar engelli öğrencilerin öğrenme potansiyellerini engelleyebilir, ayrımcılık ve sosyal dışlanma gibi eylemlere yol açabilir (59). Bu yüzden beden eğitim öğretmenlerinin tutumu engelli çocukların eğitiminde kritik noktalardan biridir. Çünkü beden eğitimi öğretmenleri okullarda öğrencilerin sporla ilk tanıştıkları anda onlara öncü olar kişilerdir. Ek olarak, araştırmalar öğretime yönelik öğrenci odaklı yaklaşımların ve buna karşılık gelen eğitim yöntemlerinin, kursiyerlerin olumlu duygusal ve değerlendirici tepkileriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada ise beden eğitim öğretmeni adaylarının engelli bireylere yönelik tutumları yer almaktadır. Ayrıca beden eğitim öğretmenlerinin engelli bireylerin spora katılımlarında da etkili olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden engelli bireylere yönelik tutumları ve engelli sporlarının en üst düzeyde uygulandığı Paralimpik oyunların beden eğitimi öğretmenleri için ne ifade ettiği ilişkilendirilebilir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin eğitiminin de bu çalışmada ortaya konulmak istenen bir düşüncedir. 1990’lardan bu yana, öğretmen yetiştiricilerinin akademik

derslerdeki temel işlevi, akademisyenlerin giderek daha fazla ilgisini çekmeye başlamıştır. Ayrıca, öğretmen yetiştiren programların da beden eğitimi öğretmenlerinin kariyerlerinde etkili bir nokta olduğu düşünülmektedir (60). Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim platformlarının eğitimci sağlamadaki önemli işlevi, eğitimci eğitimi literatüründe kapsamlı olarak yer alan bir konudur ve öğretmenlik işi, doğrudan insan sermayesi ile ilgili olduğu için sürekli eğitim ve büyüme gerektirir (61). Beden eğitimi öğretmenlerinin de değerlendirilmesiyle ilgili düşünülecek diğer bir konu ise, eğitimcilerin eğitim verdikleri alanda bilgi ve becerilere sahip olmalarını gerektirir. Çünkü eğitimciler ihtiyaç duydukları becerileri eğitim aldıkları programlar sırasında kazanarak gelecekteki mesleğinde ve gelişiminde kullanırlar. Bu bağlamda, öğretmenlerin bilgi ve becerilerini geliştirmek için dikkatlice düzenlenmiş ve iyi uygulanmış mesleki gelişim programlarının öğretmen adaylarının etkili ve başarılı olmalarında etken olduğu görülmüştür (62).

Tüm bu çerçevede beden eğitimi öğretmenlerinin engelli sporcuların karşısına öncelikli olarak okullarda öğretmen rolüyle çıktıkları bilinmektedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin sporcuların çocukluk dönemlerinde rol model olan kişiler olduğu düşünülebilir (63). Bu yüzden çocuklar için önemli bir role sahip beden eğitimi öğretmenlerinin engelli bireyler için etkileyici bir faktör olduğu düşünülmektedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin engelliler yönelik tutumları ve onların spora katılımını teşvik edecek davranışları, toplumdaki engelli öğrencilerin spor yoluyla gelişimlerinin tetikleyicisi olabilir. Bu yüzden bu çalışmada beden eğitim öğretmenliği alanında yükseköğretim düzeyinde eğitim alan adayların Paralimpik spor branşları ile ilgili farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu durumun ülkemizdeki elit seviyedeki engelli spor branşlarındaki performans ile ilişkilendirilebileceği düşünülmektedir.

2.3.3. Engelli Sporcular ve Spor Yöneticileri

İnsan performansı ve spor bilimi geliştikçe, engelli sporcuların performansına olan ilgi de gelişti. Zamanla eğitim sektöründe, engelliler için uyarlamalar ve kapsayıcı eğitim uygulamaları, okullardaki beden eğitimi derslerini ve spor programlarını daha kapsayıcı olmaya zorladı ve Paralimpik Oyunlar gibi uluslararası organizasyonlar ile engelli sporuna dair bir dizi spor yönetimi ihtiyacı da ortaya çıktı. Böylece engelli insanların karşılaştığı tıbbi veya sosyokültürel sorunların ötesinde spor alanında engelli sporunun yönetimine de odaklanılmıştır (64).

Yönetimin yöneticiliğin dünyada her alanda varlığını hissettiren bir kavram olduğu düşünülebilir. Engellilik konusunda da kaynakların uygun şekilde paylaşılması ve verimli bir yönetimle çözülmesi gereken temel sorunlar vardır. Aslında dünyada bir milyardan fazla insan veya dünya nüfusunun yaklaşık %15'i bir tür engelliliğe sahiptir. Bu bağlamda, yenilikçi engellilik yönetimi modelinin önemi gündeme gelmiştir ve engelli kişiler için sporun bu yönetim yaklaşımının sosyal ve ekonomik hedeflerini gerçekleştirme aracı olabileceğine dair kanıtlara yol açmıştır. Bu yüzden engelli bireylerin spora katılım süreçlerinde yönetim biçimlerinin ve yöneticilerin karar verici olmaları nedeniyle ele alınması gereken bir konu olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle spor yöneticilerinin engelli bireylerin spora katılımları ile ilgili devlet politikalarıyla eş güdümlü olarak yönetim sergilemesi engelli bireylerin spora katılımlarını etkileyen başlıca faktörlerden olabilir.

Bazı araştırma sonuçları, spor yönetimi alanında çalışma yapanların ve profesyonellerin, spor endüstrisinin bir parçası olarak engelli kişiler için spor, boş zaman, dinlenme ve fiziksel aktivite konularını ele aldıklarını göstermektedir. Fakat yayınlanan tüm makalelerin onda birinden azı engelli sporuna yöneliktir ve bu durum engelli sporlarını aktif olarak inceleyen az sayıdaki spor bilimcisinin üretkenliği için kanıtların yetersiz olması anlamına gelmektedir (65). Bu yüzden, spor yönetimi disiplininin engelli insanları temsil eden literatürü sağlamada yetersiz kaldığına dair ampirik kanıtlar yer almaktadır. Spor endüstrisi endüstrisinde bu çalışma alanını ilerletmek önemli görülmektedir. Engelliliğin spor alanında az sayıda bilimsel çalışmayla temsil edildi söylenirse de, alan yazında çalışma konularının yazarların mesleki eğitimini ve/veya ilgi alanlarını yansıttığı düşünülmektedir (66). Bu yüzden engelli sporların genelinde, spor yönetiminin ve spor yöneticilerinin bu alanla bağdaştırılarak ele alınması, engelli sporlarındaki yönetsel süreçlerin değerlendirilmesi ve Türkiye'de engelli sporlarına dair spor yöneticilerinin mevcut profillerinin analizi bu çalışmanın detaylarından biridir.

Uyarlanmış beden eğitimi, spor psikolojisi, sosyal antropoloji, atletik antrenman gibi ilgili disiplinlerden engelli sporu konusunda uzman kişilerle işbirliği yapmak gereklidir (67) ve spor yöneticileri de bu alandaki uzman pozisyonlardan biridir. Paralimpik Oyunlar gibi büyük organizasyonların da idaresinden başlıca devletlerin yöneticileri sorumludur ve bu yüzden Paralimpik sporlar için ülkelerde spor yönetimi alanında verilen nitelikli eğitimler oldukça önemlidir. Bu yüzden sadece üniversitelerde değil aynı zamanda eğitim müfredatları içinde de spor yönetimi alanında eğitimlerin

verilerek engelli sporlarının profesyonelleşmesi sağlanabilir (68). Buradan hareketle, engelli bireylerin spor alanında uzman yöneticiler tarafından organize edilen eğitim öğretim ortamlarında bulunması ve spor yöneticilerinin engelli sporları için kilit noktalarda yer alması gereken profesyonellerden olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Üniversitelerde yer alan spor yönetimi müfredatlarının, spor yönetimi öğrencilerini farklı spor yönetimi ortamlarında çalışmaya hazırlamasını gerektirir. Çünkü sporda engelli bireyler, yeni mezunlar için istihdam edilebilecekleri ve kariyerlerine devam edebilecekleri, spor endüstrisinin büyüyen bir bölümüdür. Ayrıca engelli bireyleri ana akım spora dahil etme çabaları da hızlı bir şekilde devam etmektedir. Bu açıdan spor yönetimi profesyonelleri bu güncel eğilimler ve sorunlar hakkında bilgilendirilmelidir (69).

2.4. Engelli Spor Organizasyonları

Günümüzde engelli spor organizasyonları toplumlarda yaygınlaşmaya başlamış ve bu organizasyonlar için devletlerin yaygınlaştırma politikaları artmıştır (5, 70). Engelli sporlarının zaman içinde gelişen eğitim olanakları ve nitelikli eğitimcilerin bu alanda hizmet vermeye başlamasıyla daha sistematik bir yapıya büründüğünü görebiliriz (71). Bu yüzden engelli sporlarının küresel anlamda geliştiği söylenebilir. Uluslar engelli spor oyunları ile ilgili ev sahipliği yapma konusunda daha istekli bir hal almış ve bu durum engelli sporlarının uluslararası düzeyde reklam niteliği kazanmasını sağlamıştır (72). Bu çalışmanın ortaya koymak istediği sonuçlar itibarıyla de, engelli bireylerin spor yapma alışkanlıklarının ve toplumsal bilincin bu yönde artmasıyla engellilerin ulusları için spor branşlarında başarılı olmalarının teşvik edilmesi önemlidir (73). Bu sayede engelli bireyler spor yoluyla toplum içinde kendilerini daha iyi hissederek, başarı duygusuyla daha üretken olabilirler.

Engelli sporları ile ilgili organizasyonların, Paralimpik Oyunlar ve Uluslararası Paralimpik Komitesi'ne dönüşecek olan Stoke Mandeville Oyunları'yla birlikte ortaya çıktığı genel bir bilgidir. Yıllar içinde değişen ve gelişen engelli sporları çerçevesinde bu araştırma, toplumumuz için spor biliminin gelişmesi ve engelli sporlarını da geliştirebilecek olmasını ele alınmaktadır. Çünkü son zamanlarda engelli sporlarına artan ilgi, engelli sporcuların performanslarının daha iyi olması isteğini doğurmuştur. Geline süreçte öncelikli olarak engellilik kavramının toplum içinde benimsenmesi ve bu bireylere karşı bakış açısının nispeten değişmesi, okullarda yer alan kaynaştırma eğitimleri ile beden eğitimi ve sporun da engelli öğrenciler için verimli bir araç olması

sağlanmıştır (68). Engelliler için yaşanan travmatik olaylar yerini daha hümanist ve akılcı yaşama bıraksa da tüm bunlar uzun bir süreyi kapsamaktadır. Bu süreçte yaşanan gelişmeler ağır seyrete de, engelliler için spor müsabakalarının düzenlenmesi dezavantajlı birçok insan için bir devrim olmuştur. Günümüzde Paralimpik Oyunlar formatı ise tüm spor dünyasının ilgisini çeken ve sporcuların üst düzey performans sergilemelerini gerektiren bir organizasyondur. Kitle iletişim araçları ve oyunlar sırasında tüm dünyanın takip etmesi sayesinde oyunlar bir spor gösterisine dönüşmüştür. Tüm dünyada birçok insanın tanıdığı yıldız sporcuların, geçmişte toplumlar tarafından insani olmayan hayat şartlarında yaşamak zorunda bırakılan diğer engelli bireylere kıyasla daha şanslı oldukları düşünülebilir. Günümüzde her engel grubundan bireylerin fiziksel aktiviteye katılmayı, belki de uluslararası organizasyonlarda yarışmak için hayal kurdukları muhtemel olabilir (74). Engelli bireyler için düzenlenen tüm spor organizasyonlarının bu anlamda oldukça önem arz ettiği ve bu organizasyonlara katılan engellilerin başarısı çevresini teşvik etme anlamında bir o kadar önemli olduğu söylenebilir.

Küresel anlamda engellilerin spor organizasyonlarını düzenleyen federasyonlar hemen hemen tüm devletler tarafından tanınan ve saygın kuruluşlardır. Engelli sporcular üst düzey rekabet ortamı tanıyan bu kuruluşların engelli sporcuların hayatlarına sağladığı fayda yadsınamaz bir gerçektir. Bu açıdan devletlerin engelli spor organizasyonlarına ülkelerini temsil etmeleri için engelli sporcuları destekledikleri bilinmektedir. Devletler bu organizasyonları global reklam aracı olarak görmektedir çünkü kazanılan her başarı ülkelerin isminin anılmasını ve bayraklarının madalya töreninde dalgalanmasını sağlar. Yani engelli sporcuların katılmak için üstün çaba sarfettiği ve kendilerini sürekli geliştirmeye çalıştıkları Paralimpik Oyunlar dünyada uluslar için oldukça önemlidir. Çünkü bir organizasyonun başarısı iyi yönetilmesine bağlıdır (75) ve Olimpiyat Oyunları ile birlikte düzenlenen bu oyunlar dünyada sporcular için en üst seviye anlamına gelmektedir.

2.5. Paralimpik Oyunlar

İnsanlık tarihinde zayıf olanın yaşamaya devam etmek için oldukça zorlandığı toplumlar var olmuştur ve böylesi ortamlar engelliler için oldukça acımasız deneyimler edinmelerine sebep olmuştur. Toplumların birbirini etkilediği ve zaman içinde birbirine benzedikleri düşünülürse ortaya çıkan manzara engelli bireyler ve yakınları için daha büyük sorunlar doğurmuştur. Özellikle tarihte estetik anlayışın ve mükemmelliyetçi

felsefelerin hakim olduğu toplumlarda engel sahibi olmanın engelli bireyler için travmatik bir etki yarattığını düşünmek oldukça muhtemeldir. Bu yüzden özellikle böylesi bir algının hâkim olduğu zamanlardan günümüze kadar engelli bireylerin sporun içinde yer alarak kendilerini ispat etmiş olmaları ancak büyük bir mücadeleyle mümkün olacaktı. Engelli sporcuların günümüze kadar bu durumu tersine çeviren üstün performansları toplumların estetik algısını yıkmış ve mükemmelliğin ön plana çıktığı spor arenalarında başrolü oynayan kimseler olmasını sağlamıştır (76).

Engelli bireyler geçmişte toplumlar için utanç sebebiyken bugün spora katılımlarının artması için araştırmalar yapılmaktadır. Onların spor yoluyla topluma entegrasyonu sağlık toplumların sahip olduğu bir özellik olarak düşünülebilir. Yunan tairinde toplumlar engelli bireyleri diğer herkes için potansiyel tehlike olarak görmüş ve toplumu zayıflatıkları düşüncesi hakim olmuştur. Hatta sağlıklı bireylerin estetik açıdan da mükemmel ve kusursuz olması gerektiği düşüncesi, bugün felsefe tarihinde çok önemli filozoflar olarak kabul gören isimler tarafından savunulmuştur (77, 78). Bu yüzden Paralimpik Oyunların Dr. Guttmann tarafından Stoke Mandaville Oyunları ile temellendirilmiş olması bugün tüm engelli birey için bir umut ışığı niteliğindedir.

Paralimpik oyunlar için en önemli dönüm noktalarından biri Stoke Mandeville Oyunları'ydı. 2. Dünya savaşı sonrası gazilerin fiziksel olarak rehabilitasyonu amacıyla başlayan bu uygulamalar daha sonrasında bütün dünyanın haberi olacak olan organizasyonlar haline gelecekti. 29 Temmuz 1948'de Londra Olimpiyat Oyunlarının Açılış Töreni'nde Dr. Guttmann, Paralimpik tarihte bir dönüm noktası olan Stoke Mandeville Oyunları adını verdiği tekerlekli sandalyeli sporcular için ilk yarışmayı düzenledi. Oyunlara katılanlar arasında 16 gazi ve kadın yer alıyordu. Stoke Mandeville Oyunları daha sonra ilk kez 1960 yılında İtalya'nın Roma kentinde 23 ülkeden 400 sporcunun katıldığı Paralimpik Oyunları ile bugünkü formunda düzenlenmeye başlamıştı. Başlarda yaz oyunları olarak başlayan oyunlar sonrasında her dört yılda bir gerçekleşti ve 1976 yılında ise Paralimpik tarihinin ilk kış oyunları olarak İsveç'te düzenlendi. 1988'de Kore, Seul Yaz Oyunları ve 1992'de Fransa'nın Albertville kentindeki Kış Oyunları'ndan bu yana Oyunlar, Uluslararası Paralimpik Komitesi ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi arasındaki bir anlaşma nedeniyle Olimpiyatlar ile aynı şehir ve mekânlarda düzenlenmeye başladı (79).

2.5.1. Paralimpik Yaz Oyunları

İlk olarak 1960 yılında başlayan Paralimpik Yaz Oyunları Dr. Ludwig Guttman'ın başlatmış olduğu Stoke Mandeville Oyunlarının devamı niteliğindedir ve ilk olarak oynanan oyunlar Paralimpik Oyunların yaz oyunları olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu etkinlikler, Stoke Mandeville Hastanesi'nde ilk olarak İngiliz ve Hollandalı sporcular arasındaki küçük bir yarışma olarak başladı. II. Dünya Savaşı'ndan önce belden aşağısı felçli hastaların çoğu hayatını kaybetmişti. Guttman, 1944'te Stoke Mandeville Hastanesine gelmiş ve belden aşağısı felçli hastaları hayatta tutan modern omurga yaralanmaları tedavisi için çalışmaya başlatmıştı. Böylelikle Paralimpik hareket, Sir Ludwig Guttman'ın öncülüğünde belden aşağısı felçli hastaların tedavileri amacıyla başlamış olacaktı. Dr. Guttman aynı zamanda 1949 yılında, ilk Uluslararası Stoke Mandeville Oyunları öncesinde "engelli bireyler için Olimpiyat Oyunlarının eşdeğeri" olmasını umduğunu açıklamıştır. Çünkü Guttman'a göre engelliler için spor, engelli olmayan bireylerin sahip olduğu Olimpiyat Oyunlarının ruhuyla eşdeğer olmalıydı.

Oyunların "Paralimpik" olarak adlandırılması ise Uluslararası Paralimpik Komitesi tarafından açıklanmıştır. Açıklamaya göre Latince "par" ("benzer" veya "aynı"), Yunanca "para" (yanında) ve "Olimpiyatlar" kelimelerinin birleşimi ile birlikte "Paralimpik" kelimesinin türetildiği belirtilmiştir. Bu kelimenin olimpiyat oyunları ile birlikte organize edilen ve "olimpiyat oyunlarından ayrı olmayan" bir anlama sahip olması amacıyla türerildiği bilinmektedir. Oyunların ismi daha sonraları birçok kez farklı anılmıştır. 1964 yılında Dr. Guttman'ın açılış seremonisinde 'Felçliler İçin Tokyo Oyunları' olarak ifade etmesi ve daha sonraları farklı oyunlarda Dünya Tekerlekli Sandalye Oyunları, Dünya Kış Oyunları, Uluslararası Engelli Oyunları, Fiziksel Engelliler Olimpiyatları, Torontolympiad, Engelliler Olimpiyatları ve son olarak Paralimpik Oyunlar olarak kullanılan çeşitli isimler yer alsa da genel olarak Paralimpik kelimesi tüm dünyaca benimsenmiştir (80).

Olimpiyat Oyunlarının hemen ardından Roma'da 9. Uluslararası Stoke Mandeville Oyunlarının düzenlenmesi önerisin başlangıçta büyük bir hevesle karşılanırsa da olimpiyat oyunlarından hemen 6 gün sonra aynı şehirde düzenlenmesi fikri bazı tedirginlikleri de beraberinde getirmişti. Geçmiş güçlü organizasyonlar ile temsil edilen olimpiyat oyunlarının hemen sonrasında ilk defa Paralimpik Oyunlar adı altında düzenlenecek olan ve aslında 9. Uluslararası Stoke Mandeville Oyunlarının devamı

niteliği taşıyan oyunlar olimpiyatlar ile karşılaştırıldığında herhangi bir olumsuzluk yansıtmamalıydı.

Paralimpik yaz oyunları; Okçuluk, Atletizm, Badminton, B1 futbol, Bocce, Kano, Bisiklete, Binicilik, Goalball, Judo, Halter, Kürek, Atıcılık, Oturarak voleybol, Yüzme, Masa tenisi, Taekwondo, Triatlon, Tekerlekli sandalye basketbolu, Tekerlekli sandalye eskrim, Tekerlekli sandalye ragbi ve tekerlekli sandalye tenis branşlarında yapılmaktadır ve tablo 1’de görüldüğü üzere en son 2022 yılında ertelenerek gerçekleşen Tokyo 2020 Paralimpik Yaz Oyunlarına kadar düzenlenmiş tüm Yaz Oyunları aşağıdaki gibidir.

Tablo 2.1. Tarihsel Süreçte Paralimpik Yaz Oyunları (81).

Oyunlar	Yıl	Ev sahibi	Ülke Sayısı	Yarışmacılar			Branşlar	Yarışlar	En Başarılı ülke
				Toplam	Erkek	Kadın			
1	1960	 Rome, Italy	23	400	164	45	8	57	 Italy
2	1964	 Tokyo, Japan	21	266	195	71	9	144	 USA
3	1968	 Tel Aviv, Israel	29	774	578	196	10	181	 USA
4	1972	 Heidelberg, West Germany	41	921	653	268	10	187	 Germany
5	1976	 Toronto, Canada	32	1271	1000	271	13	447	 USA
6	1980	 Arnhem, Netherlands	42	1653	1225	428	12	489	 USA
7	1984	 New York City, United States	45	2105	1569	536	15	300	 USA
		 Stoke Mandeville, United Kingdom	41				10	603	 USA
8	1988	 Seoul, South Korea	60	3042	2371	671	18	733	 USA
9	1992	 Barcelona, Spain	84	2999	2300	699	16	489	 USA
10	1996	 Atlanta, United States	104	3252	2462	790	19	519	 USA
11	2000	 Sydney, Australia	121	3881	2891	990	18	551	 Australia
12	2004	 Athens, Greece	136	3806	2646	1160	19	519	 China
13	2008	 Beijing, China	146	3951			20	472	 China
14	2012	 London, United Kingdom	164	4302			20	503	 China
15	2016	 Rio de Janeiro, Brazil	159	4342			22	528	 China
16	2020	 Tokyo, Japan	163	4520			22	539	 China

Roma Paralimpik Oyunlarına 23 ülkeden omurilik yaralanmasına sahip 400'den fazla sporcu; okçuluk, atletizm, tekerlekli sandalye basketbolu, dart, eskrim, bilardo, yüzme, masa tenisi ve pentatlon dallarında yapıldı (12). Bu Oyunlarda, Papa XXIII. John oyunların ile ilgili konuşmasında “Siz, enerji erdeminin mucizelerinin yaşayan göstergesisiniz. Anlatmak istediklerimize harika birer örnek oldunuz. Bedenlerinizin dayattığı aşılmaz engellere rağmen enerjik bir ruhun neler başarabileceğini gösterdiniz” şeklinde konuşmuştur (24). Ayrıca Papa XXIII. John Dr. Ludwig Guttman için Modern Olimpiyat Oyunları'nın kurucusu olan eski tarihçi ve sporcu Coubertin'e atıfta bulunarak “engellilerin Coubertin'i” ifadesini kullanmıştır (82).

1960'ta Roma'daki Oyunların büyük başarısının ardından, 1964 yılında Tokyo'da ikinci oyunlar düzenlenmiştir. Oyunlarda 21 ülkeden 375 bedensel engelli sporcu mücadele etmiştir. Uluslararası Stoke Mandeville Oyunları'nda Fransız kafilesinin yöneticisi Philippe Berthe, Roma'dan sonra ikincisi düzenlenen bu büyük spor etkinliğini bir başka etkinlik ile karşılaştırmanın istisnalar hariç imkânsız olduğunu dile getirmiştir. Çünkü ona göre bu iki organizasyon belki de bu tarihlere kadar engelli ve sağlıklı insanların birlikte rekabet edeceği nadir olaylardandı (83).

Tel Aviv 1968 Paralimpik Oyunlarında 10.000'den fazla seyircinin takibinde, 29 ülkeden 750 sporcu dört yıllık oyunlar döngüsünde düzenlenen üçüncü etkinlik olmuştu. (80). Daha sonra Ludwig Guttman, 1972 Paralimpik Oyunlarının Münih Olimpiyat Oyunları ile aynı yerde yapılmasını istedi fakat başlarda bu fikir desteklenmedi. Ayrıca Münih'teki Olimpiyat Oyunları esnasında İsrailli sporculara gerçekleştirilen saldırılar Paralimpik Oyunların Münih yerine Heidelberg'de yapılmasına neden olmuştu. Böylece 4. Paralimpik Oyunları 43 ülkeden 938 sporcunun katılımıyla Almanya'nın Heidelberg kentinde yapılmıştır (80, 84).

Uluslararası Stoke Mandeville Oyunlar Federasyonu Paralimpik Oyunlar için alınacak kararlarda etkili bir pozisyona sahipti ve Uluslararası Engelli Sporlar Federasyonu ile 1976 Toronto oyunlarının kapsamını ampute, görme engelli ve diğer engelli grupları içerecek şekilde genişletme kararı aldı. Zaten Ludwig Guttman her iki organizasyonun da başkanı olarak görev yaptığı için bu kararı almak ve uygulamak kolay olmuştu. Ayrıca bu iki federasyon 1980 yılında Arnhem Paralimpik Oyunlarının düzenlenmesinde de işbirliği yapmıştır (19). “Torontolympiad” ve Engelliler için Olimpiyat Oyunları ismiyle düzenlenen ve ilk defa görme engelli ve amputeli sporcuların da yer aldığı Toronto Paralimpik Oyunlarında ayrıca ilk kez ırkçılık olayları yaşanmıştı. 40 ülkeden 1957 sporcunun katıldığı oyunlarda Güney Afrika takımının

oyunlara katılımı beraberinde çeşitli ırkçılık olaylarının yaşandmasına sebep oldu (80, 85).

Toronto’da Güney Afrika takımına yönelik çıkan ırkçılık sorunu 1980 Arnhem Paralimpik Oyunlarında da devam etmişti. Kamuoyu ve Hollanda Parlamentosu Güney Afrika sporcularının bu organizasyona katılmasını istememişti. Fakat Uluslararası Stoke Mandeville Oyunlar Federasyonu Yürütme Komitesi Güney Afrikalı sporcuların doğal olarak katılmalarını desteklese de yapılan müzakereler sonrası Paralimpik Oyunlar tarihinde skandal bir karar alınmış ve Güney Afrikalı sporcularına oyunlara katılamayacakları bildirilmişti. Güney Afrikalı sporcuların katılamadığı Arnhem Paralimpik Yaz Oyunlarında 43 ülkeden 1973 sporcu yarışmıştı (86).

1984 Paralimpik Oyunları hem Amerika Birleşik Devletleri’nde hem de İngiltere’de düzenlenmişti. 1980 yılında, Amerikan Ulusal Tekerlekli Sandalye Atletizm Birliği, tekerlekli sandalyeli sporcular için kendi oyunlarını düzenleyeceğini duyurdu. Böylece oyunların bir bölümü Amerika’da oynanırken diğer bölümü ise Büyük Britanya’da düzenlendi. Toplamda her iki oyunda da 2.105 Paralimpik sporcu (1.569 erkek ve 536 kadın) katıldı (87).

Paralimpik Oyunlar ilk kez 1988 yılında 24 yıl aradan sonra Olimpiyat Oyunlarıyla aynı şehirde, Seul’de düzenlendi. Oyunlara 60 ülkeden 3.041 Paralimpik sporcu (2.370 erkek ve 671 kadın) katıldı ve bu sayı oyunlar için rekordu. Oyunlara katılan sporcuların da artmasıyla yarışlarda daha iyi dereceler ve yeni rekorlar kırıldı (22). 4 yıl aradan sonra İspanya’nın Barselona kentinde, empati, anlayış ve dayanışmanın muazzam harmonisiyle, beş kıtadan, 82 ülkeden; 4158 (Olimpik sporcular dahil) sporcuyu ağırladı. Oyunlar artık tüm dünyadan ciddi bir katılımla gerçekleşiyordu ve bu durum toplumlar için farkındalık yaratmıştı (88). Yeni spor branşlarının sahnelendiği Barcelona Oyunlarında rekabet daha da yükselmiş ve seyircilerin organizasyona olan ilgisi daha da artmıştı (89).

Sporcular ve personeller açısından yoğun bir ilginin olacağı beklenen (90) 1996 Atlanta Paralimpik Oyunlarına 104 ülkeden 3.808 Paralimpik sporcu (2.643 erkek ve 1.165 kadın) katıldı. Artık oyunlara uluslararası sponsorların destekleri artmış ve ve oyunların geniş yankı uyandırması nedeniyle küresel meseleler dahi oyunlar aracılığıyla konuşulmaya başlanmıştı. Ayrıca oyunlar öncesinde olimpiyat oyunlarında olduğu gibi Paralimpik meşale, dört eyalette günde ortalama 100 mil giderek Atlanta’ya ulaşmış ve bu sürede 1000 farklı elden oyunlara gelmişti. (91, 92).

Her dört yılda bir oyunlarda yeni rekorlar kırılmaya başlamıştı. Öyle ki 2000 Sidney Paralimpik Oyunları, seyircilerin ve medyanın ilgisi gibi konularda oldukça dikkat çekti. Ayrıca oyunların düzenlenmesi için yapılan tesisler ev sahibi şehirdeki engelli insanlar için kalıcı bir erişilebilir altyapı mirası olmuştur. Ayrıca Seul’de toplum içinde yüksek düzeyde engellilik bilincinin ortaya çıktığı ifade edilmiştir (93). Ayrıca toplumsal farkındalık aynı zamanda oyunlara karşı da artan ilgi haline gelmişti ve oyunlar tarihinde 1,2 milyon bilet satılarak rekor kırılmıştı. Yoğun ilgi altında gerçekleşen oyunlara, 123 ülkeden 3.879 Paralimpik sporcu (2.889 erkek ve 990 kadın) ile 1972 Münih Olimpiyat Oyunlarına katılan sporcu ve ülke sayısından daha fazla katılım sağlayarak rekor kırılmıştır (93, 94).

2004 yılına gelindiğinde Atina’da bugün kullanılmaya devam eden Uluslararası Paralimpik Komitesinin logosunun açıklanmıştır. 135 ülkeden 3.808 Paralimpik sporcu (2.643 erkek ve 1.165 kadın) katıldığı Atina 2004 Paralimpik Oyunlarında iki yeni spor olan judo ve kadın oturma voleybolu ilk kez spor programına dâhil edilmişti. (95). Atina oyunlarından sonra alınan karar ile Paralimpik Oyunları 2008’den itibaren Olimpiyat Oyunlarından sonra ve aynı altyapının kullanılacağı tesislerde yapılacağı kararlaştırıldı. Böylece Paralimpik Oyunların, dünyanın en büyük ve prestijli oyunları olan Olimpiyatlar ile bir ortak özelliği daha olmuştu (96). Oyunların yayınlanması ile ilgili medya kuruluşları yeterince ilgi göstermese de (97) Pekin 2008 Paralimpik Oyunlarının küresel anlamda ilgi çekmeyi başarmıştır. Oyunlarda 146 ülkeyi temsil eden toplam 3.951 Paralimpik sporcu (2.568 erkek ve 1.383 kadın) yer almıştır (98). Çin’in başkenti Pekin’de düzenlenen oyunlar aynı zamanda ülkeye engelli bireylerin hayatlarını kolaylaştıracak ve fiziksel erişilebilirliği arttıracak bir çok tesisin kazandırılmasını sağlamıştır (99).

2012 yılında Londra, düzenleyeceği Paralimpik Oyunlar için oldukça kapsamlı bir ön çalışma gerçekleştirmiştir. Ülke yasalarında yer alan engelli bireyler için ayrımcılık yasasını da öne sürerek (100) Paralimpik Oyunların organizasyonu için gerekli olan; yapısal entegrasyonun, tarih ve yarışma programı, mekânlar, konaklama yerleri, ulaşım, seyahat süreleri, engellilik bilinci (personel eğitimi, gönüllü eğitim dâhil), medya tesisleri, oyunların vizyonu, finansı ve mirası gibi kriterler (101) oldukça iyi açıklayarak ev sahibi olmaya hak kazanmıştı. Londra’da yapılan Paralimpik Oyunlar şehrin her noktasında insanların oyunları hissetmelerini sağlayacak şekilde farklı bölgelerde yapılmıştı (19). Böylece Londra 2012 Oyunları insanlara sadece ilham vermekle kalmamış, aynı zamanda toplumun sahip olduğu algılarda büyük değişiklikler

meydana getirmişti (102). Oyunlara, 164 ülkeden 4,237 Paralimpik sporcu (2.736 erkek ve 1.501 kadın) katıldı.

Rio'da düzenlenen Oyunları ise Güney Amerika'da gerçekleşen ilk Paralimpik Oyunları olmuştu. Dünyaca ünlü Maracana Stadyumu'nda açılış ve kapanış törenleri ile gerçekleşen oyunlar yine önceki oyunlardan daha fazla sporcunun katıldığı oyunlar olmuştu. 159 ülkeden toplam 4.328 Paralimpik sporcu (2.657 erkek ve 1.671 kadın) yer aldı. İranlı bisikletçi Bahman Golbarnezhad'in, yol bisikleti yarışında meydana gelen bir kaza sonrası hayatını kaybetmesi ise oyunlar için büyük bir trajedi olmuştu (103,104).

7 Eylül 2013 tarihinde Tokyo, Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te düzenlenen Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin 125. Oturumunda 2020 Olimpiyat ve Paralimpik Oyunları'nın ev sahibi şehri olarak seçildi. Fakat 2019 yılının sonunda ortaya çıkan Covid-19 Pandemisi nedeniyle oyunlar 24 Ağustos - 05 Eylül 2021 yılında yapıldı ve oyunlara 162 ülkeden 4393 (2547 erkek - 1846 kadın) sporcu katıldı (105).

2.5.2. Paralimpik Kış Sporları

Kış Paralimpik Oyunları'nın kökenleri, Yaz Paralimpik Oyunları'na çok benzemektedir. Dünya Savaşı'ndan dönen yaralı askerler, Dr. Ludwig Guttmann tarafından düzenlenen İngiliz hastaneleri arasındaki spor yarışmaları ile 1948'de spora dahil oldular. Sonradan 1960 yılında yaz oyunları olarak başlayan engelli sporcuların uluslararası yarışları daha sonra 1976 yılında ise kış oyunları olarak düzenlenmeye başlandı (106).

Engelli sporcular için kış sporlarının öncüsü olan Sepp Zwicknagl, protez kullanarak kayak yapmayı deneyen çift bacak ampute Avusturyalı bir kayakçıydı. Çalışmaları, kış sporlarına katılmak isteyen engelli insanlar için teknolojik gelişmelere öncülük etti. İlerlemeler yavaştı ve fiziksel engelli sporcular için yokuş aşağı ve kros kayağı içeren ilk resmi dünya kayak yarışması 1974'e kadar yapılmamıştı. İlk Kış Paralimpik Oyunları 1976'da İsveç'in Örnköldsvik kentinde 21-28 Şubat tarihleri arasında düzenlendi. Ampute ve görme engelli atletler için Alp disiplini ve Kuzey disiplini kayağı, burada ana etkinliklerdi ancak buz kızağı yarışı gösteri etkinliği olarak dahil edilmişti. Oyunlara 16 ülkeden 198 sporcu katıldı ve ilk kez tekerlekli sandalye sporcuları dışındaki engelleri olan sporcuların yarışmasına izin verildi (107).

Kış Paralimpik Oyunları, engelli sporcuların kar ve buz sporlarında yarıştığı uluslararası çoklu spor etkinliğidir. Etkinlikler, hareket bozukluğu, amputasyon, görme

kaybı ve serebral palsili sporcuların katılımıyla gerçekleşmektedir. Uluslararası Paralimpik Komitesi tarafından denetlenen Kış Paralimpik Oyunları, Kış Olimpiyat Oyunlarının hemen ardından dört yılda bir yapılır ve 1992'den beri Kış Olimpiyatları ile aynı şehirde düzenlenir. Olimpiyat Oyunlarının 1904'te başladığı geleneği izleyerek Kış Paralimpik Oyunları 1976'da İsveç'in Örnköldsvik kentinde de birinciye altın, ikinciye gümüş ve üçüncüye bronz madalyalar verildi. Bu Oyunlar, tekerlekli sandalye kullananlar dışındaki sporcuların yer aldığı ilk Paralimpik Oyunlarıydı. Oyunlar, Yaz Paralimpik Oyunları gibi büyüdü ve Olimpiyatlardan sonra en büyük uluslararası spor etkinliğinin bir parçası haline geldi. Oyunların gelişimi göz önüne alındığında, çok özel bir sınıflandırma sistemine ihtiyaç duyulmuştu ve Kış Paralimpik Oyunları için sporcuların engel gruplarına göre kategorize edilmesi sağlandı. Norveç, 1980, 1988, 1994 ve 1998'de dört Paralimpik Kış Oyunları'nda madalya sıralamasında en üstte yer alan ve bu anlamda dikkat çeken ülke olmuştur. Almanya'nın 1976, 2002 ve 2016 yıllarında üç kez, Rusya'nın 2006 ve 2014'de ve Amerika Birleşik Devletleri'nin 1992 ve 2018'de iki kez en üst sıralarda yer aldığı bilinmektedir. Avusturya 1984'de ve Çin 2022'de birer kez en üst sıralarda yer alan ülkeler oldu ve bu anlamda en başarılı ülkelerin genel olarak oyunlara en fazla sporcu gönderen ülkelerden çıktığı anlaşılmaktadır (108).

Yaz Paralimpik Oyunlarının Yaz Olimpiyat Oyunları ile aynı ev sahibi şehirde düzenlenmesi 1988'de gerçekleşmişti. 1992 yılında ise Kış Paralimpik Oyunları, Kış Olimpiyatları ile aynı tesislerin kullanıldığı ilk Kış Oyunları olmuştur. Şuan mevcut Paralimpik kış spor branşları; Para Alp Disiplini, Kros Kayağı, Para Biatlon, Para Buz Hokeyi, Tekerlekli Sandalye Curling ve Para Snowboard olarak düzenlenmektedir (108).

Tablo 2.2. Tarihsel Süreçte Paralimpik Kış Oyunları (108, 109)

Yıl	Ev sahibi	Ülke Sayısı	Yarışmacılar			Branslar	Yarışlar	En Başarılı Ülke
			Toplam	Erkek	Kadın			
1	1976 Örnköldsvik, Sweden	16	53	161	37	2	53	 West Germany
2	1980 Geilo, Norway	18	299	229	70	2	63	 Norway
3	1984 Innsbruck, Austria	21	419	325	94	3	107	 Austria
4	1988 Innsbruck, Austria	22	377	300	77	4	97	 Norway
5	1992 Tignes and Albertville, France	24	365	288	77	3	78	 USA
6	1994 Lillehammer, Norway	31	469	379	90	5	133	 Norway
7	1998 Nagano, Japan	31	562	440	122	5	122	 Norway
8	2002 Salt Lake City, United States	36	416	328	87	4	92	 Germany
9	2006 Turin, Italy	38	484	375	99	5	58	 Russia
10	2010 Vancouver and Whistler, Canada	44	503	382	121	5	64	 Germany
11	2014 Sochi, Russia	45	540	411	129	6	72	 Russia
12	2018 Pyeongchang, South Korea	49	564	431	133	6	80	 USA
13	2022 Beijing, China	46	558	422	136	6	78	 China

2.6. Türkiye'nin Paralimpik Oyunlar Geçmişi

Türkiye'nin, 1960 yılında başlayan Paralimpik Oyunlara, dönemin imkan ve şartları neticesinde ilgi duymaması ya da katılım gösterememesi anlaşılabılır. Fakat özellikle son zamanlarda engelli bireylere yönelik uygulamaların hayatın her alanında hissedilir olmaya başlamasıyla birlikte, engelli bireylerin spor alanında da kendilerine yer edindiği görülmüştür (5). Bu yüzden çalışmamız kapsamında uygulanan eğitim politikaları ile ilgili engelli bireylerin spora katılım oranlarının artırılması amacıyla bir rapor sunmak istenmektedir. Türkiye'de tesisleşmenin hızlanması ve bu alanda eğitim alan spor insanlarının sayısının artarak engelli sporları ile ilgili çeşitli pozisyonlarda yer alması (110, 111) engelli sporlara ilginin arttığını ve başarılı sonuçların elde edilebileceğini düşündürmektedir.

Türkiye, Paralimpik oyunlara ilk olarak 1992 yılında Barcelona yaz oyunlarında yüzme branşında davet edilen bir sporcu ile katılmıştır (112). 1996 yılında düzenlenen Atlanta Yaz Oyunlarına ve 1976 yılından beri düzenlenen Paralimpik Kış Oyunlarına da herhangi bir sporcumuzun katılmamıştır (113, 114). 1992 yılından sonra tekrar sporcumuzun gittiği 2000 Sydney Yaz oyunlarına, yüzme branşında bir sporcumuz katılmıştır. 2002 yılında ise Türkiye Milli Paralimpik Komitesi kurulmuş ve böylece ülkemizde engelli sporcuların Paralimpik Oyunlara düzenli olarak daha fazla sporcuyla katılmamız amaçlanmıştır (115).

Türkiye’de engelli bireylerin sporla tanışması Avrupa’daki diğer ülkelere göre daha geç gerçekleşmiştir (77). İlk oyunlardan itibaren oyunlara genel oalarak ev sahibi olan ülkelerin ve İngiliz kültürünün etkin olduğu ülkelerin ilgisinin daha fazla olduğu görülmüştür. İngiltere özelinde Büyük Britanya kültürünün yaygın olduğu ülkelerin Paralimpik Oyunlara olan ilgisinin fazla olmasının nedeninin, 1948 yılında İngiltere’de ortaya çıkan Stoke Mandawille Oyunları olması düşünülmektedir. Türkiye’nin Paralimpik Oyunlara katılımı ilk oyunlardan 32 yıl sonra gerçekleşmiştir. Barcelona’da düzenlenen Paralimpik Yaz Oyunlarına yüzme branşında davet usülü ile 1 sporcu gönderen Türkiye, daha sonraki yıllarda yavaş da olsa düzenli katılım sağlamayı başarmıştır. Fakat bu durum Paralimpik Yaz Oyunları için geçerlidir. Çünkü Paralimpik Kış Oyunlarına Türkiye’nin düzenli katılımı henüz sağlanabilmiş değildir. Tablo 1’de Türkiye’nin Paralimpik Oyunlar tarihinde yaz ve kış oyunlarına katılım durumu görülmektedir.

Tablo 2.3. Türkiye'nin Paralimpik Oyunlar Geçmişi (116)

Türkiye'nin Paralimpik Oyunlar Geçmişi						
Yaz ve Kış Paralimpik Oyunlar	Katılım					Toplam Madalya
	Erkek	Kadın				
1960 Roma Yaz Oyunları						-
1964 Tokyo Yaz Oyunları						-
1968 Tel Aviv Yaz Oyunları						-
1972 Heidelberg Yaz Oyunları						-
1976 Toronto Yaz Oyunları						-
1976 Örnköldsvik Kış Oyunları						-
1978 Arnhem Yaz Oyunları			Türkiye'den Sporcu Katılmadı			-
1980 Gelio Kış Oyunları						-
1984 New York/S. Mandawille Yaz Oyunları						-
1984 Innsbruck Kış Oyunları						-
1988 Seul Yaz Oyunları						-
1988 Innsbruck Kış Oyunları						-
1992 Barcelona Yaz Oyunları	1	-	-	-	-	-
1992 Tignes & Albertville Kış Oyunları						-
1994 Lillehammer Kış Oyunları			Türkiye'den Sporcu Katılmadı			-
1996 Atlanta Yaz Oyunları						-
1998 Nagano Kış Oyunları						-
2000 Sydney Yaz Oyunları	1	-	-	-	-	-
2002 Salt Lake City Kış Oyunları			Türkiye'den Sporcu Katılmadı			-
2004 Atina Yaz Oyunları	7	1	1	-	1	2
2006 Torino Kış Oyunları			Türkiye'den Sporcu Katılmadı			-
2008 Pekin Yaz Oyunları	8	8	1	-	1	2
2010 Vancouver Kış Oyunları			Türkiye'den Sporcu Katılmadı			-
2012 Londra Yaz Oyunları	46	21	1	6	3	10
2014 Sochi Kış Oyunları	2	-	-	-	-	-
2016 Rio Yaz Oyunları	46	33	3	1	5	9
2018 Pyeongchang Kış Oyunları	1	-	-	-	-	-
2020 Tokyo Yaz Oyunları	43	44	2	4	9	15
2022 Pekin Kış Oyunları			Türkiye'den Sporcu Katılmadı			-
Toplam	155	107	8	11	19	38
	Erkek	Kadın	Altın	Gümüş	Bronz	Madalya

Tablo 1'de yer alan bilgilere göre Türkiye'nin ilk oyunlardan sonra gerçekleşen 8 oyuna 32 yıl boyunca katılmadığı ve gerçekleşen 16 yaz oyununun 6'sına katıldığı görülmektedir. Kış Oyunları için bakıldığında ise ilk oyunların 1976 yılında düzenlendiği ve Türkiye'nin 38 yıl sonra katılım sağladığı görülmüştür. 13 kış oyununun 2'sine katılan Türkiye'nin bu oyunlara toplamda 3 sporcu göndermiş olması dikkat çekmektedir. 2000 yılları sonrasında ise Paralimpik Yaz Oyunlarına katılım sayısında ciddi bir artış olmuştur. Artan sporcu sayısının yanı sıra katılım gösterilen branş sayısında da artış yaşanmaktadır (105).

2.7. Engelli Bireylere Karşı Tutum

Tutum, “belirli bir varlığı lehte veya aleyhte değerlendirerek ifade edilen psikolojik bir eğilim” olarak tanımlanmıştır (117). İleri veya yüksek öğrenim kurumları gibi çeşitli ortamlar, genellikle tutumları şekillendiren yerler olarak görülür (118). İleri veya yüksek eğitim alan bireyler genellikle çalışma konularını seçmekte özgürdür ve bazıları çalışma alanları ile ilgili öğrendiklerini kariyerlerinde uygulamaya devam eder (119). Fakat sosyal ortamlarında aktif olarak eğitim ve iş sahibi bazı bireylerin ayrımcı görüşlerden tamamen arınmış olmayabileceği görülmektedir (120). Bu durum eğitim almış olmanın veya iyi bir kariyere sahip bireylerin insanlara karşı ayrımcı ve olumsuz tutumlarda bulunabileceğini düşündürmektedir.

Bilimsel araştırmalar, genel nüfusun engelliliğe yönelik tutumlarına ilişkin çalışmaların yapılması gerektiğine işaret etmektedir (121). Ayrıca engelli öğrencilerin eşitliği, sosyal kabulü ve dahil edilmesi konularını ele almak için, öğrencilerin engelliliğe yönelik tutumlarını incelemek çok önemlidir. Çünkü toplum içinde engelliliğe yönelik olumsuz tutumlar, kapsayıcı eğitimin doğasını tehdit eden bir unsurdur ve kapsayıcı eğitim son yıllarda gelişmektedir (122).

Genel olarak, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler , "çeşitli yetersizlikler ve/veya eğitime katılmada zorluklar yaşayan öğrenciler" olarak tanımlanır (123). Son on yılda, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların normal okullara dahil edilmesi küresel bir trend haline gelmiştir (124).

Engelli bireylere karşı diğer insanların tutumlarının, eğitim alanıyla ilişkili olduğu ve eğitimim engelli insanlara karşı iyi tutumların geliştirilmesine katkı sağladığı bilinmektedir (125). Aynı zamanda farklı eğitim yaklaşımlarının engelli insanlara karşı olumlu tutumlar sağladığı ifade edilmektedir. Eğitimin engelli bireylerin özellikleri hakkında bilgi edinmeyi sağladığı, engelliler ile ilgili önyargıyı azalttığını ve öğretme-öğrenme, saygı ve hoşgörü süreçlerinin gelişimini teşvik ettiği söylenmektedir (126). Üniversitelerde ise genel olarak üniversite öğrencilerinin engellerine yönelik tutumları olumlu raporlansa da (127–129) bazı durumlarda, bu eğitim aşamasındaki öğrenciler de daha tarafsız veya olumsuz tutumlar göstermiştir (130, 131).

Bunlara ek olarak, üniversitede öğretmenler öğrencilerin tutumları ile ilgili etkileyen bir unsur olabilir (132, 133). Daha spesifik olarak, üniversiteler söz konusu olduğunda, öğretim kadrosunun engelli bireylere karşı büyük ölçüde olumlu tutumlara sahip olduğu gösterilmiştir, ancak araştırmalar, engelli öğrenciler için uyarlanmış eğitim

hakkında yeterli bilgiye sahip olmama kaygılarını da yaşadıklarını göstermiştir (133). Aynı şekilde, çeşitli psiko-sosyal araştırmalar, engelli birçok öğrencinin, öğretmenlerinin kendilerine nasıl davranacaklarını bilemeyeceğini düşündükleri için öğretmenlerine engellerinden bahsetmekten kaçındıklarını göstermiştir (134).

2.8. Spor Bilimleri

Spor herkesin hayatında bir şekilde var olan ve üzerinde farklı bilimlerin çeşitli yaklaşımlar ürettiği ilginç bir olgudur. Bir yandan hemen hemen herkesin ilgileneceği kadar kolay görülürken diğer yandan çeşitli bilimler ve bilimsel yaklaşımların sporla ilgilendiği bilinir (135). Spor bilimi denilince ise, akla ilk gelen kavramların rekabetçi/elit spor, beden eğitimi öğretimi ya da spor bilimleri programları sunan ve bu alanda araştırma yapan birçok yükseköğretim kurumlarının olması muhtemeldir (136).

Geçmişten günümüze bakıldığında, fiziksel aktivite ve spor, modern batı toplumunda önemli bir rol oynamaktadır. Geleneksel olarak, herkes için spor ve beden eğitiminin, bireylerin çok yönlü eğitiminde önemli bir unsur olarak kabul edilmiştir. Bu durumda en büyük etkenin, sağlıklı hayatın teşviki, fiziksel yetilerin geliştirilmesi ve yerleşik yaşam tarzıyla ilişkili olumsuz etkilerin önlenmesinde önemli bir araç olarak görülmesidir. Bu yüzden sporun çoğu Avrupa toplumunda amatör veya elit düzeyde, geniş kitlelere hitap eden bir güç olduğu görülmektedir (137). Sporun bu denli hayatlara etki etmesi geçmişten başlayan bazı araştırmalara da sebep olmuştur. Öyle ki sporun gelişimi arttırması ve ortaya çıkan farklı görüşler beraberinde kanıta dayalı spor araştırmalarının getirmiştir (138). Bu yüzden oyun, herkes için spor, beden eğitimi, elit spor, eğitim ve egzersiz, dans ve hatta açık hava eğitimi çalışmaları dahi, genel olarak “spor bilimi” olarak adlandırılan profesyonel bir akademik alan haline gelmiştir (137).

Spor, günlük yaşamın en önemli yönlerinden biri olarak kabul edilebilir. Spor ile ilgili dergilerin, televizyon kanallarının, web sitelerinin ve gazetelerin bulunması bu durumu destekleyebilir. Ek olarak, Olimpiyat Oyunları ve Futbol Dünya Kupası gibi dünya çapında en çok izlenen spor etkinlikleridir ve bilim bu organizasyonlardaki spor etkinlikleri sırasında sporcuların performansını olumlu yönde etkileyen büyük bir potansiyele sahiptir. Spor bilimi disiplini bu nedenle spor performansının optimizasyonu için gerekli görünmektedir (139). Bu anlamda spor alanında yer alan kişilerin sporcuların gelişimi açısından eğitimi ve bilimsel faaliyetleri önemsemesi gerektiği söylenebilir.

Spor bilimi, spor performansının anlaşılması ve geliştirilmesi ile ilgili egzersiz fizyolojisi, biyomekanik, motor kontrol ve motor gelişim, spor psikolojisi, spor beslenmesi gibi disiplinleri barındıran bir alandır. Ayrıca spor bilimi, spor performansını iyileştirme nihai amacı ile spor pratiğine rehberlik etmek için bilimsel süreci kullanmak olarak düşünülebilir (140). Bir başka açıdan spor bilimi, rekabetçi atletik performansı en üst düzeye çıkarma çalışması olarak tanımlanabilir. Bu çalışma alanı fizyoloji, biyokimya, biyomekanik, beslenme ve endokrinolojiye dayanmaktadır. Bununla birlikte, özellikle bu sistemlerin atletik performansı en üst düzeye çıkarmak için nasıl etkileşime girdiğini ve farklı antrenman paradigmalarının manipülasyonunun bu hedeflere nasıl ulaşabileceğini inceler. Ek olarak, belirli araştırma alanları, yalnızca atletik performansı en üst düzeye çıkarmak için değil, aynı zamanda yüksek yoğunluklu antrenman dönemlerinde performansı korumak için de önemli olan konuları inceler. Bu tür çalışma alanları, yorgunluk veya aşırı antrenman sendromunu tahmin etmek için kullanılan belirteçlerin incelenmesini; spor takviyesi, masaj vb. gibi egzersizden sonra toparlanmayı hızlandıran yöntemlerin incelenmesi ve atletik performansı tahmin etmek ve takım seçimini geliştirmek için kullanılan yöntemlerdir (141).

Teknolojik gelişmelerin özellikle spor bilimlerinde daha yaygın kullanılmasıyla modern rekabet sporlarında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Uygulamalı bilimler olarak düşünülen spor bilimleri yüksek ve yeni teknoloji ile sporculara faydalanabilecekleri faydalı teorik araştırmalar sunmaktadır. Dahası, performansı geliştirmek ve modern rekabetçi sporları etkili bir organizasyonla teşvik etmek için en çok ihtiyaç duyulan alanlardan biri olmuştur. Bilgi teknolojisinin rekabetçi sporlarda uygulanmasında eksiklikler hala mevcut olsa da spor bilimleri için teknolojinin oldukça önemli olduğu ifade edilmektedir (142). Bu açıdan bakıldığında spor bilimlerinin teknoloji ile sporculara daha çok gelişim imkanı verdiğini ve engelli sporlarının da teknoloji ve spor bilimleri ile gelişebileceği düşünülmektedir.

Sporun dünyadaki farklı yerlerde özellikle yükseköğretim kurumlarında derinlemesine incelenen bir bilim dalı olduğu bilinmektedir. Ülkemizde de beden eğitimi ile ilgili eğitim faaliyetlerinin başlangıcına bakıldığında 1915 yılları, ilk çalışmaların yapıldığı zamanlar olarak ele alınmıştır. 1932-1933 yıllarında da Gazi Eğitim Enstitüsü ve Ortaöğretim Okulu bünyesinde bir Beden Terbiyesi şubesi açılmıştır ve ilerleyen yıllarda eğitim enstitülerinin okullardaki beden eğitimi öğretmeni ihtiyacını karşılamak için faaliyetler başlatana kadar öncü olmuştur. Eğitim öğretim faaliyetlerinde yer alacak Beden Eğitimi Öğretmenleri daha sonraları 1970 yılında

İstanbul’da, 1977’de ise İzmir’de Eğitim Enstitülerindeki beden eğitimi bölümlerinden mezun olarak Milli Eğitim Bakanlığı’nda görev yapmaya başlamıştır (143).

Araştırmamız kapsamında örneklem grubu olarak katılan spor bilimleri öğrencileri ile ilgili durum tespitleri ülkemizde yer alan eğitim öğretim uygulamaları ile ilgili gelişmelere katkı sunabilir. Çünkü spor bilimleri öğrencilerini eğitme yönelik tutumları önemli görülmektedir (144). Bu çalışma kapsamında da spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumları ile Paralimpik farkındalıkları arasındaki ilişkinin araştırılma sebebi; geleceğin spor profesyonellerinin engelliler ile ilgili tutumlarının ülkemizde Paralimpik sporlar ile ilgili hizmet vermeye aday kişilerin farkındalılarını etkileyip etkilemediğini çeşitli değişkenlerle araştırmaktır.

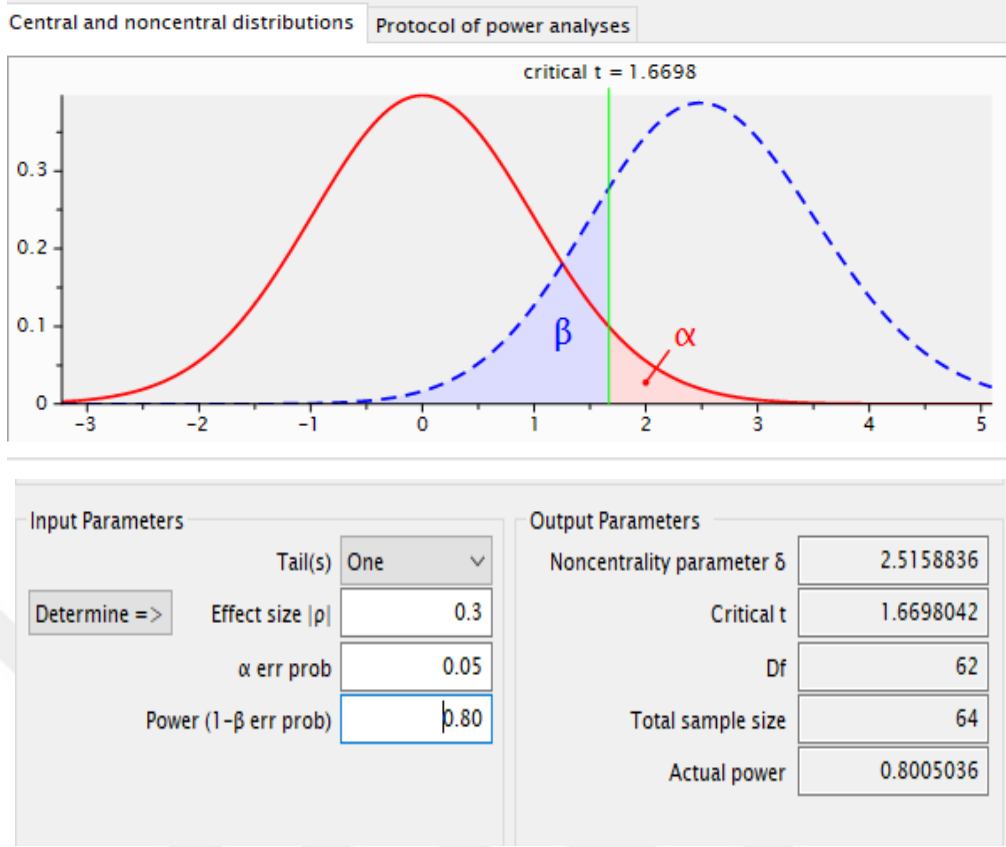

3. MATERYAL VE METOD

Araştırmamız için ilk olarak sorunsalın belirlenmesi amaçlanmıştır. Ortaya çıkan sorunsalın değerlendirilmesi amacıyla başta kavramsal bilgiler kullanılarak çalışmamızın detayları hakkında bilgiler verilmiş ve hipotezlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Daha sonra araştırmamızın uygulanması amacıyla izleyeceğimiz yöntem belirlenmiştir. Bu kapsamda araştırmada nicel araştırma desenlerinden tarama deseni tercih edilmiştir. Daha sonra çalışmamız için toplanacak verileri elde edeceğimiz evren ve örneklemin belirlenmesi sağlanmıştır. Veri toplama aracı olarak ise kişilerin belirli konulardaki tutum, inanç, görüş, davranış, beklenti ve özelliklerini tespit etmeyi amaçlayan güvenilirliği ve geçerliliği kanıtlanmış iki ölçek uygulanmıştır. Ayrıca tarama araştırmaları, oldukça geniş bir evrenin birtakım özelliklerini tanımlamak için uygun bir yöntemdir. Özellikle olasılığa dayalı doğru bir örneklem tekniği ve standart anket soruları ile evrenin genel özelliğini ortaya koyan güvenilir sonuçlar elde edilebilir (145).

3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi (Power Analizi)

Yapılan araştırmanın güç analizi için nokta çift serili korelasyon değerleri için etki büyüklüğü 0.30, $\alpha=0.05$ ve $\beta=0.80$ olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucu şekil 1’de görüldüğü üzere minimum örneklem sayısı 64 olarak belirlenmiştir. Fakat örneklem grubumuzu belirlenmesi aşamasında aşağıda yer alan hazır tablolardan yararlanılmış ve minimum örneklem grubu 384 olarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamında TÜİK tarafından belirlenen TRB1 bölgesini oluşturan Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli şehirlerindeki üniversitelerin Spor Bilimi alanlarında öğrenim gören öğrenciler için online olarak verilen ölçekler uygulanmıştır. Toplamda 598 kişiye ulaşılmış ve derslere katılan aktif öğrenciler ölçeklerde yer alan soruları cevaplandırmıştır.

Şekil 3.1. Power Analiz

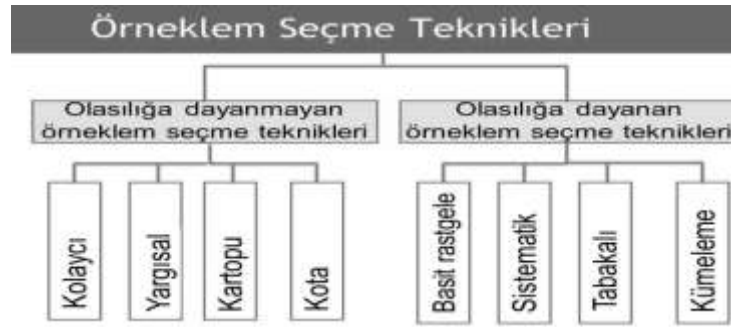
Ülkemizde 2021 verilerine göre 3011818 erkek ve 3217428 kadın olmak üzere toplamda 6229246 lisans öğrencisi devlet ve vakıf üniversitelerinde yükseköğretim görmektedir. Bu öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler ve sayıları ise; 95 Antrenörlük Eğitimi Bölümü, 93 Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, 9 Egzersiz ve Spor Bilimleri Bölümü, 5 Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü, 70 Rekreasyon Bölümü ve 93 Spor Yöneticiliği Bölümü olarak görülmektedir. Çalışmamızın evrenini oluşturacak olan yaklaşık 4000 spor bilimi öğrencisi ülkemizdeki TRB1 bölgesinde yer alan şehirlerdeki (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) üniversitelerinde aktif olarak öğrenim görmektedir (146).

Evreni temsil edecek olan örneklemin belirlenmesi için ise çeşitli formüller kullanılmaktadır. Çalışmamızda evreni temsil edecek asgari örneklem büyüklüğünü belirlemek için var olan hazır tablolardan faydalanılmıştır. Bu bağlamda güvenilirlik düzeyini 0.05 (%95) olarak belirlediğimiz çalışmamızda 4000 kişilik evreni temsil edecek örneklem sayımızı asgari 350 olarak belirlenmiştir (147).

Evren (N)	Gerekli Örneklem Büyükliği (n*)		Evren (N)	Gerekli Örneklem Büyükliği (n*)	
	95%	99%		95%	99%
50	44	47	7.000	364	608
100	79	87	7.500	365	611
250	151	182	8.000	367	615
350	183	229	8.500	368	617
500	217	286	9.000	369	620
750	254	353	9.500	370	622
1.000	278	400	10.000	375	624
1.500	306	461	15.000	377	637
2.000	322	500	20.000	379	644
2.500	332	526	30.000	381	651
3.000	341	545	40.000	381	655
3.500	346	559	50.000	382	657
4.000	350	571	75.000	383	660
4.500	354	580	100.000	384	661
5.000	357	587	250.000	384	661
5.500	359	594	500.000	384	664
6.000	361	599	1.000.000	384	665
6.500	363	604	10.000.000	384	665

Şekil 3.2. Farklı Evrenler İçin Kabul Edilebilir Asgari Örneklem Büyüklükleri (148)

Örneklem belirleme tekniği için ise sosyal bilimlerde genel olarak kullanılan olasılığa dayanmayan seçme tekniklerinden kolayda örneklem seçme tekniği kullanılacaktır. Bu tekniğe göre çalışma için ihtiyaç duyulan büyüklükteki örnekleme ulaşınca kadar en kolay ve ulaşılabilir deneklerden veri toplanmaya çalışılmıştır (147).

Şekil 3.3. Örneklem Seçme Teknikleri

3.2. Veri Toplama Araçları

Nicel araştırmalarda sıklıkla kullanılan veri toplama araçları; anketler, ölçekler ve testler olarak görülmüştür. Bir veri toplama aracı olarak anket, katılımcıların belirli bir konuda düşünce, tutum ve davranışlarını daha önce belirlenmiş bir sırada ve yapıda oluşturulmuş sorulara dayalı olarak elde etmeyi sağlamaktadır. Anket en fazla kullanılan veri toplama aracı olma özelliğine sahiptir (149). Anket yoluyla elde edilen

verilerin analizi sonucunda, araştırmaya katılan bireylerin düşünce tutum ve görüşlerini belirlemek, çeşitli çıkarımlarda bulunmak ve karşılaştırmalar yapmak mümkün olduğundan çalışmada bu yola başvurulmuştur. Çalışmamız kapsamında iki ölçekten faydalanılmıştır.

3.3. Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği

Yaralı tarafından geliştirilen ölçek, açıklanması gereken yapıya ilişkin toplam varyansın %58.592'sini açıklamaktadır (150). Bu açıklama oranı yüksek düzeyde bir oran olarak kabul edilebilir. Scherer, Wiebe, Luther ve Adams'a göre, "Sosyal bilimlerde yapılan analizlerde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları kabul edilmektedir" (151). Açıklayıcı faktör analizi sonucuna göre, öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanan ölçekte yer alan maddelerin üç faktör altında toplanan bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu yapının doğruluğunu test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; χ^2 /sd 1.636, RMSEA 0.060, SRMR 0.055, NNFI 0.93, CFI 0.95, GFI 0.92, AGFI 0.88 ve IFI 0.95 olarak tespit edilmiştir. Analiz sonuçları ölçeğin kabul edilebilir ve mükemmel uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir. Ölçme aracının güvenilirliğine ilişkin olarak yapılan analiz sonucunda her bir maddenin düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerleri, Cronbach Alfa katsayısı, her maddenin alt-üst %27 gruplarının madde ortalama puanları arasındaki ilişkisiz t testi, iki yarı test güvenilirliği Spearman-Brown korelasyon değeri ve Guttman SplitHalf değeri hesaplanmıştır. Ölçekteki her bir maddenin düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerlerinin 0.30'dan yüksek olduğu görülmüştür. beğeni (olumlu tutum) ve duyarlılık boyutlarının "yüksek derecede güvenilir", olumsuz tutum boyutunun "oldukça güvenilir" ve ölçeğin bütününe ise "yüksek derecede güvenilir" olduğu görülmektedir.

3.4. Paralimpik Sporlar Farkındalık Ölçeği

Daha önce Olimpiyatlar için etki ölçeği gibi çeşitli ölçeklerin Türkçeye uyarlandığı görülsede Paralimpik Oyunlar hakkında farkındalık tutumunu ölçen herhangi bir ölçeğe ulaşamaması nedeniyle yeni bir ölçeğin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Geliştirilen ölçek çalışması kapsamında; uzman görüşü alındıktan sonra madde havuzu oluşturulmuştur. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonrası veriler analiz edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre faktör yük değerlerinin

0.693 ile 0.939 değerleri arasında değişen, %74.588 varyans açıklama oranına sahip, 24 maddeden oluşan ve 2 faktörlü bir model elde edilmiştir. Croonbach alfa katsayısı ise 1. Faktör için $\alpha = 0.966$, 2. Faktör için $\alpha = 0.969$ ve ölçeğin bütünü için $\alpha = 0.958$ bulunmuştur. Buna göre AMOS 24 programı kullanılarak yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarında ise düzeltilmiş uyum indeksi değeri hariç modelin uygunluğu doğrulanmıştır ($p=0.000$; $X^2/sd=2.59$, $RMSEA= 0.063$; $SRMR=0.031$; $NFI= 0.95$; $CFI=0.97$ ve $GIF= 0.91$ $NNFI=0.97$ ve $AGFI=0.851$). Ayrıca güvenilirlik testleri için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı, her maddenin alt-üst %27 gruplarının madde ortalama puanları arasındaki ilişkisiz t testi ve iki yarı test güvenilirliği (Spearman-Brown korelasyon değeri ve Guttman Split-Half değeri) hesaplanmıştır. Tüm analizler sonrası Paralimpik Sporlar Farkındalık Ölçeğinin spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıklarını güvenilir bir şekilde ölçebileceği sonucu ortaya çıkmıştır. İki boyutlu ortaya çıkan ölçek Paralimpik bilgi durumunu değerlendiren (3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 19, 20, 22) ve Paralimpik ilgi durumunu değerlendiren (17, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31) 24 maddeden oluşmaktadır (152).

Araştırmamız kapsamında spor bilimleri öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumları ve Paralimpik farkındalık düzeyleri olmak üzere iki ölçek ve bu ölçeklerin alt boyutlarıyla test edilen değişkenler yer almaktadır. Araştırmada spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalık düzeyleri ve engellilere yönelik tutumları ile ilgili değişkenler hem bağımlı hem de bağımsız olarak belirlenmiş ve aralarındaki ilişkiler test edilmiştir. Sorulan demografik sorular çerçevesinde ise TRB1 bölgesindeki spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engelliler yönelik tutumları; yaş, cinsiyet, üniversite, bölüm, sınıf, engelli bir yakının olması, engelli bireylerle çalışma deneyimi, engelli bireylere yönelik ders alma ve engelli bireylerle çalışmayı isteme durumlarına göre fark testleri yapılmıştır. Engellilere yönelik tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan olumsuz tutum ölçeğine dair verilen cevaplar ölçek bütünlüğünü bozmaması ve ilişki testlerinde anlam karmaşası yaratamaması açısından 1’den 5’e doğru ters kodlama şeklinde analiz edilmiştir. Böylece olumsuz tutum alt boyutu “olumsuz tutumun iyileşmesi (OLSZTİ)” olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda araştırmada ortaya çıkan hipotezler ve değişkenler arasındaki ilişkiyi ve farkları değerlendirmek için sorulan sorular aşağıdaki gibi ortaya çıkmıştır.

3.5. Hipotezler

H1: Spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumları Paralimpik farkındalıklarını etkiler.

H2: Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları engellilere yönelik tutumlarını etkiler.

H3: Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik bilgi ve Paralimpik ilgileri engellilere yönelik tutumlarını etkiler.

H4: Spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik olumlu tutumları, duyarlılıklar ve olumsuz tutumlarının iyileşmesi Paralimpik farkındalıklarını etkiler.

H5: Spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik olumlu tutumları, duyarlılıklar ve olumsuz tutumlarının iyileşmesi Paralimpik ilgilerini etkiler.

H6: Spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik olumlu tutumları, duyarlılıklar ve olumsuz tutumlarının iyileşmesi Paralimpik bilgilerini etkiler.

H7: Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları, Paralimpik bilgileri ve Paralimpik ilgileri engellilere yönelik duyarlılıklarını etkiler.

H8: Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları, Paralimpik bilgileri ve Paralimpik ilgileri engellilere yönelik olumlu tutumlarını etkiler.

H9: Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları, Paralimpik bilgileri ve Paralimpik ilgileri engellilere yönelik olumsuz tutumlarının iyileşmesini etkiler.

H10: Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları arasında yaş grupları açısından fark vardır.

H11: Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları arasında cinsiyetler açısından fark vardır.

H12: Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları arasında üniversiteler açısından fark vardır.

H13: Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları arasında bölümler açısından fark vardır.

H14: Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları arasında sınıflar açısından fark vardır.

H15: Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları arasında engelli bir yakınlarının olup olmaması açısından fark vardır.

H16: Spor bilimleri öğrencilerinin Parailimpik farkındalıkları ve özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları arasında engelli biriyle çalışma deneyimi olup olmaması açısından fark vardır.

H17: Spor bilimleri öğrencilerinin Parailimpik farkındalıkları ve özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları arasında engellilere yönelik bir ders alıp almama durumu açısından fark vardır.

H18: Spor bilimleri öğrencilerinin Parailimpik farkındalıkları ve özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları arasında engelli bireyler ile çalışmayı isteyip istememe durumu açısından fark vardır.

3.6. Veri Seti ve İstatistiksel Yöntemler

TÜİK tarafından belirlenen bölge birim sınıflandırmasına göre TRB1 bölgesi olarak kabul edilen Bingöl, Elazığ, Malatya ve Tunceli şehirlerinde yer alan üniversitelerdeki spor bilimi alanında öğrenim gören 598 öğrenci için hazırlanan ölçeklerin uygulanması ile toplanan yatay kesit verileri için ilişki analizleri ve fark analizleri yapılarak elde edilen sonuçlar bulgular kısmında verilmiştir.

Bu çalışmada değişkenler arasındaki ilişkiler araştırılırken nicel sürekli değişkene dönüştürülmüş ölçek sorularına dair değişkenler (engellilere yönelik tutum, Paralimpik farkındalık ve alt boyutları) arasındaki ilişkilerin incelenmesi için 9 farklı model oluşturularak regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizleri yapılırken tahmin tekniği olarak En Küçük Kareler (EKK) yöntemi kullanılmıştır. EKK yöntemi ile elde edilen tahmincilerin istenilen özellikleri sağlayabilmesi için bazı varsayımları sağlaması gerekmektedir. Bu çalışmada yatay kesit verisi ile çalışıldığı için yatay kesite dair EKK varsayımlarının sınamaları yapılarak hata terimi için sabit varyans ve normal dağılım varsayımları incelenmiştir. Sabit varyans varsayımının test edilmesi için White testi, hataların normal dağılımının testi için Jarque-Bera normallik testi kullanılmıştır. Sabit varyans varsayımının sağlanmadığı durumlar için değişen varyans durumunda tutarlı katsayı standart hataları üretilmesini sağlayan MackKinnon ve White tarafından önerilen tahmin yöntemi kullanılarak modeller tahmin edilmiştir (153). Hata teriminin normallik varsayımının sağlanmadığı durumda Medyan Regresyon, EKK tahminine göre sağlam tahminciler üretilmesini sağladığı için Medyan Regresyon yöntemi ile analizler yapılmıştır.

Engellilere Yönelik Tutum değişkeni ile Paralimpik Farkındalık değişkeni ve bu değişkenlerin alt boyutlarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı

fark testleri yapılarak sınanmıştır. Öncelikli olarak değişkenlerin ilgili gruplar için normallik sınamaları yapılmıştır (50'den büyük gözlemlili gruplar için Kolmogorow-Smirnov, 50'den küçük gözlemlili gruplar için Shapiro Wilk Normallik testi kullanılmıştır). Demografik değişkenlerin grupları bakımından değişkenlerin normal dağılmadığı sonucuna varıldığı için parametrik olmayan teknikler kullanılarak analizler yapılmıştır. İkili grupların karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grup karşılaştırılmasında ise Kruskal-Wallis Testi kullanılmıştır. Analizler Eviews ve SPSS paket programları kullanılarak yapılmıştır. Kullanılan yöntemlerin detaylarına bir alt bölümde yer verilmiştir.

3.6.1. Regresyon Analizi

Regresyon analizinin amacı, bir bağımlı değişkenin, bir ya da daha fazla bağımsız değişkene bağımlılığını inceleyip bağımlı değişkenin ortalama değerini bağımsız değişken ya da değişkenlerin bilinen ya da değişmeyen değerleri türünden tahmin etmektir (154). Regresyon analizinde tek bir bağımsız değişken kullanılıyorsa ve fonksiyonel şekil doğrusalsa bu tür modeller basit doğrusal regresyon modeli adını almaktadır. Basit regresyon modeli şu şekilde gösterilebilir:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + u_i$$

$i=1,2,\dots,N$

Burada Y_i bağımlı değişken, X_i bağımsız değişken, β_0 , bağımsız değişken (X) sıfır olduğunda bağımlı değişkenin (Y) ortalama değerini veren sabit parametre, β_1 , bağımsız değişken bir birim değiştiğinde bağımlı değişkende oluşacak etkiyi gösteren eğim parametresi ve u_i gözlenemeyen etkileri içeren olasılıksal hata terimidir. i gözlem değerlerini gösteren indistir.

Birden fazla bağımsız değişkenin olduğu model ise şu şekilde gösterilebilir:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \dots + \beta_k X_{ki} + u_i$$

$i=1,2,\dots,N$

Burada k tane açıklayıcı değişken ($X_1, X_2, \dots, X_k$) ve açıklayıcı değişkenlerin, bağımlı değişken üzerindeki marjinal etkilerini gösteren k tane eğim parametresi ($\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_k$) yer almaktadır.

Regresyon modelinde sabit terim araştırılan konuya göre güçlü önsel bilgi varsa yer almayabilir. Bu tür modellere sabit terimsiz modeller adı verilir ve aşağıdaki şekilde gösterilir:

$$Y_i = \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \dots + \beta_k X_{ki} + u_i$$

$$i=1,2,\dots,N$$

Eğer teorik olarak önsel kuvvetli bir beklenti varsa ya da model tahmininde sabit parametre istatistiksel olarak anlamsızsa sabit terimsiz model kullanılabilir. Ancak önsel beklentiler güçlü değil ve sabit terim anlamlıysa sabit terimli modeller tercih edilmelidir (154).

Regresyon analizinde amaç X ve Y değişkenlerinin gerçekleşen değerlerini kullanarak modelde bulunan parametreleri tahmin etmektir. Model tahmin etmede en yaygın kullanılan yöntem En Küçük Kareler (EKK) yöntemidir. Çünkü yönteme dair varsayımlar sağlandığında gerçek değerlere en yakın tahmin değerleri bu yöntemle elde edilmektedir. EKK yöntemine dair varsayımlar şu şekilde özetlenebilir (155).

- Hata teriminin normal dağılması.
- Hata teriminin sabit varyanslı olması.
- Otokorelasyon olmaması.
- Açıklayıcı değişkenler arasında tam çoklu doğrusal bağlantının olmaması.
- Modelin fonksiyonel kalıbının doğru belirlenmesi.
- Ölçme hatasının yapılmamış olması.

Varsayımsal sınamalar veri türüne göre farklılık gösterebilmektedir. Yatay kesit verileri ile çalışılırken otokorelasyon sorunu ile karşılaşılmaz. Otokorelasyon sorunu daha çok zaman serileri için bir sorunken değişen varyanslılık yatay kesit verilerine ait bir sorundur. Bu bağlamda bu çalışmada hata teriminin normalliği ve sabit varyanslılığı sınaması yapılmıştır. Belirtilen varsayımlar sağlandığında aşağıda verilen formüllerden elde edilen tahminciler istenilen özellikleri taşıyan tahminciler olacaktır.

Basit regresyon için parametre tahminleri (156).

$$\hat{\beta}_0 = \bar{Y} - \hat{\beta}_1 \bar{X}$$

$$\hat{\beta}_1 = \frac{\sum_{i=1}^n X_i Y_i - n \bar{X} \bar{Y}}{\sum_{i=1}^n X_i^2 - n(\bar{X})^2}$$

Sabit terimsiz basit regresyonda parametre tahmini:

$$\hat{\beta}_1 = \frac{\sum_{i=1}^n X_i Y_i}{\sum_{i=1}^n X_i^2}$$

Çoklu regresyonun tahmininde işlemler çok karmaşık hale geldiğinden işlemler matris cebiriyle yapılır ve parametre tahmininin matris notasyonu ile gösterimi şu şekildedir (156).

$$\hat{\beta} = (X'X)^{-1}(X'Y)$$

Parametre tahminleri elde edildikten sonra model istatistiksel ve ekonometrik kriterlere göre test edilmelidir. İstatistiksel olarak bir model sınanırken modelin R^2 değeri incelenmeli ve parametrelerin istatistiksel anlamlılıkları t ve F testleri ile sınanmalı. R^2 tahmin edilen modeldeki bağımlı değişkenin yüzde kaçının bağımsız değişken tarafından açıklandığını gösteren bir ölçüdür ve belirlilik katsayısı olarak adlandırılır. Ancak sabit terimsiz modellerde belirlilik katsayısı, tanımlandığı aralık dışında değerler alabileceği için modelin uyum ölçüsü olarak kullanılamaz. İstatistiksel sınamaların yanı sıra ekonometrik olarak da model uygunluğu sınanmalıdır. Kullanılan istatistiksel tahmin yöntemine dair varsayımların test edilerek gerekli işlemlerin yapılması ekonometrik kriterlere göre modelin değerlendirilmesini içermektedir. Bu doğrultuda hataların normal dağılıma uyma varsayımının test edilmesi için Jarque-Bera testi ve sabit varyanslılık varsayımı White testi kullanılarak sınanabilir. Bahsedilen testlerin detayları alt bölümlerde verilmiştir.

Jarque-Bera Normallik Testi

Bu test ile normallik varsayımının geçerli olup olmadığı incelenirken hataların eğiklik ve basıklık ölçüleri kullanılarak hesaplanan aşağıdaki test istatistiği kullanılır:

$$JB = n \left[\frac{S^2}{6} + \frac{(K - 3)^2}{24} \right]$$

Burada S, eğiklik; K ise basıklık ölçüsüdür. Elde edilen test istatistiği ki-kare tablosundaki kritik değerler ile karşılaştırılır. Testin temel hipotezi hata teriminin dağılımının normal olduğunu söylerken, alternatif hipotez dağılımın normal olmadığını gösterir. Test istatistiği tablo değerinden küçükse temel hipotez reddedilemez (156). Normallik testi sonucuna göre hata terimleri normal dağılmazsa parametre tahminlerinin anlamlılık testleri ve aralık tahminleri yapılamaz bu yüzden gerekli dönüşümler yapılarak normallik sağlanmaya çalışılmalı, aykırı değerler varsa ve çıkarılabiliyorsa modelden çıkarılmalı. Ama dönüşümler ile ya da aykırı değerlerin çıkarılması ile de normallik varsayımı sağlanamıyorsa o zaman parametrik olmayan regresyon yöntemleri EKK yöntemine göre daha güçlü sonuçlar verebilir. Bu doğrultuda bu çalışmada normallik varsayımının sağlanmadığı modeller için medyan regresyon sonuçları dikkate alınmıştır.

White Değişen Varyans Testi

Sabit varyans varsayımının sağlanmaması durumunda parametre tahmincileri etkinlik özelliklerini kaybetmektedirler. Bu varsayımın sınanmasında farklı testler kullanılabilir. White testi hataların normal dağılım varsayımını gerektirmediği için

sıklıkla tercih edilen bir değişen varyans testidir. Ana regresyon modeli tahmin edildikten sonra yardımcı regresyon modeli oluşturularak elde edilen test istatistiği ki-kare kritik değeri ile karşılaştırılır. Bu test için oluşturulan modeller ve test istatistiği şu şekildedir:

$$\text{Ana Regresyon: } Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \dots + \beta_k X_{ki} + u_i$$

$$\text{Yardımcı Regresyon: } e_i^2 = \alpha_1 + \alpha_2 X_{1i} + \dots + \alpha_k X_{ki} + \alpha_k X_{ki} + \gamma_1 X_{1i}^2 + \gamma_2 X_{2i}^2 + \dots + \gamma_k X_{ki}^2 + \delta_1 X_{1i} X_{2i} + \dots + \delta_k X_{1i} X_{2i} + \dots + v_i$$

$$\text{Test istatistiği} = nR^2$$

Temel hipotez sabit varyans varsayımının geçerli olduğunu, alternatif hipotez ise sabit varyans varsayımının geçerli olmadığını söyler. Hesaplanan test istatistiği ki-kare tablo değerinden küçükse temel hipotez reddedilemez. Sabit varyans varsayımı geçerli olur (156). Sabit varyans varsayımının sağlanmadığı durumda değişen varyansa tutarlı olan güçlü standart hatalar kullanılarak model tahmini yapılmalıdır.

3.6.2. Medyan Regresyon

EKK tahminlerinin istenilen özellikleri sağlayabilmesi için 3.6. bölümde bahsedilen varsayımları sağlaması gerekmektedir. Bu varsayımların sağlanamaması durumunda alternatif regresyon modellerinin gücü EKK' e göre daha yüksek olabilir. Bu doğrultuda aykırı değerler sebebiyle hata teriminin dağılımında meydana gelebilecek simetrikliğin bozulmasından dolayı ortalamaya dayalı regresyon modellerinin hassasiyeti yüksektir. Bu bağlamda aykırı değerlerden etkilenmeyen Medyan regresyon hata teriminin normalligindeki sapma durumunda tercih edilebilecek alternatif bir regresyon türüdür. Medyan regresyon modeli aykırı gözlemlere daha az duyarlıdır (155). Medyan regresyonunda amaç hataların mutlak değerce toplamını minimize etmektir.

Medyan tahmincisi (157):

$$\min_{\hat{\beta}} \sum_{i=1}^n |y_i - \hat{\beta} x_i|$$

Verilen bilgiler doğrultusunda bu çalışmada oluşturulan regresyon analizleri için hata teriminin normalliginin sağlanmadığı modellerde Medyan Regresyon tahmincileri yorumlanmıştır.

3.6.3. Mann Whitney U Testi

İki grup ortalaması arasındaki farklılık test edilirken t testi uygun yöntemdir. Ancak t testi parametrik bir istatistiksel teknik olduğu için parametriklik varsayımlarının sağlanmadığı durumlarda güçlü sonuçlar vermemektedir. Bu doğrultuda parametriklik varsayımları sağlanmadığında iki grup ortalaması karşılaştırması için t testinin parametrik olmayan karşılığı olan Mann Whitney testi kullanılabilir. Testin temel hipotezi gruplar arasında farkın olmadığını, alternatif hipotez ise gruplar arasında farkın olduğunu söyler. Mann Whitney U testi için hesaplanan test istatistiği şu şekildedir:

$$U_1 = n_1 n_2 + \frac{n_1(n_1 + 1)}{2} - \sum R_1$$
$$U_2 = n_2 n_1 + \frac{n_2(n_2 + 1)}{2} - \sum R_2$$

n_1 : Birinci gruptaki birey sayısı

n_2 : İkinci gruptaki birey sayısı

R_1 : Birinci gruptaki değerlerin sıra numaraları toplamı

R_2 : İkinci gruptaki değerlerin sıra numaraları toplamı

Hesaplanan test istatistiklerinden küçük olan değer test istatistiği olarak kullanılır. U tablo değeri ile karşılaştırılarak tablo değeri test istatistiğinden küçükse temel hipotez reddedilerek gruplar arasında farklılık olduğuna karar verilir (158).

3.6.4. Kuruskal Wallis H Testi

Kruskal Wallis H testi ikiden fazla grubun sıra ortalamasını karşılaştırmada kullanılan parametrik olmayan bir testtir. Temel hipotez gruplar arasında bir fark olmadığını gösterirken alternatif hipotez gruplar arasında farklılık olduğunu söyler. Test istatistiği şu şekilde hesaplanır:

$$H = \left\{ \frac{12}{N(N+1)} \sum_{j=1}^k \frac{R_j}{n_j} \right\} - 3(N+1)$$

n_j : j'inci gruptaki birey sayısı

R_j : j'inci gruptaki değerlerin sıra numaraları toplamı

N : Tüm gruplarda yer alan toplam gözlem sayısı

Hesaplanan test istatistiği ile tablo değeri karşılaştırılır. Test istatistiği tablo değerinden büyükse grupların sıra ortalamaları arasında farklılık olduğu alternatif hipotezi geçerli olur (158).

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında yapılan regresyon analizi ve fark testleri sonuçları yer almaktadır.

4.1. Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo 4.1. Değişkenlere dair tanımlayıcı istatistikler

	PF	EYT	Pİ	PB	OLSZTİ	DYR	OLMT
Mean	3.102007	3.684164	3.846321	2.570354	4.205786	3.749721	3.305741
Median	3.083333	3.850000	4.600000	2.500000	4.670000	4.333333	3.500000
Maximum	5.000000	5.000000	5.000000	5.000000	5.000000	5.000000	5.000000
Minimum	1.000000	1.000000	1.000000	1.000000	1.000000	1.000000	1.000000
Std. Dev.	0.913126	0.940358	1.407319	1.081732	1.115809	1.462979	1.216179
Skewness	-0.234123	-0.448154	-0.974323	0.378596	-1.440801	-0.784103	-0.353852
Kurtosis	2.591036	2.194205	2.388584	2.192355	4.058352	2.044346	1.923046
Observations	598	598	598	598	598	598	598

Spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının Paralimpik farkındalıklarını etkileyip etkilemediğine bakılmıştır. Bunun için aşağıdaki model kurulmuştur.

$$\text{Model 1: } PF_i = \beta_1 EYT_i + u_i$$

i:1,2,..., 598 olmak üzere birim sayısını gösteren indis.

PF: Paralimpik Farkındalık

EYT: Engellilere Yönelik tutum

β_1 :Eğim parametresi

u: gözlenemeyen etkileri içeren hata terimi

Tablo 4.2. Model 1 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları

PF	Katsayı	Standart Hata	t	p değeri
EYT	0.789677	0.011790	66.97969	0.0000
Gözlem Sayısı:598 ; White Testi Sonucu: $\chi^2(1)= 46.54, p= 0.000$ Jarque-Bera test istatistiği=3.002375, p=0.222865				

Tablo 4.2’de yer alan regresyon analizi sonucuna göre Model 1, $PF = 0.789677EYT$ şeklinde tahmin edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan değişen varyans testi sonucuna göre hata terimi sabit varyansa sabit değildir. Bu yüzden model tahmininde değişen varyans sorunun düzeltilebilmesi için değişen varyans durumuna karşı sağlam (robust) standart hatalar (MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent

standard errors & covariance) kullanılarak tahmin yapılmıştır. Jarque-Bera normallik testi sonucuna göre hata terimi normal dağılmaktadır ($p=0.022>0.05$). Elde edilen sonuçlara göre EYT'deki 1 birimlik artış PF değişkenini 0.78 birim arttırmaktadır ve katsayı tahmini istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.000<0.05$).

Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıklarının engellilere yönelik tutumlarını etkileyip etkilemediğine bakılmıştır. Bunun için aşağıdaki model kurulmuştur.

$$\text{Model 2: } EYT_i = \beta_1 PF_i + u_i$$

i:1,2,..., 598 olmak üzere birim sayısını gösteren indis.

PF: Paralimpik Farkındalık

EYT: Engellilere Yönelik tutum

β_1 : Eğim parametresi

u: gözlenemeyen etkileri içeren hata terimi

Tablo 4.3. Model 2 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları

EYT	Katsayı	Standart Hata	t	p değeri
PF	1.091881	0.016580	65.85593	0.0000
Gözlem Sayısı:598 ; White Testi Sonucu: $\chi^2(1) = 26.51059$, $p = 0.000$ Jarque-Bera test istatistiği=4.116760 , $p=0.127661$				

Tablo 4.3'deki regresyon analizi sonucuna göre Model 2, $EYT = 1.091881PF$ şeklinde tahmin edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan değişen varyans testi sonucuna göre hata terimi sabit varyansa sabit değildir. Bu yüzden model tahmininde değişen varyans sorunun düzeltilebilmesi için değişen varyans durumuna karşı sağlam (robust) standart hatalar (MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance) kullanılarak tahmin yapılmıştır. Jarque-Bera normallik testi sonucuna göre hata terimi normal dağılmaktadır ($p=0.128>0.05$). Elde edilen sonuçlara göre PF'deki 1 birimlik artış EYT değişkenini 1.09 birim arttırmaktadır ve katsayı tahmini istatistik olarak anlamlıdır.

Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik bilgi ve Paralimpik ilgilerinin engellilere yönelik tutumlarını etkileyip etkilemediğine bakılmıştır. Bunun için aşağıdaki model kurulmuştur.

$$\text{Model 3. } EYT_i = \beta_1 PI_i + \beta_2 PB_i + u_i,$$

i:1,2,..., 598 olmak üzere birim sayısını gösteren indis.

EYT: Engellilere Yönelik tutum

Pİ: Paralimpik İlgi

PB: Paralimpik Bilgi

β_1 :Eğim parametresi

u: gözlenemeyen etkileri içeren hata terimi

Tablo 4.4. Model 3 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları

EYT	Katsayı	Standart Hata	t	p değeri
Pİ	0.714958	0.015320	46.66699	0.0000
PB	0.313660	0.024445	12.83103	0.0000
Gözlem Sayısı:598 ; F test istatistiği=6890.067, p=0.000				
White Testi Sonucu: χ^2 (1)= 41.73588, p= 0.000				
Jarque-Bera test istatistiği=62.18617 , p=0.000				
Medyan Regresyon Sonuçları				
Pİ	0.757126	0.018867	40.12961	0.0000
PB	0.257574	0.027650	9.315374	0.0000

Tablo 4.4’de yer alan regresyon analizi sonucuna göre Model 3, $EYT = 0.714958Pİ + 0.313660PB$ şeklinde tahmin edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan değişen varyans testi sonucuna göre hata terimi sabit varyansa sabit değildir. Bu yüzden model tahmininde değişen varyans sorunun düzeltilebilmesi için değişen varyans durumuna karşı sağlam (robust) standart hatalar (MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance) kullanılarak tahmin yapılmıştır. Ayrıca Jarque-Bera normallik testi sonucuna göre normallik varsayımının sağlanmadığı görünmektedir ($p=0.000<0.05$). Bu yüzden EKK tahmincileri yerine Medyan tahmincileri elde edilerek yorumlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre Pİ’deki 1 birimlik artış EYT değişkenini 0.76 birim arttırmaktadır ve PB’deki 1 birimlik artış EYT değişkenini 0.26 birim arttırmaktadır. Katsayı tahminleri istatistiksel olarak anlamlıdır.

Spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik olumlu tutumları, duyarlılıklar ve olumsuz tutumlarının Paralimpik farkındalıklarını etkileyip etkilemedine bakılmıştır. Bunun için aşağıdaki model kurulmuştur.

$$\text{Model 4. } PF_i = \beta_1 OLMT_i + \beta_2 D_i + \beta_3 OLMSZT_i u_i,$$

i:1,2,..., 598 olmak üzere birim sayısını gösteren indis.

PF: Paralimpik Farkındalık

D: Duyarlılık

OLMLT: Olumlu Tutum

OLSZTİ: Olumsuz Tutumun İyileşmesi

β_1 :Eğim parametresi

u: gözlenemeyen etkileri içeren hata terimi

Tablo 4.5. Model 4 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları

PF	Katsayı	Standart Hata	t	p değeri
OLMT	0.274776	0.048697	5.642540	0.0000
DYR	0.045103	0.042435	1.062881	0.2883
OLSZTİ	0.445009	0.030014	14.82658	0.0000
Gözlem Sayısı:598 ; $F_{(3,594)}=14.36971$, $p=0.000$				
White Testi Sonucu: $\chi^2(1)=76.13281$, $p=0.000$				
Jarque-Bera test istatistiği: 2.134562, $p=0.343942$				
Duyarlılık Değişkeni Çıkarılmış Model Tahmini				
OLMT	0.312169	0.036295	8.600938	0.0000
OLSZTİ	0.455581	0.027581	16.51794	0.0000
Gözlem Sayısı:598 ; $F_{(3,594)}=2052.826$, $p=0.000$				
White Testi Sonucu: $\chi^2(1)=76.50898$, $p=0.000$				
Jarque-Bera test istatistiği: 2.152323, $p=0.340902$				

Tablo 4.5’deki regresyon analizi sonucuna göre Model 4, $PF = 0.274776OLMT + 0.045103D + 0.445009OLSZTİ$ şeklinde tahmin edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan değişen varyans testi sonucuna göre hata terimi sabit varyansa sabit değildir. Bu yüzden model tahmininde değişen varyans sorunun düzeltilebilmesi için değişen varyans durumuna karşı sağlam (robust) standart hatalar (MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance) kullanılarak tahmin yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre Duyarlılık değişkeni istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için Duyarlılık değişkeni çıkarılarak model tahmin edilmiştir. Yeni modelde değişen varyans sorununun düzeltilmesi için sağlam standart hatalar kullanılmıştır. Ayrıca modelin hata teriminin normal dağıldığı görülmektedir ($p=0.3409>0.05$). Tahmin sonucuna göre OLMT’daki 1 birimlik artış PF değişkenini 0.31 birim ve OLSZTİ’deki 1 birimlik artış PF değişkenini 0.45 birim arttırmaktadır.

Spor bilimlerin öğrencilerinin engellilere yönelik olumlu tutumları, duyarlılıkları ve olumsuz tutumlarının Paralimpik ilgilerini etkileyip etkilemediğine bakılmıştır. Bunun için aşağıdaki model kurulmuştur.

$$\text{Model 5. } P\dot{I}_i = \beta_1 DYR_i + \beta_2 OLMT_i + \beta_3 OLSZT\dot{I}_i + u_i,$$

i:1,2,..., 598 olmak üzere birim sayısını gösteren indis.

PF: Paralimpik Farkındalık

DYR: Duyarlılık

OLMT.: Olumlu Tutum

OLSZTİ: Olumsuz Tutumun İyileşmesi

β_1 :Eğim parametresi

u: gözlenemeyen etkileri içeren hata terimi

Tablo 4.6. Model 5 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları

Pİ	Katsayı	Standart Hata	t	p değeri
DYR	0.552280	0.047677	11.58369	0.0000
OLMT	0.348774	0.052292	6.669768	0.0000
OLSZTİ	0.143566	0.024028	5.974958	0.0000
Gözlem Sayısı:598 ; $F_{(3,595)}=4242,941$, $p=0.000$				
White Testi Sonucu: $\chi^2(6)=59.42455$, $p=0.000$				
Jarque-Bera Test İstatistiği= 206.2601, $p=0.000$				
Medyan Regresyon Sonuçları				
DYR	0.891321	0.030743	28.99263	0.0000
OLMT	0.079249	0.032158	2.464390	0.0140
OLSZTİ	0.034338	0.010126	3.391040	0.0007

Tablo 4.6'daki regresyon analizi sonucuna göre Model 5, $Pİ = 0.552280D + 0.348774OLMT + 0.143566OLSZTİ$ şeklinde tahmin edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan değişen varyans testi sonucuna göre hata terimi sabit varyansa sabit değildir. Bu yüzden model tahmininde değişen varyans sorunun düzeltilebilmesi için değişen varyans durumuna karşı sağlam (robust) standart hatalar (MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance) kullanılarak tahmin yapılmıştır. Ancak normallik testi sonucuna göre hata terimlerinin normal dağılmadığı görülmektedir. Bu yüzden Medyan Regresyon sonuçları elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre D'daki 1 birimlik artış Pİ değişkenini 0.89 birim, OLMT'daki 1 birimlik artış Pİ değişkenini 0.0792 birim ve OLSZTİ'deki 1 birimlik artış Pİ değişkenini 0.034 birim arttırmaktadır ve katsayı tahminleri istatistiksel olarak anlamlıdır.

Spor bilimlerin öğrencilerinin engellilere yönelik olumlu tutumları, duyarlılıkları ve olumsuz tutumlarının Paralimpik bilgilerini etkileyip etkilemediğine bakılmıştır. Bunun için aşağıdaki model kurulmuştur.

$$\text{Model 6. } PB_i = \beta_1 OLMT_i + \beta_2 OLSZTİ_i + \beta_3 DYR_i + u_i,$$

i: 1, 2, ..., 598 olmak üzere birim sayısını gösteren indis.

PB: Paralimpik Bilgi

DYR: Duyarlılık

OLMT.: Beğeni

OLSZTİ.: Olumsuz Tutumun İyileşmesi

β_1 : Eğim parametresi

u: gözlenemeyen etkileri içeren hata terimi

Tablo 4.7. Model 6 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları

PB	Katsayı	Standart Hata	t	p değeri
DYR	0.539799	0.051187	10.54554	0.0000
OLMT	0.173615	0.028104	6.177535	0.0000
OLSZTİ	-0.016419	0.044053	-0.372714	0.7095
OLSZTİ Değişkeni çıkarılarak yeni oluşturulan model tahmini				
DYR	0.634953	0.047637	13.32903	0.0000
OLMT	0.076110	0.040113	1.897358	0.0583
Gözlem Sayısı:598 ; $F_{(2,596)}=7596.225$, $p=0.000$				
White Testi Sonucu: $\chi^2(3)=20.93215$, $p=0.000$				
Jarque-Bera Test İstatistiği 283.0299, $p=0.000$				
Medyan Regresyon Sonuçları				
DYR	0.014286	0.052241	0.273460	0.7846
OLMT	0.714286	0.064034	11.15473	0.0000
Olumlu Tutum Değişkeni çıkarıldıktan sonra Elde Edilen Medyan Regresyon Sonucu				
OLMT	0.732143	0.017511	41.81061	0.0000

Tablo 4.7'deki regresyon analizi sonucuna göre Model 6, $PB=0.539799D + 0.173615OLMT. + -0.016419OLSZTİ$ şeklinde tahmin edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan değişen varyans testi sonucuna göre hata terimi sabit varyansa sabit değildir. Bu yüzden model tahmininde değişen varyans sorunun düzeltilebilmesi için değişen varyans durumuna karşı sağlam (robust) standart hatalar (MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance) kullanılarak tahmin yapılmıştır. Ayrıca hatalar normal dağılmadığı için medyan regresyon sonuçları elde edilmiştir. Ancak elde edilen sonuçlara göre OLMT değişkeninin katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Model 6 için elde edilen sonuçlar doğrultusunda PB üzerinde sadece OLMT değişkeninin etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. OLMT'daki bir birimlik artış, PB değişkenini 0.7321 birim artırmaktadır.

Spor bilimleri öğrencilerinin paralimpik farkındalıkları, Paralimpik bilgileri ve Paralimpik ilgilerinin engellilere yönelik duyarlılıklarını etkileyip etkilemediğine bakılmıştır. Bunun için aşağıdaki model kurulmuştur.

$$\text{Model 7. } DYR_i = \beta_1 PF_i + \beta_2 Pİ_i + \beta_3 PB_i + u_i,$$

i:1,2,..., 598 olmak üzere birim sayısını gösteren indis.

DYR: Duyarlılık

PF: Paralimpik Farkındalık

Pİ: Paralimpik İlgi

PB: Paralimpik Bilgi

β_1 :Eğim parametresi

u: gözlenemeyen etkileri içeren hata terimi

Tablo 4.8. Model 7 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları

DYR	Katsayı	Standart Hata	t	p değeri
PF	0.096990	0.031230	3.105708	0.0020
Pİ	0.828302	0.023759	34.86201	0.0000
PB	0.093496	0.033885	2.759217	0.0060
Gözlem Sayısı:598 ; $F_{(5,591)}=3339,866$, $p=0.0000$				
White Testi Sonucu: $\chi^2(6)=6.318115$, $p=0.3885$				
Jarque-Bera Test İstatistiği=326.5905, $p=0.000$				
Medyan Regresyon Sonuçları				
PF	1.69E-17	0.010302	1.64E-15	1.0000
Pİ	1.000000	0.007281	137.3479	0.0000
PB	5.79E-17	0.011573	5.00E-15	1.0000
PF ve PB değişkenleri çıkarılarak yapılan Medyan Regresyon Tahmin Sonuçları				
Pİ	1.000000	0.003114	321.0897	0.0000

Tablo 4.8’de yer alan regresyon analizi sonucuna göre Model 7, $DYR=0.096990PF+0.828302Pİ+0.093496PB$ şeklinde tahmin edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan değişen varyans testi sonucuna göre hata terimi sabit varyansa sabittir. Ancak hata terimi normal dağılım varsayımını sağlamamaktadır. Bu yüzden medyan regresyon tahmini yapılmıştır. PF ve PB değişkenleri istatistiksel olarak anlamsız oldukları için sadece Pİ değişkeni kullanılarak oluşturulan modelde Pİ değişkeninin 1 birim artmasıyla DYR değişkeninde 1 birimlik artış olacağı sonucuna varılmıştır. Elde edilen katsayı istatistiksel olarak anlamlıdır.

Spor bilimleri öğrencilerinin paralimpik farkındalıkları, Paralimpik bilgileri ve Paralimpik ilgilerinin engellilere yönelik olumlu tutumlarını etkileyip etkilemediğine bakılmıştır. Bunun için aşağıdaki model kurulmuştur.

$$\text{Model 8. } OLMT_i = \beta_1 PF_i + \beta_2 Pİ_i + \beta_3 PB_i + u_i,$$

i:1,2,..., 598 olmak üzere birim sayısını gösteren indis.

OLMT: Olumlu Tutum

PF: Paralimpik Farkındalık

Pİ: Paralimpik İlgi

PB: Paralimpik Bilgi

β_i :Eğim parametresi

u: gözlenemeyen etkileri içeren hata terimi

Tablo 4.9. Model 8 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları

OLMT	Katsayı	Standart Hata	t	p değeri
PF	0.094121	0.028707	3.278708	0.0011
Pİ	0.579488	0.021840	26.53323	0.0000
PB	0.297732	0.031147	9.558793	0.0000
Gözlem Sayısı:598 ; $F_{(3,595)}=3008.595$, $p=0.000$ White Testi Sonucu: $\chi^2(6)=11.74687$, $p=0.0679$ Jarque-Bera test istatistiği=39.74316, $p=0.000000$				
Medyan Regresyon Sonuçları				
PF	0.010489	0.023213	0.451863	0.6515
Pİ	0.643516	0.025433	25.30207	0.0000
PB	0.326624	0.033009	9.895083	0.0000
PF değişkeni çıkarılarak yapılan Medyan Regresyon Analizi Sonuçları				
Pİ	0.643829	0.023951	26.88104	0.0000
PB	0.336735	0.030436	11.06385	0.0000

Tablo 4.9’da yer alan regresyon analizi sonucuna göre Model 8, OlumluT = 0.094121PF + 0.579488Pİ + 0.297732PB şeklinde tahmin edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan değişen varyans testi sonucuna göre hata terimi sabit varyansa sabittir. Ancak hata terimi normal dağılmadığı için Medyan regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre Pİ’deki 1 birimlik artış OLMT değişkenini 0.64 birim artırmaktadır ve PB’deki 1 birimlik artış OLMT değişkenini 0.34 birim artırmaktadır. Katsayı tahminleri istatistiksel olarak anlamlıdır.

Spor bilimleri öğrencilerinin paralimpik farkındalıkları, Paralimpik bilgileri ve Paralimpik ilgilerinin engellilere yönelik olumsuz tutumlarının iyileşmesini etkileyip etkilemediğine bakılmıştır. Bunun için aşağıdaki model kurulmuştur.

$$\text{Model 9. } OLSZT\hat{I}_i = \beta_1 PF_i + \beta_2 P\hat{I}_i + \beta_3 PB_i + u_i,$$

i:1,2,..., 598 olmak üzere birim sayısını gösteren indis.

OLSZTİ: Olumsuz Tutumun İyileşmesi

PF: Paralimpik Farkındalık

Pİ: Paralimpik İlgi

PB: Paralimpik Bilgi

β_i :Eğim parametresi

u: gözlenemeyen etkileri içeren hata terimi

Tablo 4.10. Model 9 için Regresyon Analizi ve Tanı Testi Sonuçları

OLSZTİ	Katsayı	Standart Hata	t	p değeri
PF	0.612660	0.046082	13.29506	0.0000
Pİ	0.498107	0.035036	14.21698	0.0000
PB	0.084456	0.046582	1.813077	0.0703
Gözlem Sayısı:598 ; $F_{(3,595)}=2237,253$, $p=0.000$				
White Testi Sonucu: $\chi^2(6)=36.55197$, $p=0.0000$				
Jarque-Bera test istatistiği= 89.16163, $p=0.000$				
Medyan Regresyon Sonuçları				
PF	0.439616	0.073717	5.963563	0.0000
Pİ	0.660060	0.060041	10.99344	0.0000
PB	0.099020	0.037453	2.643864	0.0084

Tablo 4.10'daki regresyon analizi sonucuna göre Model 9, $OLSZTİ = 0.612660PF + 0.498107Pİ + 0.084456PB$ şeklinde tahmin edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan değişen varyans testi sonucuna göre hata terimi sabit varyansa sabit değildir. Bu yüzden model tahmininde değişen varyans sorunun düzeltilebilmesi için değişen varyans durumuna karşı sağlam (robust) standart hatalar (MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance) kullanılarak tahmin yapılmıştır. Ancak hata terimi normal dağılım varsayımını sağlamadığı için medyan regresyon analizi ile elde edilen tahmin sonuçları değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlara göre PF'deki 1 birimlik artış OLSZTİ değişkenini 0.441 birim, Pİ'deki 1 birimlik artış OLSZTİ değişkenini 0.66 birim ve PB'deki 1 birimlik artış OLSZTİ değişkenini 0.09 birim arttırmaktadır ve katsayı tahminleri istatistiksel olarak anlamlıdır.

4.2. Fark Testleri Sonuçları

Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında yaş grupları açısından fark olmadığına bakılmıştır.

Tablo 4.11. Yaşlar Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri

	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk			Mean
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.	
EYT	17-20	.114	257	.000	.945	257	.000	3,6438
	21-24	.124	293	.000	.945	293	.000	3,6710
	25+	.112	48	.176	.921	48	.003	3,9792
PB	17-20	.104	257	.000	.948	257	.000	2,457
	21-24	.098	293	.000	.961	293	.000	2,606
	25+	.116	48	.122	.944	48	.023	2,956
Pi	17-20	.231	257	.000	.771	257	.000	3,793
	21-24	.229	293	.000	.777	293	.000	3,849
	25+	.252	48	.000	.730	48	.000	4,115
OLMT	17-20	.107	257	.000	.941	257	.000	3,261
	21-24	.119	293	.000	.934	293	.000	3,274
	25+	.162	48	.003	.905	48	.001	3,732
DYR	17-20	.238	257	.000	.788	257	.000	3,673
	21-24	.225	293	.000	.792	293	.000	3,749
	25+	.238	48	.000	.726	48	.000	4,159
OLSZTİ	17-20	.261	257	.000	.744	257	.000	4,1868
	21-24	.245	293	.000	.745	293	.000	4,2196
	25+	.309	48	.000	.690	48	.000	4,2222
PF	17-20	.084	257	.000	.985	257	.010	3,013
	21-24	.057	293	.023	.980	293	.000	3,124
	25+	.079	48	.200*	.959	48	.095	3,439

Yaş grupları açısından spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutum ölçeklerinin değişkenleri arasında bir fark olup olmadığını anlamak için normallik testi yapılmıştır. Grup sayısı 50 den büyük olan 7 grup için Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçlarına bakılmıştır. Yapılan normallik testine göre verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu yüzden gruplar arası fark testi için Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4.12. Yaş Gruplarına Göre Değişkenlerin Ortamalarının Fark Testi Sonuçları:
Kuruskal Wallis Testi

Değişkenler	İstatistik	Sd.	p	Gruplar
PF	10.297	598	.006	17-20/25+
PB	8.281	598	.016	17-20/25+
Pİ	0.974	598	.614	P>0.05
EYT	4.879	598	.087	P>0.05
OLMT	6.431	598	.040	17-20/25+ 21-24/25+
DYR	1.998	598	.368	P>0.05
OLSZTİ	0.476	598	.788	P>0.05

Tablo 4.12’den elde edilen sonuçlara göre PF, PB ve OLMT Değişkenleri yaş grupları bakımından farklılık göstermektedir. PF, PB değişkeni 17-20 ile 25+ yaş grupları arasında farklılaşmaktadır. OLMT değişkeni 17-20 ile 25+ ve 21-24 ile 25+ yaş grupları arasında farklılaşmaktadır. Aralarında anlamlı fark olan yaş grupları için ilgili değişkenlerin ortalama puanlarına bakılmıştır. PF ve PB değişkenleri için; 25+ yaş grubu 17-20 yaş grubundan daha yüksek ortalama puana sahiptir. OLMT alt boyutu için; 25+ yaş grubu hem 17-20 hem de 21-24 yaş gruplarından daha yüksek puan ortalamalarına sahiptir.

Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında cinsiyetler açısından fark olmadığına bakılmıştır.

Tablo 4.13. Cinsiyet Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri

	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
EYT	Erkek	.101	357	.000	.960	357	.000
	Kadın	.134	241	.000	.910	241	.000
PB	Erkek	.103	357	.000	.956	357	.000
	Kadın	.102	241	.000	.954	241	.000
Pİ	Erkek	.212	357	.000	.801	357	.000
	Kadın	.285	241	.000	.720	241	.000
OLMT	Erkek	.105	357	.000	.945	357	.000
	Kadın	.135	241	.000	.915	241	.000
DYR	Erkek	.196	357	.000	.834	357	.000
	Kadın	.311	241	.000	.694	241	.000
OLSZTİ	Erkek	.247	357	.000	.759	357	.000
	Kadın	.271	241	.000	.711	241	.000
PF	Erkek	.048	357	.050	.984	357	.001
	Kadın	.071	241	.005	.984	241	.009

Cinsiyet açısından üniversitelerin değişkenleri arasında bir fark olup olmadığını anlamak için normallik testi yapılmıştır. Grup sayısı 50 den büyük olan 7 grup için

Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçlarına bakılmıştır. Yapılan normallik testine göre verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu yüzden gruplar arası fark testi için çoklu grupların karşılaştırılmasında kullanılan non-parametrik bir test olan Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4.14. Cinsiyete Göre Değişkenlerin Ortalamalarının Fark Testi Sonuçları: Mann Whitney U Testi

		PB	Pİ	OLMT	DYR	OLSZTİ	PF	EYT
Mann-Whitney U		42906.0	35949.5	33907.0	32455.5	40751.5	39219.0	32894.5
Asymp. Sig. (2-tailed)		.957	.001	.000	.000	.243	.067	.000
Mean	Erkek	2.572	3.699	3.127	3.542	4.173	3.041	3.54
	Kadın	2.567	4.064	3.56	4.056	4.253	3.191	3.89

Tablo 4.14'deki sonuçlara göre Pİ, OLMT, DYR ve EYT değişkenleri cinsiyetlere göre farklılık gösterirken PB, OLSZTİ ve PF cinsiyetler bakımından farklılık göstermemektedir. Farklılık gösteren OLMT, DYR ve EYT değişkenlerinde kadınların ortalama puanları erkeklere göre daha yüksektir.

Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında üniversiteler açısından fark olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 4.15. Üniversiteler Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri

	Üniversite	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk			Mean
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.	
EYT	İnönü	.109	198	.000	.947	198	.000	3.7129
	Bingöl	.085	160	.007	.969	160	.001	3.5192
	Fırat	.135	124	.000	.924	124	.000	3.7233
	Munzur	.143	116	.000	.913	116	.000	3.8203
PB	İnönü	.112	198	.000	.957	198	.000	2.857
	Bingöl	.077	160	.022	.963	160	.000	2.523
	Fırat	.145	124	.000	.896	124	.000	2.055
	Munzur	.095	116	.012	.966	116	.005	2.695
Pİ	İnönü	.242	198	.000	.742	198	.000	3.962
	Bingöl	.196	160	.000	.825	160	.000	3.694
	Fırat	.282	124	.000	.739	124	.000	3.741
	Munzur	.226	116	.000	.767	116	.000	3.971
OLMT	İnönü	.144	198	.000	.922	198	.000	3.437
	Bingöl	.092	160	.002	.954	160	.000	3.131
	Fırat	.115	124	.000	.925	124	.000	3.186
	Munzur	.135	116	.000	.926	116	.000	3.448
DYR	İnönü	.209	198	.000	.799	198	.000	3.745
	Bingöl	.202	160	.000	.814	160	.000	3.697
	Fırat	.289	124	.000	.739	124	.000	3.712
	Munzur	.246	116	.000	.770	116	.000	3.867
OLSZTİ	İnönü	.271	198	.000	.745	198	.000	4.104
	Bingöl	.197	160	.000	.815	160	.000	3.991
	Fırat	.286	124	.000	.668	124	.000	4.537
	Munzur	.311	116	.000	.700	116	.000	4.319
PF	İnönü	.046	198	.200*	.982	198	.014	3.317
	Bingöl	.065	160	.094	.984	160	.058	3.011
	Fırat	.113	124	.000	.967	124	.004	2.757
	Munzur	.064	116	.200*	.977	116	.042	3.226

Üniversiteler açısından spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları, Paralimpik bilgi, Paralimpik ilgi, engellilere yönelik tutum, engellilere yönelik olumlu tutum, engellilere yönelik duyarlılık ve engellilere yönelik olumsuz tutumun iyileşmesi alt boyutları arasında bir fark olup olmadığını anlamak için normallik testi yapılmıştır. Grup sayısı 50 den büyük olan 7 grup için Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmıştır. Yapılan normallik testine göre verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu yüzden gruplar arası fark testi için çoklu grupların karşılaştırılmasında kullanılan

non-parametrik bir test olan Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4.16. Üniversitelere Göre Değişkenlerin Ortamalarının Fark Testi Sonuçları: Kuruskal Wallis Testi

Değişkenler	İstatistik	Sd.	p	Gruplar
PF	30.081	3	.000	Fırat- Munzur Fırat-İnönü Bingöl-İnönü
PB	44.649	3	.000	Fırat-Bingöl Fırat-Munzur Fırat-İnönü Bingöl-İnönü
Pİ	3.766	3	.288	p>0.05
EYT	10.040	3	.0018	Bingöl- Munzur
OLMT	9.583	3	.022	Bingöl-İnönü
DYR	2.520	3	.472	p>0.05
OLSZTİ	17.385	3	.001	Bingöl- Munzur Bingöl-Fırat

Anlamlılık düzeyi $p < .05$

Tablo 4.16'dan elde edilen sonuçlara göre PF, PB, EYT OLMT ve OLSZTİ değişkenleri üniversiteler bakımından farklılık göstermektedir. PF değişkeni Fırat-Tunceli, Fırat ile İnönü ve Bingöl-İnönü üniversiteleri arasında farklılaşmaktadır. PB değişkeni Fırat-Bingöl, Fırat-Tunceli, Fırat-İnönü ve Bingöl-İnönü üniversiteleri arasında farklılaşmaktadır. EYT değişkeni Bingöl-Tunceli ve OLMT Bingöl-İnönü üniversiteleri arasında farklılaşmaktadır. OLSZTİ değişkeni ise Bingöl-Tuncel ve Bingöl-Fırat üniversiteleri arasında farklılaşmaktadır. Aralarında anlamlı fark olan üniversitelerin ilgili değişken ortalama puanlarına bakılmıştır. PF için; Munzur Üniversitesi Fırat Üniversitesinden, İnönü Üniversitesi Fırat Üniversitesinden ve İnönü Üniversitesi Bingöl Üniversitesinden daha yüksek ortalama puana sahiptir. PB alt boyutu için; İnönü Üniversitesi Fırat ve Bingöl Üniversitelerinden, Munzur Üniversitesi Fırat Üniversitesinden ve Bingöl Üniversitesi Fırat Üniversitesinden daha yüksek ortalama puana sahiptir. EYT için; Munzur Üniversitesi Bingöl Üniversitesinden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. OLMT için; İnönü Üniversitesi Bingöl Üniversitesinden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. OLSZTİ için; Munzur ve Fırat Üniversiteleri Bingöl Üniversitesinden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir.

Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında bölümler açısından fark olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 4.17. Bölümler Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri

Değişkenler	Bölümler	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk			Mean
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.	
EYT	AE	.126	139	.000	.943	139	.000	3.674
	BESÖ	.107	141	.000	.951	141	.000	3.628
	SY	.099	217	.000	.948	217	.000	3.679
	EBESE	.136	80	.001	.912	80	.000	3.852
	RK	.175	21	.093	.878	21	.013	3.527
PB	AE	.107	139	.001	.931	139	.000	2.284
	BESÖ	.167	141	.000	.911	141	.000	2.260
	SY	.066	217	.024	.969	217	.000	2.710
	EBESE	.122	80	.005	.945	80	.002	3.257
	RK	.193	21	.040	.933	21	.157	2.479
Pİ	AE	.259	139	.000	.764	139	.000	3.830
	BESÖ	.239	141	.000	.789	141	.000	3.756
	SY	.210	217	.000	.770	217	.000	3.872
	EBESE	.301	80	.000	.711	80	.000	4.101
	RK	.186	21	.056	.847	21	.004	3.324
OLMT	AE	.121	139	.000	.941	139	.000	3.286
	BESÖ	.097	141	.002	.947	141	.000	3.170
	SY	.129	217	.000	.931	217	.000	3.304
	EBESE	.148	80	.000	.888	80	.000	3.666
	RK	.129	21	.200*	.915	21	.070	2.984
DYR	AE	.235	139	.000	.775	139	.000	3.738
	BESÖ	.234	141	.000	.783	141	.000	3.669
	SY	.219	217	.000	.799	217	.000	3.775
	EBESE	.262	80	.000	.775	80	.000	3.937
	RK	.262	21	.001	.778	21	.000	3.380
OLSZTİ	AE	.262	139	.000	.734	139	.000	4.213
	BESÖ	.258	141	.000	.709	141	.000	4.290
	SY	.241	217	.000	.762	217	.000	4.175
	EBESE	.272	80	.000	.752	80	.000	4.058
	RK	.315	21	.000	.686	21	.000	4.460
PF	AE	.101	139	.001	.981	139	.050	2.928
	BESÖ	.085	141	.014	.978	141	.024	2.883
	SY	.063	217	.036	.975	217	.001	3.194
	EBESE	.152	80	.000	.959	80	.012	3.608
	RK	.134	21	.200*	.961	21	.538	2.831

Bölümler açısından spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları, Paralimpik bilgi, Paralimpik ilgi, engellilere yönelik tutum, engellilere yönelik olumlu tutum, engellilere yönelik duyarlılık ve engellilere yönelik olumsuz tutumun iyileşmesi boyutları arasında bir fark olup olmadığını anlamak için normallik testi yapılmıştır. Grup sayısı 50 den büyük olan 7 grup için Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmıştır. Yapılan normallik testine göre verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu yüzden gruplar arası fark testi için Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4.18. Bölümlere Göre göre değişkenlerin ortalamalarının fark testi sonuçları: Kuruskal Wallis Testi

Değişkenler	İstatistik	Sd.	p	Gruplar
PF	43.748	4	.000	REK-EBESE
				BESÖ-SY
				BESÖ-EBESE
				AE-SY
				AE-EBESE
PB	57.575	4	.000	SY-EBESE
				BESÖ-SY
				BESÖ-EBESE
				AE-SY
				AE-EBESE
Pİ	6.171	4	.286	REK-EBESE
EYT	5.018	4	.187	SY-EBESE
OLMT	11.796	4	.019	BESÖ-EBESE
DYR	2.899	4	.575	p>0.05
OLSZTİ	2.070	4	.723	p>0.05

Anlamlılık düzeyi $p < .05$

Tablo 4.18'den elde edilen sonuçlara göre PF, PB ve OLMT değişkenleri üniversitelerdeki bölümler bakımından farklılık göstermektedir. Aralarındaki farkın anlamlı bulunduğu değişkenler için ortalama puanlarına bakılmıştır. Buna göre PF için; EBESE Bölümü diğer bölümlerden ve SY Bölümü AE ve BESÖ Bölümlerinden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. PB için; EBESE Bölümü diğer tüm bölümlerden ve SY Bölümü AE ve BESÖ Bölümlerinden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. OLMT için; EBESE bölümü BESÖ Bölümünden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir.

Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında sınıflar açısından fark olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 4.19. Sınıflar açısından değişkenlerin normallik testleri

Değişkenler	Sınıfınız	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk			Mean
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.	
EYT	1.Sınıf	.107	179	.000	.961	179	.000	3.5492
	2. Sınıf	.113	156	.000	.945	156	.000	3.6795
	3. Sınıf	.122	152	.000	.932	152	.000	3.7070
	4. Sınıf	.133	111	.000	.932	111	.000	3.8766
PB	1.Sınıf	.091	179	.001	.951	179	.000	2.424
	2. Sınıf	.139	156	.000	.931	156	.000	2.292
	3. Sınıf	.078	152	.024	.959	152	.000	2.865
	4. Sınıf	.113	111	.001	.961	111	.002	2.790
Pİ	1.Sınıf	.210	179	.000	.810	179	.000	3.618
	2. Sınıf	.239	156	.000	.768	156	.000	3.895
	3. Sınıf	.227	152	.000	.764	152	.000	3.869
	4. Sınıf	.269	111	.000	.697	111	.000	4.114
OLMT	1.Sınıf	.105	179	.000	.948	179	.000	3.213
	2. Sınıf	.110	156	.000	.938	156	.000	3.222
	3. Sınıf	.116	152	.000	.923	152	.000	3.311
	4. Sınıf	.155	111	.000	.910	111	.000	3.564
DYR	1.Sınıf	.217	179	.000	.807	179	.000	3.506
	2. Sınıf	.250	156	.000	.792	156	.000	3.745
	3. Sınıf	.215	152	.000	.779	152	.000	3.817
	4. Sınıf	.244	111	.000	.734	111	.000	4.054
OLSZTİ	1.Sınıf	.217	179	.000	.780	179	.000	4.0801
	2. Sınıf	.292	156	.000	.712	156	.000	4.3248
	3. Sınıf	.287	152	.000	.724	152	.000	4.2281
	4. Sınıf	.250	111	.000	.721	111	.000	4.2102
PF	1.Sınıf	.090	179	.001	.979	179	.007	2.922
	2. Sınıf	.076	156	.027	.986	156	.117	2.960
	3. Sınıf	.061	152	.200*	.973	152	.004	3.283
	4. Sınıf	.089	111	.031	.964	111	.005	3.342

Sınıflar açısından spor bilimleri öğrencilerinin için değişkenler arasında bir fark olup olmadığını anlamak için normallik testi yapılmıştır. Grup sayısı 50 den büyük olan 7 grup için Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmıştır. Yapılan normallik testine göre verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu yüzden gruplar arası fark testi için Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4.20. Sınıflara göre değişkenlerin ortalamalarının fark testi sonuçları: Kuruskal Wallis Testi

Değişkenler	İstatistik	Sd.	p	Gruplar
PF	27.943	3	.000	2. Sınıf-3.Sınıf 2. Sınıf-4.Sınıf 1. Sınıf-3.Sınıf 1. Sınıf-4.Sınıf
PB	28.485	3	.000	2. Sınıf-3.Sınıf 2. Sınıf-4.Sınıf 1. Sınıf-3.Sınıf 1. Sınıf-4.Sınıf
Pİ	10.454	3	.015	1. Sınıf-4.Sınıf
EYT	7.826	3	.050	1. Sınıf-4.Sınıf
OLMT	7.084	3	.069	p>0.05
DYR	7.784	3	.051	p>0.05
OLSZT	4.936	3	.177	p>0.05

Tablo 4.20’den elde edilen sonuçlara göre bazı değişkenler arasındaki fark üniversitelerdeki sınıflar bakımından anlamlı görülmektedir. Aralarındaki farkın anlamlı bulunduğu değişkenler için ortalama puanlarına bakılmıştır. Buna göre PF için; 3 ve 4. Sınıflar 1. Sınıflardan ve 2. Sınıflardan daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. PB için; 3 ve 4. Sınıflar 1. Sınıflardan ve 2. Sınıflardan daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Pİ için; 4. Sınıflar 1. Sınıflardan daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. EYT için, 4. Sınıflar 1. Sınıflardan daha yüksek ortalama puanlara sahiptir.

Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında engelli bir yakınlarının olup olmaması açısından fark olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 4.21. Engelli olan bir yakın veya tanıdığının olması açısından değişkenlerin normallik testleri

Değişkenler	Engelli olan bir yakınınız ya da tanıdığınız var mı?	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
EYT	Evet	.116	296	.000	.939	296	.000
	Hayır	.102	302	.000	.950	302	.000
PB	Evet	.085	296	.000	.959	296	.000
	Hayır	.118	302	.000	.952	302	.000
Pİ	Evet	.232	296	.000	.750	296	.000
	Hayır	.236	302	.000	.789	302	.000
OLMT	Evet	.120	296	.000	.931	296	.000
	Hayır	.110	302	.000	.937	302	.000
DYR	Evet	.222	296	.000	.780	296	.000
	Hayır	.232	302	.000	.792	302	.000
OLSZTİ	Evet	.261	296	.000	.720	296	.000
	Hayır	.254	302	.000	.762	302	.000
PF	Evet	.037	296	.200*	.989	296	.025
	Hayır	.069	302	.001	.979	302	.000

Engelli olan bir yakının veya tanıdığının olması durumu açısından değişkenler arasında bir fark olup olmadığını anlamak için normallik testi yapılmıştır. Grup sayısı 50 den büyük olan 7 grup için Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçlarına bakılmıştır. Yapılan normallik testine göre verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu yüzden gruplar arası fark testi için Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4.22. Engelli Olan Bir Yakının veya Tanıdığının Olması Durumuna Göre Değişkenlerin Ortalamalarının Fark Testi Sonuçları: Mann Whitney U Testi

	PB	Pİ	OLMT	DYR	OLSZTİ	PF	EYT
Mann-Whitney U	40180.000	41513.50	38437.500	43034.000	43925.500	38908.000	40356.500
Asymp. Sig. (2-tailed)	.032	.127	.003	.413	.697	.006	.040
Mean	Evet	2.670	2.472	3.714	3.838	4.193	3.767
	Hayır	2.472	3.981	3.458	3.662	4.217	3.601

Tablo 4.22’deki sonuçlara göre PB, OLMT, PF ve EYT değişkenleri engelli olan bir yakının veya tanıdığı olma durumuna göre farklılık gösterirken diğer değişkenler farklılık göstermemektedir. Farklılık gösteren PB, OLMT, PF ve EYT değişkenlerinde

engelli bir yakını veya tanıdığı olanların olmayanlara göre daha yüksek ortalama puanlara sahip oldukları görülmektedir.

Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında engelli biriyle çalışma deneyimi olup olmaması açısından fark olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 4.23. Engelli Bireyler İle Çalışma Deneyimi Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri

Değişkenler	Engelli bireyler ile çalışma deneyimi	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
EYT	Evet	.130	204	.000	.910	204	.000
	Hayır	.097	394	.000	.960	394	.000
PB	Evet	.081	204	.003	.959	204	.000
	Hayır	.112	394	.000	.954	394	.000
Pİ	Evet	.256	204	.000	.710	204	.000
	Hayır	.223	394	.000	.798	394	.000
OLMT	Evet	.142	204	.000	.894	204	.000
	Hayır	.104	394	.000	.949	394	.000
DYR	Evet	.261	204	.000	.722	204	.000
	Hayır	.210	394	.000	.814	394	.000
OLSZTİ	Evet	.277	204	.000	.695	204	.000
	Hayır	.246	394	.000	.760	394	.000
PF	Evet	.077	204	.005	.975	204	.001
	Hayır	.068	394	.000	.983	394	.000

Engelli bireyler ile çalışma deneyimi olması durumu açısından değişkenler arasında bir fark olup olmadığını anlamak için normallik testi yapılmıştır. Grup sayısı 50 den büyük olan 7 grup için Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçlarına bakılmıştır. Yapılan normallik testine göre verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu yüzden gruplar arası fark testi için Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4.24. Engelli Bireyler ile Çalışma Deneyimine Göre Değişkenlerin Ortalamalarının Fark Testi Sonuçları: Mann Whitney U Testi

	PB	Pİ	OLMT	DYR	OLSZTİ	PF	EYT
Mann-Whitney U	32178.50	33501.00	29844.00	34420.500	37178.000	30366.000	31135.000
Asymp. Sig. (2-tailed)	.000	.001	.000	.003	.108	.000	.000
Mean	Evet	2.830	4.087	3.646	3.982	4.282	3.354
	Hayır	2.435	3.722	3.129	3.629	4.165	2.971

Tablo 4.24'deki sonuçlara göre PB, Pİ, OLMT, DYR, PF ve EYT değişkenleri engelli bireyler ile çalışma deneyimi durumuna göre farklılık gösterirken OLSZ değişkeni farklılık göstermemektedir. Farklılık gösteren PB, Pİ, OLMT, DYR, PF ve EYT değişkenlerinde engelli bireyler ile çalışma deneyimi olanların olmayanlara göre daha yüksek ortalama puanlara sahip oldukları görülmektedir.

Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında engelli bireyler ile ilgili bir ders alıp almama durumu açısından fark olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 4.25. Engelli Bireylere Yönelik Ders Alma Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri

Değişkenler	Okulda engelli bireylere yönelik ders alma durumu	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statis tic	df	Sig.	Statis tic	df	Sig.
EYT	Evet	.134	280	.000	.922	280	.000
	Hayır	.087	318	.000	.962	318	.000
PB	Evet	.081	280	.000	.961	280	.000
	Hayır	.119	318	.000	.949	318	.000
Pİ	Evet	.253	280	.000	.729	280	.000
	Hayır	.212	318	.000	.804	318	.000
OLMT	Evet	.120	280	.000	.918	280	.000
	Hayır	.117	318	.000	.946	318	.000
DYR	Evet	.257	280	.000	.740	280	.000
	Hayır	.198	318	.000	.822	318	.000
OLSZTİ	Evet	.285	280	.000	.699	280	.000
	Hayır	.231	318	.000	.772	318	.000
PF	Evet	.049	280	.096	.976	280	.000
	Hayır	.086	318	.000	.984	318	.001

Engelliler yönelik ders almış olma durumu açısından değişkenler arasında bir fark olup olmadığını anlamak için normallik testi yapılmıştır. Grup sayısı 50 den büyük olan 7 grup için Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçlarına bakılmıştır. Yapılan normallik testine göre verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu yüzden gruplar arası fark testi için Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4.26. Engellilere Yönelik Ders Alma Durumuna Göre Değişkenlerin Ortalamalarının Fark Testi Sonuçları: Mann Whitney U Testi

	PB	Pİ	OLMT	DYR	OLSZTİ	PF	EYT
Mann-Whitney U	38466.000	40091.500	36896.500	38751.000	39857.000	37145.000	36391.500
Asymp. Sig. (2-tailed)	.004	.034	.000	.004	.018	.000	.000
Mean	Evet	2.708	3.968	3.488	3.915	4.309	3.233
	Hayır	2.448	3.739	3.144	3.603	4.114	2.986

Tablo 4.26'daki sonuçlara göre PB, Pİ, OLMT, DYR, OLSZTİ, PF ve EYT değişkenleri engelli bireylerle ilgili ders alma durumuna göre farklılık göstermektedir. Farklılık gösteren tüm değişkenlerde engelli bireylere yönelik ders almış olan öğrencilerin almayanlara göre daha yüksek ortalama puanlara sahip oldukları görülmektedir.

Spor bilimleri öğrencilerinin Parailimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında engelli bireyler ile çalışmayı isteyip istememe durumu açısından fark olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 4.27. Engelli Bireyler İle Çalışmayı İsteme Durumu Açısından Değişkenlerin Normallik Testleri

Değişkenler	Engelli bireyler ile çalışmak isteme durumu	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk			Mean
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.	
EYT	Evet	.146	389	.000	.915	389	.000	3.833
	Hayır	.128	38	.122	.971	38	.419	3.087
	Kararsızım	.073	171	.028	.974	171	.003	3.476
PB	Evet	.093	389	.000	.954	389	.000	2.677
	Hayır	.198	38	.001	.857	38	.000	2.024
	Kararsızım	.102	171	.000	.971	171	.001	2.447
Pİ	Evet	.275	389	.000	.713	389	.000	3.975
	Hayır	.155	38	.021	.881	38	.001	3.147
	Kararsızım	.177	171	.000	.848	171	.000	3.708
OLMT	Evet	.154	389	.000	.903	389	.000	3.489
	Hayır	.120	38	.187	.936	38	.032	2.530
	Kararsızım	.085	171	.004	.970	171	.001	3.060
DYR	Evet	.265	389	.000	.725	389	.000	3.909
	Hayır	.216	38	.000	.864	38	.000	2.973
	Kararsızım	.160	171	.000	.871	171	.000	3.559
OLSZTİ	Evet	.303	389	.000	.672	389	.000	4.296
	Hayır	.187	38	.002	.865	38	.000	3.982
	Kararsızım	.187	171	.000	.833	171	.000	4.048
PF	Evet	.058	389	.003	.977	389	.000	3.218
	Hayır	.090	38	.200*	.971	38	.407	2.492
	Kararsızım	.060	171	.200*	.980	171	.016	2.972

Engelli bireylerle çalışmayı isteme durumuna göre spor bilimleri öğrencileri için değişkenler arasında bir fark olup olmadığını anlamak için normallik testi yapılmıştır. Grup sayısı 50 den büyük olan 7 grup için Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmıştır. Yapılan normallik testine göre verilerin normal dağılımı görülmüştür. Bu yüzden gruplar arası fark testi için Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4.28. Engelli bireylerle çalışmayı isteme durumuna göre değişkenlerin ortamlarının fark testi sonuçları: Kuruskal Wallis Testi

Değişkenler	İstatistik	Sd.	p	Gruplar
PF	28.039	2	.000	Evet-Kararsızım Hayır-Kararsızım Evet-Hayır
PB	14.117	2	.001	Hayır-Kararsızım Evet-Hayır
Pİ	18.387	2	.000	Evet-Kararsızım Evet-Hayır
EYT	39.480	2	.000	Evet-Kararsızım Evet-Hayır
OLMT	36.371	2	.000	Evet-Kararsızım Evet-Hayır
DYR	22.685	2	.000	Evet-Kararsızım Evet-Hayır
OLSZTİ	21.108	2	.000	Evet-Kararsızım Evet-Hayır

Tablo 4.28'daki sonuçlara göre PB, Pİ, OLMT, DYR, OLSZTİ, PF ve EYT değişkenleri engelli bireyler ile çalışma isteği durumuna göre farklılık göstermektedir. Farklılık gösteren tüm değişkenlerde engelli bireylerle çalışmak isteyen öğrencilerin istemeyen veya kararsız olan öğrencilere göre daha yüksek ortalama puanlara sahip oldukları görülmektedir.

5. TARTIŞMA

Araştırma kapsamında TRB1 bölgesinde yer alan 4 üniversiteden 5 faklı bölümün spor bilimleri öğrencisinin Paralimpik farkındalık ve engellilere yönelik tutumları ile ilgili verileri değerlendirilmiştir. Bu amaçla yapılan analizlerde spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve bu ölçeği oluşturma Paralimpik bilgi ve ilgi altboyutları ile engellilere yönelik tutumları ve alt boyutlarının çeşitli ilişkileri sınanmıştır. Elde edilen bulgulara göre bazı ilişkilerin ve anlamlı farkların olduğu gözlemlenmiştir.

İlişki testleri için bakıldığında birinci hipotez için engellilere yönelik tutumdaki 1 birimlik artışın Paralimpik farkındalık değişkenini 0.78 birim arttırdığı görülmektedir. İkinci hipotez için Paralimpik farkındalık değişkenindeki 1 birimlik artış engellilere yönelik tutum değişkenini 1.09 birim arttırdığı görülmektedir. Üçüncü hipotez için Paralimpik ilgideki 1 birimlik artışın engellilere yönelik tutum değişkenini 0.76 birim arttırdığı ve Paralimpik birimdeki 1 birimlik artışın engellilere yönelik tutum değişkenini 0.26 birim arttırdığı görülmektedir. Dördüncü hipotez için katsayı tahminleri duyarlılık değişkeni için istatistik olarak anlamlı olmadığı için duyarlılık değişkeni çıkarılmış model tahminine göre olumlu tutumdaki 1 birimlik artış Paralimpik farkındalık değişkenini 0.31 birim ve olumsuz tutumun iyileşmesindeki 1 birimlik artış Paralimpik farkındalık değişkenini 0.45 birim arttırmaktadır. Beşinci hipotez için duyarlılık değişkenindeki 1 birimlik artış Paralimpik ilgi değişkenini 0.89 birim, olumlu tutum değişkenindeki 1 birimlik artış Paralimpik ilgi değişkenini 0.0792 birim ve olumsuz tutumun iyileşmesindeki 1 birimlik artış Paralimpik ilgi değişkenini 0.034 birim arttırmaktadır. Altıncı hipotez için olumlu tutumdaki bir birimlik artışın Paralimpik bilgi değişkenini 0.7321 birim arttırdığı görülmüştür. Yedinci hipotezde Paralimpik ilgi değişkeninin 1 birim artmasıyla duyarlılık değişkeninde 1 birimlik artış olacağı sonucuna varılmıştır. Sekizinci hipotezde Paralimpik ilgideki 1 birimlik artışın olumlu tutum değişkenini 0.64 birim arttırdığını ve Paralimpik Bilgideki 1 birimlik artışın olumlu tutum değişkenini 0.34 birim arttırdığı görülmektedir. Dokuzuncu ve son ilişki içerikli hipotezde ise Paralimpik farkındalıktaki 1 birimlik artış olumsuz tutumun iyileşmesi değişkenini 0.441 birim, Paralimpik ilgideki 1 birimlik artış olumsuz tutumun iyileşmesi değişkenini 0.66 birim ve Paralimpik bilgideki 1 birimlik artış olumsuz tutumun iyileşmesi değişkenini 0.09 birim arttırmaktadır.

Tüm bu ilişki testlerine bakıldığında Paralimpik farkındalık ölçeği ile engellilere yönelik tutum ölçeğinin toplamalarının ve alt boyutlarının birbiriyle ilişkili olduğu görülmüştür. Fakat literatürde Paralimpik oyunlar ile ilgili kişilerin tutum ve düşüncelerini ölçen bir ölçeğe rastlanmadığı için benzer çalışmalara genel olarak rastlanmamıştır. Engelliler için sporun etkilerine yönelik farkındalık ve engellilerde sporun etkilerine yönelik tutum ile ilgili yapılan bir diğer araştırmada da çalışmamızdaki gibi iki değişken arasında pozitif yönde güçlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür (159). Bu bulgular yapılan diğer araştırmalar ile benzerlik göstermektedir (160–162). Bunun yanı sıra engellilere yönelik tutumun farklı değişkenlerle olan ilişkilerini inceleyen araştırmalar vardır (163).

Onuncu hipotezde spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalık, Paralimpik bilgi ve olumlu tutum değişkenleri yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterirken ($p<0.05$) Paralimpik ilgi, duyarlılık, olumsuz tutumun iyileşmesi ve engellilere yönelik tutum yaş grupları bakımından anlamlı farklılık göstermemektedir. Aralarında anlamlı fark olan yaş gruplarının ilgili değişken ortalama puanlarına bakıldığında Paralimpik farkındalık ve Paralimpik bilgi değişkenleri için; 25+ yaş grubu 17-20 yaş grubundan daha yüksek ortalama puana sahiptir. Olumlu tutum alt boyutu için; 25+ yaş grubu hem 17-20 hem de 21-24 yaş gruplarından daha yüksek puan ortalamalarına sahiptir. Engellilere karşı olumlu tutumun yaşla beraber arttığını ifade eden çalışmaların varlığı bilinmektedir (164–166). Bu sonuçlara paralel olarak BESÖ bölümü öğrencilerine yönelik engelli spor aktivitelerine karşı farkındalık ve tutum çalışmasında yaşınl anlamlı bir fark faktör olduğu belirtilmiştir (159). Yapılan bir diğer araştırmada hemşirelik bölümü öğrencilerinin engellilere yönelik tutumları için 18-21 yaş grubu 22 yaş ve üzerinden daha olumlu tutumlara sahip oldukları ifade edilmiştir (167). Bununla birlikte yaşınl engellilere yönelik tutum ya da onların spor etkinliklerine karşı etkili bir değişken olmadığını gösteren çalışmalar da vardır. Örneğin SY bölümü öğrencileri için ve beden eğitim öğretmenlerinin ayrı olarak yer aldığı çalışmalarda zihinsel yetersizliği olan bireylerin spor etkinliklerine yönelik farkındalıkları için yaşınl etkili bir unsur olmadığı görülmüştür (168,169). Ayrıca branş ve özel eğitim bölümü öğretmenleri için de engellilere yönelik spor etkinliklerine karşı tutum konusunda yaş anlamlı bir fark unsuru görülmemiştir (170).

On birinci hipotezde spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik ilgi, olumlu tutum, duyarlılık ve engellilere yönelik tutum değişkenleri cinsiyetlere göre anlamlı farklılık gösterirken ($p<0.05$) Paralimpik bilgi, olumsuz tutumun iyileşmesi ve Paralimpik

farkındalık cinsiyetler bakımından anlamlı farklılık göstermemektedir. Farklılık gösteren olumlu tutum, duyarlılık ve engellilere yönelik tutum ölçeği değişkenlerinde kadınların ortalama puanları erkeklere göre daha yüksektir. Üniversite öğrencilerine yönelik çalışmalarda engellilere yönelik tutum ortalama puanlarının kadınlarda daha yüksek olduğu görülmüştür (171). Başka bir araştırmada da engellilerin spor yapma durumuna karşı tutum puanlarının kadınların lehine daha yüksek olduğu ve cinsiyet açısından bu farkın anlamlı olduğu görülmüştür (172). Yapılan farklı araştırmalarda da spor yöneticiliği bölümü kadın öğrencilerinin ve fizyoterapi bölümü kadın öğrencilerinin zihinsen engelli bireylerin spor etkinliklerine yönelik farkındalıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir (173,174). İlköğretim, özel eğitim ve beden eğitimi öğretmenleri için yapılan bir araştırmada da kadınların engellilerin spor etkinlikleri ile ilgili daha yüksek farkındalık skorlarına sahip oldukları görülmüştür (175). Ayrıca Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğrencileri için engellilerin spor etkinliklerine yönelik tutum çalışmasında da kadın öğrencilerin sonuçları daha yüksek ve aradaki fark anlamlı bulunmuştur (176). Bu sonuçlara ek olarak engellilerin spor aktivitelerine katılımlarına yönelik ya da engellilere yönelik tutumlarıyla ilgili öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olmayan çalışmalar da vardır (159,169,170,177–181). Ayrıca bir çok araştırmanın kadınların engellilere yönelik daha olumlu tutumlara sahip olduğunu söylerken (180,181) erkeklerin daha pozitif tutumlara sahip olduğunu gösteren araştırmalar da vardır (182).

On ikinci hipotezde spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında üniversiteler açısından fark olup olmadığına bakılmıştır. Aralarındaki farkın anlamlı bulunduğu ($p<0.05$) üniversitelerde ortalama puanlar Paralimpik farkındalık için; Munzur Üniversitesi Fırat Üniversitesinden, İnönü Üniversitesi Fırat Üniversitesinden ve İnönü Üniversitesi Bingöl Üniversitesinden daha yüksek ortalama puana sahiptir. Paralimpik bilgi alt boyutu için; İnönü Üniversitesi Fırat ve Bingöl Üniversitelerinden, Munzur Üniversitesi Fırat Üniversitesinden ve Bingöl Üniversitesi Fırat Üniversitesinden daha yüksek ortalama puana sahiptir. Engellilere yönelik tutum değişkeni için; Munzur Üniversitesi Bingöl Üniversitesinden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Olumlu tutum değişkeni için; İnönü Üniversitesi Bingöl Üniversitesinden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Olumsuz tutumun iyileşmesi değişkeni için; Munzur ve Fırat Üniversiteleri Bingöl Üniversitesinden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. İnönü Üniversitesinin genel olarak aradaki farkın anlamlı bulunduğu karşılaştırmalarda daha yüksek puan

ortalamalarına sahip olmasının nedeninin fakülte'deki EBESE bölümü ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Çünkü bölümler için ortalama puanlara bakıldığında en yüksek puanların EBESE bölümü öğrencilerine ait olduğu görülmüştür.

On üçüncü hipotezde spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında bölümler açısından fark olup olmadığına bakılmıştır. Aralarındaki farkın anlamlı bulunduğu değişkenler için ortalama puanlarına bakılmıştır ($p<0.05$). Buna göre Paralimpik farkındalık için; EBESE Bölümü diğer bölümlerden ve SY Bölümü AE ve BESÖ Bölümlerinden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Paralimpik bilgi için; EBESE Bölümü diğer tüm bölümlerden ve SY Bölümü AE ve BESÖ Bölümlerinden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Olumlu tutum değişkeni için; EBESE Bölümü BESÖ Bölümünden daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Bölümlerin değişken olarak yer aldığı araştırmalara bakıldığında engelli bireylerin spor etkinliklerine yönelik tutumları için özel eğitim ve branş öğretmenlerinin bölümlerinin etkili bir faktör olduğu görülmüştür (170). Başka bir araştırmada farklı bölümlerde okuyan hemşirelik öğrencilerinin bölümlerine göre engellilere yönelik tutumları anlamlı şekilde farklılaşmıştır (167).

On dördüncü hipotezde spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında sınıflar açısından fark olup olmadığına bakılmıştır. Sonuçlara göre bazı değişkenler arasındaki fark sınıflar bakımından anlamlı görülmektedir ($p<0.05$). Aralarındaki farkın anlamlı bulunduğu değişkenler için ortalama puanlarına bakılmıştır. Buna göre Paralimpik farkındalık için; 3 ve 4. Sınıflar 1. Sınıflardan ve 2. Sınıflardan daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Paralimpik bilgi için; 3 ve 4. Sınıflar 1. Sınıflardan ve 2. Sınıflardan daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Paralimpik ilgi için; 4. Sınıflar 1. Sınıflardan daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Engellilere yönelik tutum için, 4. Sınıflar 1. Sınıflardan daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Üniversite öğrencilerinin sınıflarına göre engelli bireylere yönelik tutumlarının anlamlı farklılaştığını gösteren (182) ve göstermeyen (171) çalışmalar vardır. Üniversite öğrencilerinin sınıflarına göre engelli bireylere yönelik tutumlarının anlamlı farklılaştığını gösteren (182) ve göstermeyen (159,171,179,180) çalışmalar vardır. Barselona Üniversitesi'nde 609 öğrenciyle yapılan bir araştırmada 1. Ve 2. Sınıflar arasında engellilere yönelik tutum açısından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. İkinci sınıfların ortalama puanlarının 1. Sınıflara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (183). Bir diğer araştırma doktor adaylarının da engellilerin spor

yapmalarına göre farkındalıklarının sınıf seviyesi arttıkça yükseldiğini göstermektedir (184).

On beşinci hipotez için spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında engelli bir yakınlarının olup olmaması açısından fark olup olmadığına bakılmıştır. Sonuçlara göre Paralimpik bilgi, olumlu tutum, Paralimpik farkındalık ve engelliler yönelik tutum değişkenleri engelli olan bir yakının veya tanıdığı olma durumuna göre farklılık gösterirken diğer değişkenler farklılık göstermemektedir ($p<0.05$). Farklılık gösteren Paralimpik bilgi, olumlu tutum, Paralimpik farkındalık ve engellilere yönelik tutum değişkenlerinde engelli bir yakını veya tanıdığı olanların olmayanlara göre daha yüksek ortalama puanlara sahip oldukları görülmektedir. Yapılan araştırmalar engelli bireyler ile teması olan veya ailelerinde ya da akrabalarında engelli kişilerin olduğu bireylerin engelli bireylere karşı daha olumlu tutum eğiliminde olduğunu göstermektedir (185–188). Yapılan diğer araştırmalarda engelli yakını olan bireylerin olmayanlara göre daha düşük önyargı skorlarına sahip olduğu görülmüştür (189,190). Aynı zamanda engelli bir arkadaşı olan bireylerin engelli haklarına daha çok önem verdiğini gösteren araştırmalar vardır (191). Spor Bilimleri öğrencilerinden BESÖ ve SY bölümü öğrencilerinden ailesi veya yakınında engelli bulunanların engellilerin spor yapmalarına dair farkındalıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür (159,173). Bazı araştırmalarda ise engelli bir yakının olma durumunun engellilere yönelik tutumu ya da engellilerin spor etkinliklerine yönelik tutumu etkileyen bir unsur olarak görülmemiştir (169,170,179).

On altıncı hipotez için spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında engelli biriyle çalışma deneyimi olup olmaması açısından fark olup olmadığına bakılmıştır. Sonuçlara göre Paralimpik bilgi, Paralimpik ilgi, olumlu tutum, duyarlılık, Paralimpik farkındalık ve engellilere yönelik tutum değişkenleri engelli bireyler ile çalışma deneyimi durumuna göre farklılık gösterirken olumsuz tutumun iyileşmesi değişkeni farklılık göstermemektedir ($p<0.05$). Farklılık gösteren Paralimpik bilgi, Paralimpik ilgi, olumlu tutum, duyarlılık, Paralimpik farkındalık ve engellilere yönelik tutum değişkenlerinde engelli bireyler ile çalışma deneyimi olanların olmayanlara göre daha yüksek ortalama puanlara sahip oldukları görülmektedir. Geçmişte yapılan bazı araştırmalar engelli bireyler ile çalışma deneyiminin engellilere karşı tutumu da etkilediğini göstermektedir (192–194). Yapılan bir araştırmada genel eğitim sınıflarında zihinsel engelli bireylere de yer verilmesi öğretmenlerin zihinsel engelli bireyler ile ilgili kendilerini bilgi sahibi hissetmelerine

bağlı olarak onlarla çalışma isteğini de arttırdığını göstermektedir (195). Ayrıca Engellilere daha önce bakım yapmış olan hemşirelik bölümü öğrencilerinin de daha olumlu tutumlarının olduğu görülmüştür (160). Bu sonuçlar engelli bireyler ile çalışma deneyiminin hem Paralimpik farkındalığı hem de engellilere yönelik tutumu etkileyen bir sonuç olarak görülmektedir. Fakat yine de spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumunu bu değişkenin etkilemediğini gösteren çalışmalar da vardır (179).

On yedinci hipotez için spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları arasında engellilere yönelik bir ders alıp almama durumu açısından fark olup olmadığına bakılmıştır. Sonuçlara göre tüm değişkenler (Paralimpik bilgi, Paralimpik ilgi, olumlu tutum, duyarlılık, olumsuz tutumun iyileşmesi, Paralimpik farkındalık ve engellilere yönelik tutum) engelli bireylerle ilgili ders alıp almama durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farklılık gösteren tüm değişkenlerde engelli bireylere yönelik ders almış olan öğrencilerin almayanlara göre daha yüksek ortalama puanlara sahip oldukları görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin engelli bireylere ilişkin eğitim programlarına katılım öncesi ve sonrasındaki tutum puanları arasında program sonrası lehine anlamlı farklılıklar olduğunu gösteren çalışmalar vardır. Katılımcıların aldığı eğitimler onların engelli bireylere ilişkin tutumlarını olumlu olarak etkilediği görülmüştür (196). 45 Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu öğrencisine engelli bireylere ait panel konuşmalarının metin olarak okutulması ile bedensel engelli bireye yönelik genel tutumlarının olumlu yönde etkilendiği görülmüştür (197). SY bölümü öğrencilerinin ve BESÖ bölümü öğrencilerinin engellilere yönelik ders veya eğitim alma değişkenine göre değerlendirildiği ayrı çalışmalarda ders veya eğitim alan katılımcıların lehine istatistiksel olarak farkın olduğu tespit edilmiştir (173,181). İlköğretim, öze eğitim ve beden eğitimi öğretmenleri için yapılan bir araştırmada da engelliler ile ilgili ders alan öğretmenlerin engellilerin spor etkinliklerine dair farkındalıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür (175). Engellilere yönelik tutumun ya da engellilerin spor etkinliklerine katılmalarına ilişkin tutumun bu alanda ders alma faktöründen etkilenmediğini gösteren çalışmalar da vardır (169,170,179).

Son hipotezde spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları arasında engelli bireyler ile çalışmayı isteyip istememe durumu açısından fark olup olmadığına bakılmıştır. Sonuçlara göre tüm değişkenler (Paralimpik bilgi, Paralimpik ilgi, olumlu tutum, duyarlılık, olumsuz tutumun

iyileşmesi, Paralimpik farkındalık ve engellilere yönelik tutum) engelli bireyler ile çalışma isteği durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p>0.05$). Farklılık gösteren tüm değişkenlerde engelli bireylerle çalışmak isteyen öğrencilerin istemeyen veya kararsız olan öğrencilere göre daha yüksek ortalama puanlara sahip oldukları görülmektedir. Bu durumu değerlendirirken literatürdeki çeşitli sonuçlar yer almaktadır. Örneğin 766 üniversite öğrencisinin zihinsel engeli olan bireylere karşı diğer engel türlerine göre daha mesafeli olma eğiliminde oldukları (198) veya 238 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada öğrencilerin davranışsal problemi olan bireylerden daha çok bedensel engelli bireyler ile temas kurmak istedikleri ifade edilmiştir (199). Beden eğitimi öğretmenlerinin engelli öğrencilerin eğitime dahil edilmesine yönelik tutumlarını değerlendirmek için 72 öğretmene yapılan araştırmada, öğretmenlerin engelli öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik orta düzeyde olumlu tutumlara sahip olduğu görülmüştür. Kaynaştırma eğitimi optimize etme ihtiyacı ve engelli öğrencilerle teması içeren pratik programların gerçekleştirilmesi sonucuna varılmıştır (200).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında TRB1 bölgesinde yer alan 4 üniversiteden 5 faklı bölümün spor bilimleri öğrencisinin Paralimpik farkındalık ve engellilere yönelik tutumları ile ilgili veriler değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumları (Engellilere yönelik tutum toplamı, olumlu tutum alt boyutu, duyarlılık alt boyutu ve olumsuz tutumun iyileşmesi alt boyutu) ve Paralimpik farkındalıkları (Paralimpik Farkındalık toplamı, Paralimpik bilgi alt boyutu ve Paralimpik ilgi alt boyutu) arasındaki anlamlı ilişkiler ve gruplar arasında demografik özelliklere göre ortaya çıkan anlamlı farklar bazı sonuçları ortaya koymaktadır.

Spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik pozitif tutumlarının olması ve Paralimpik oyunlar ile ilgili algıları karşılıklı olarak birbirini olumlu etkileyen bir sonuçtur.

Yaşın literatürdeki diğer çalışmalara bakıldığında etkili bir unsur olup olmadığıyla ilgili karışık sonuçların olduğu görülse de bu araştırmada artan yaş ile özellikle Paralimpik farkındalığın arttığı görülmektedir. Paralimpik farkındalık, Paralimpik bilgi alt boyutu ve olumlu tutum alt boyutu değişkenleri yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterirken Paralimpik ilgi alt boyutu, duyarlılık alt boyutu, olumsuz tutumun iyileşmesi alt boyutu ve engellilere yönelik tutum yaş grupları bakımından anlamlı farklılık göstermemektedir.

Bir başka sonuç ve diğer çalışmalar göstermiştir ki kadınlar özellikle engellilere yönelik daha yüksek skorlara sahiptir. Spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik ilgi alt boyutu, olumlu tutum alt boyutu, duyarlılık alt boyutu ve engellilere yönelik tutum değişkenleri cinsiyetlere göre anlamlı farklılık gösterirken Paralimpik bilgi alt boyutu, olumsuz tutumun iyileşmesi alt boyutu ve Paralimpik farkındalıkları cinsiyet bakımından anlamlı farklılık göstermemektedir.

Farklı Üniversiteler için bakıldığında Paralimpik farkındalık, Paralimpik bilgi alt boyutu, Engellilere yönelik tutum, olumlu tutum alt boyutu ve olumsuz tutumun iyileşmesi alt boyutu değişkenlerinin anlamlı derecede farklılaştığı görülürken Paralimpik ilgi alt boyutu ve duyarlılık alt boyutunun farklılaşmadığı görülmüştür. Bölümler için ise Paralimpik farkındalık, Paralimpik bilgi alt boyutu ve olumlu tutum alt boyutlarının anlamlı derecede farklılaştığı görülürken diğer değişkenler için anlamlı bir fark görülmemiştir. Üniversiteler ve bölümler açısından hem Paralimpik Farkındalık

hem de engellilere yönelik tutumun üniversitelere ve bölümlere göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu durumun sebebinin ise bölümler bazında bakıldığında, Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi bölümü öğrencilerinin bulunduğu kategorilerdeki puan ortalamalarını yükseltmesi olarak görülmektedir.

Sınıflar düzeyinde Paralimpik farkındalık, Paralimpik bilgi alt boyutu, Paralimpik ilgi alt boyutu ve engellilere yönelik tutum değişkenlerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Duyarlılık, olumlu tutum ve olumsuz tutumun iyileşmesi alt boyutlarının ise anlamlı bir fark oluşturan değişkenler olmadığı görülmüştür. Sınıflar açısından da Paralimpik farkındalık ve engellilere yönelik tutum değişkenlerinde daha üst sınıfların daha yüksek ve anlamlı düzeyde farklı skorlara sahip olduğu görülmektedir.

Engelli olan bir yakının veya tanıdığı olma durumuna göre Paralimpik farkındalık, Paralimpik bilgi alt boyutu, engelliler yönelik tutum ve olumlu tutum alt boyutu değişkenlerinin anlamlı derecede farklılık gösterildiği görülürken Paralimpik ilgi, duyarlılık ve olumsuz tutumun iyileşmesi alt boyutları anlamlı farklılık göstermemektedir.

Engelli biriyle çalışma deneyimi olup olmaması açısından Paralimpik Farkındalık, Paralimpik bilgi ve Paralimpik ilgi alt boyutlar, engellilere yönelik tutum, olumlu tutum ve duyarlılık alt boyutları anlamlı derecede farklılık gösterirken olumsuz tutumun iyileşmesi alt boyutu değişkeni için anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Engellilere yönelik bir ders alıp almama durumu açısından tüm değişkenlerin (Paralimpik farkındalık Paralimpik bilgi ve Paralimpik ilgi alt boyutları, engellilere yönelik tutum, olumlu tutum, duyarlılık ve olumsuz tutumun iyileşmesi alt boyutları) anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Spor bilimleri programlarında öğrenim gören öğrencilerin engellilere yönelik ders almaları onların hem Paralimpik algıları hem de engellilere yönelik tutumlarını pozitif etkileyen bir unsur olarak görülmüştür.

Benzer şekilde engelli bireyler ile çalışmayı isteyip istememe durumu açısından da tüm değişkenlerin (Paralimpik farkındalık Paralimpik bilgi ve Paralimpik ilgi alt boyutları, engellilere yönelik tutum, olumlu tutum, duyarlılık ve olumsuz tutumun iyileşmesi alt boyutları) anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Bu durum engelli bireyler ile çalışmayı isteyen spor bilimleri öğrencilerinin hem Paralimpik farkındalıklarının hem de engellilere yönelik tutumlarının yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Bu çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlar ile birlikte; spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik oyunlar ile ilgili algı düzeylerini değerlendiren çalışmaların artarak yaygınlaşması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Farklı bölgelerde öğrenim gören spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik oyunlar ile ilgili algı düzeyleri değerlendirilerek bu alana katkı sağlayan bilgiler ortaya çıkabilir. Böylece Türkiye’de öğrenim gören spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik oyunlar ile ilgili bilgi sahibi olması, engelli bireylere olan tutumlarını pozitif etkileyebilir. Ayrıca mezuniyet sonrası engelli sporcular ile çalışma ihtimali olan spor bilimleri öğrencilerinin Paralimpik oyunlar ile ilgili algılarının yüksek olması engelli sporlarında Türkiye’nin daha başarılı bir ülke olmasına katkı sunabilir.

Ülkemizde engelliler ile ilgili spor eğitimcisi yetiştiren kurumların artması spor bilimleri öğrencilerinin engelli sporlarına olan ilgisini ve bilgisini arttırabilir, aynı zamanda engellilere yönelik tutumlarını pozitif etkileyebilir.

Özellikle spor bilimleri alanında mevcut programlar için engellilere yönelik derslere daha fazla yer verilmesi, spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını iyileştirebilir ve Paralimpik oyunlara olan ilgisini arttırabilir. Böylece bu durum, Paralimpik oyunlara katılım ve başarı istatistiğimize katkı sunabilir.

KAYNAKLAR

1. Ünal V. Toplumsal Değişim Sürecinde Engelliler. *Electron Turkish Stud* 2018, 13(18): 1323–42.
2. Doğan A. Osmanlı Devleti’nde Sağır Dilsiz ve Âmaların Eğitimi ve Gündelik Hayatları. *Tar Krit Derg* 2022, 8(2): 160–3.
3. Kemaloğlu YK. Konuşamayan İşitme Engellilerin (Sağırların) Tarihi. *KBB ve BBC Derg* 2014, 22(1): 14–28.
4. Çakı C. Roland Barthes’ın Göstergebilimsel Çözümlemesi ile Nazi Propagandasında Engelliler. *SDÜ İfade* 2018, 1(2): 66–91.
5. Mumcu HE. *Engelli Spor Politikaları (Avrupa Birliği Ülkeleri İle Türkiye Karşılaştırması)*, Ankara, Akademisyen Kitabevi, 2018: 190–1.
6. Bayoumi M. Identification of the Needs of Haemodialysis Patients Using the Concept of Maslow’s Hierarchy of Needs. *J Ren Care* 2012, 38(1): 43–9.
7. Guttman L. Book Review: Physical Medicine and Rehabilitation Approaches in Spinal Cord Injury. *J R Soc Med* 1978, 71(4): 309.
8. Canpolat B. Engelli Öğrenciler İçin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni İhtiyacı. *Sivas Cum Üni Spor Bilim Derg* 2020, 1(1): 17–28.
9. Tekkurşun Demir G, İlhan EL. Spora Katılım Motivasyonu: Görme Engelli Sporcular Üzerine Bir Araştırma. *Gaziantep Üni Spor Bilim Derg* 2019, 4(1): 157–70.
10. Silver J. The Origins of Sport for Disabled People. *J R Coll Physicians Edinb* 2018, 48(2): 175–80.
11. Ferez S, Ruffié S, Bancel N. From Sport as an Instrument in Rehabilitation to the Adoption of Competitive Sport: Genesis of a Delegatee Sports Federation in France for Those with Physical Disabilities (1954–1972). *Sport Hist Rev* 2016, 47(2): 146–71.
12. Legg D, Robert S. The Paralympic Games and 60 years of change (1948–2008): unification and restructuring from a disability and medical model to sport-based competition. *Sport Soc Cult Commer Media, Polit* 2011, 14(9): 1099–115.

13. McCann C. Sports for the disabled: the evolution from rehabilitation to competitive sport. *Br J Sports Med* 1996, 30(4): 279–80.
14. Lloyd C, Coulter J. *Medicine and the Navy 1200-1900: 1714-1815*, Edinburgh and London, E & S Livingstone Ltd, 1961: 204.
15. Anonymous. National Society For Employment Of Epileptics. *Br Med J* 1904, 2(2287): 1181.
16. Editorial. Sports doctors. *Brit Med J* 1928, 1: 365–6.
17. Silver JR. Ludwig Guttmann (1899–1980), Stoke Mandeville Hospital and the Paralympic Games. *J Med Biogr* 2012, 20(3): 101–5.
18. IPC. History of the Paralympic Games. International of Paralympic Comitee, <https://www.paralympic.org/paralympic-games> Son Erişim Tarihi: 2 Ekim 2021
19. Gold JR, Gold MM. Access for all: the rise of the Paralympic Games. *J R Soc Promot Health* 2007, 127(3): 133–41.
20. Oliver M, Barnes C. *Representation and discourses: The new politics of disablement*, 2nded. London, Bloomsbury Publishing, 2012: 95–112.
21. DePauw KP, Gavron SJ. *Disability Sport*, Champaign, Human Kinetics, 2005.
22. IPC Seul. 1988 Seul Paralympic Games, <https://www.paralympic.org/seoul-1988> Son Erişim Tarihi: 21 Eylül 2021.
23. Wilson PE, Clayton GH. Sports and Disability. *PM&R* 2010, 2(3): 46–54.
24. Guttmann L. *Textbook of Sport for the Disabled*, Aylesbury, HM+M, 1976.
25. Fuller F. A Treatise Concerning the Power of Exercise. In: *Medicina Gymnastica*, 1705: 50-5.
26. Anonymous. Swimming In The Treatment Of Paralysis. *Br Med J* 1919, 1(3046): 610.
27. Anderson J. The soul of a nation: a social history of disabled people, physical therapy, rehabilitation and sport in Britain 1918–1970. Doctorate Thesis, Manchester, Leicester: De Montfort University, 2001.

28. Krüger M. History of Sports Medicine in Germany. Some Preliminary Reflections on a Complex Research Project. *Hist Soc Res / Hist Sozialforsch* 2015, 40(4): 331–49.
29. Silver J. Karl Gebhardt (1897–1948): A lost man. *J R Coll Physicians Edinb* 2011, 41(4): 366–71.
30. Clark MW. Competitive sports for the disabled. *Am J Sports Med* 1980, 8(5): 366–9.
31. Séguillon D. The Origins and Consequences of the First World Games for the Deaf: Paris, 1924. *Int J Hist Sport* 2002, 19(1): 119–36.
32. Heggie V. *A History of British Sports Medicine*. Manchester and New York, Manchester University Press, 2011.
33. Guttmann L. The Annual Stoke Mandeville Games. *Cord* 1949, 3(24): 19-34.
34. Smith B, Kirby N, Skinner B, Wightman L, Lucas R, Foster C. Infographic. Physical activity for disabled adults. *Br J Sports Med* 2019, 53(6): 335–6.
35. IPC. Classification [Internet]. International Paralympic Committee, <https://www.paralympic.org/classification> Son Erişim Tarihi: 10 Kasım 2021.
36. Klenck C, Gebke K. Practical Management: Common Medical Problems in Disabled Athletes. *Clin J Sport Med* 2007, 17(1): 55–60.
37. Thevis M, Hemmersbach P, Geyer H, Schänzer W. Doping im Behindertensport. *Med Klin* 2009, 104(12): 918–24.
38. Jacob T, Hutzler Y. Sports-medical assessment for athletes with a disability. *Disabil Rehabil* 1998, 20(3): 116–9.
39. Özdemir G, Ersoy G. Interaction of Nutrition, Health and Performance in Disabled Athletes. *Turkish J Phys Medicine Rehabil* 2009, 55(3): 116–21.
40. Sönmezoğlu U, Tosun A, Yıldız K. A Qualitative Research on Sport and Education for The Disabled from The Perspective of Sports Managers and Trainers. *Sport i Tur Środkowoeuropejskie Czas Nauk* 2021, 4(3): 49–73.
41. Canpolat B, Ilkim M. Professional Anxiety Status among the Departments of Physical Education and Sports Teaching and Physical Education and Sports Education for the Disabled. *Pakistan J Med Heal Sci* 2022,16(3): 982–6.

42. Ergün M. Spor Hekimliği ve Etik. *Spor Hekim Derg* 2010, 45(1): 117–26.
43. Kuyulu İ, Beltekin İ. Trainer Behaviors and Athlete Character Relationship. *Int J Appl Exerc Physiol* 2020, 9(6): 86–98.
44. Cumming SP, Smoll FL, Smith RE, Grossbard JR. Is Winning Everything? The Relative Contributions of Motivational Climate and Won-Lost Percentage in Youth Sports. *J Appl Sport Psychol* 2007, 19(3): 322-36.
45. Pisapia F, Cassese FP, Valentini M, D’Isanto T. Comparison between sprint training methods in different types of athletes. *J of Hum Sport and Exercise* 2019, 14(4): 610-7
46. Tatlıcı M, Kırımoğlu H. Atletizm antrenörlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilim Derg* 2008, 2(1): 34–47.
47. Palmieri-Smith RM, Cameron KL, DiStefano LJ, Driban JB, Pietrosimone B, Thomas AC. The Role of Athletic Trainers in Preventing and Managing Posttraumatic Osteoarthritis in Physically Active Populations: a Consensus Statement of the Athletic Trainers’ Osteoarthritis Consortium. *J Athl Train* 2017, 52(6): 610–23.
48. Nelson AE, Allen KD, Golightly YM, Goode AP, Jordan JM. A systematic review of recommendations and guidelines for the management of osteoarthritis: The Chronic Osteoarthritis Management Initiative of the U.S. Bone and Joint Initiative. *Semin Arthritis Rheum* 2014, 43(6): 701–12.
49. Towler AJ, Dipboye RL. Effects of trainer expressiveness, organization, and trainee goal orientation on training outcomes. *J Appl Psychol* 2001, 86(4): 664–73.
50. Brown KG, Rietz TA, Sugrue B. The Effects of Videoconferencing, Class Size, and Learner Characteristics on Training Outcomes. *Perform Improv Q* 2008, 18(1): 59–82.
51. Towler AJ. Effects of Charismatic Influence Training on Attitudes, Behavior, and Performance. *Pers Psychol* 2003, 56(2): 363–81.
52. Conger JA. Inspiring others: the language of leadership. *Acad Manag Perspect* 1991, 5(1): 31–45.

53. Towler A, Arman G, Quesnell T, Hoffman L. How charismatic trainers inspire others to learn through positive affectivity. *Comput Human Behav* 2014, 32: 221–8.
54. Gürsel F. Attitudes of Physical Education Majors in Turkey towards Disability are Changed by Adaptive Physical Education Training. *Percept Mot Skills* 2007, 104(1): 166–70.
55. Doulkeridou A, Evaggelinou C, Mouratidou K, Koidou E, Panagiotou AK, Kudláček M. Attitudes Of Greek Physical Education Teachers Towards Inclusion Of Students With Disabilities In Physical Education Classes. *Int J Spec Educ* 2011, 26: 1–11.
56. Gürsel F. Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Öğrencilerin Engellilere Yönelik Tutumlarına Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg* 2006, 31(1): 67-73.
57. Papadopoulou D, Kokaridas D, Papanikolaou Z, Patsiaouras A. Attitudes of Greek Physical Education Teachers toward Inclusion of Students with Disabilities. *Int J Spec Educ* 2004, 19(2): 104–11.
58. Coates J, Vickerman P. Let the children have their say: children with special educational needs and their experiences of Physical Education - a review. *Support Learn* 2008, 23(4): 168–75.
59. Haegele JA, Sutherland S. Perspectives of Students with Disabilities Toward Physical Education: A Qualitative Inquiry Review. *Quest* 2015, 67(3): 255–73.
60. Su H, Wang J. Professional Development of Teacher Trainers: The Role of Teaching Skills and Knowledge. *Front Psychol* 2022, 13-4.
61. Harris A, Jones M. Professional learning communities and system improvement. *Improv Sch* 2010, 13(2):172–81.
62. Guskey TR. Closing the knowledge gap on effective professional development. In: *Educational Horizons*, 2009: 224–33.
63. Hodge SR, Haegele J, Gutierrez Filho P, Rizzi Lopes G. Brazilian Physical Education Teachers' Beliefs About Teaching Students With Disabilities. *Int J Disabil Dev Educ* 2018, 65(4): 408–27.

64. King Pung S, Taylor P. The use of public sports facilities by the disabled in England. *Sport Management Review*. 2014, 17(1): 8–22.
65. Reid G, Prupas A. A Documentary Analysis of Research Priorities in Disability Sport. *Adapt Phys Act Q* 1998, 15(2): 168–78.
66. Lee J, Porretta DL. Document Analysis of Sports Literature for Individuals with Disabilities. *Percept Mot Skills* 2013, 116(3): 847–58.
67. Shapiro DR, Pitts BG. What Little Do We Know: Content Analysis of Disability Sport in Sport Management Literature. *J Sport Manag* 2014, 28(6) 657–71.
68. Misener L, Darcy S. Managing disability sport: From athletes with disabilities to inclusive organisational perspectives. *Sport Manag Rev* 2014, 17(1):1–7.
69. Pitts BG, Shapiro DR. People with disabilities and sport: An exploration of topic inclusion in sport management. *J Hosp Leis Sport Tour Educ* 2017, 21(1): 33–45.
70. Le Clair JM. Global organizational change in sport and the shifting meaning of disability. *Sport Soc* 2011, 14(9): 1072–93.
71. Novak A. Disability Sport in Sub-Saharan Africa: From Economic Underdevelopment to Uneven Empowerment. *Disabil Glob South* 2014, 1(1): 44–63.
72. Braye S, Dixon K, Gibbons T. ‘A mockery of equality’: an exploratory investigation into disabled activists’ views of the Paralympic Games. *Disabil Soc* 2013, 28(7): 984–96.
73. Di Palma D, Raiola G, Tafuri D. Disability and Sport Management: a systematic review of the literature. *Univ din Pitesti* 2016, 16(3): 785–93.
74. Mauerberg-deCastro E, Campbell DF, Tavares CP. The global reality of the Paralympic Movement: Challenges and opportunities in disability sports. *Mot Rev Educ Física* 2016, 22(3): 111–23.
75. Makhov AS, Stepanova ON, Shmeleva SV, Petrova EA, Dubrovinskaya EI. Planning and Organization of Sports Competitions for Disabled People: Russian Experience. *Biosci Biotechnol Res Asia* 2015, 12(1): 877–86.
76. Anatca V, Yılmaz C. From Freak to Paralympic Body. *Sdu Fac Arts Sciences J Social Sciences* 2019, 46(1): 136–57.

77. Özer D. *Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor*, Ankara, Nobel Yay1, 2013: 20–1.
78. Horvath M, Hoernicke PA, Kallam M. Mental Reterdation in Perspective. *US Dep Educ Off Educ Res Improv* 1993, 53-5.
79. IPC. Paralympic Games All Editions, <https://www.paralympic.org/paralympic-games> Son Erişim Tarihi: 22 Temmuz 2022
80. Bailey S. *Athlete First: A History of the Paralympic Movement*, Chichester, John Wiley, 2008.
81. IPC Summer Games. Summer Paralympic Games Overview, <https://www.paralympic.org/paralympic-games/summer-overview> Son Erişim Tarihi: 4 Mart2021
82. Scruton J. *Stoke Mandeville: Road to the Paralympics*, Aylesbury, The Peterh, 1998.
83. Berthe P. 18th Olympic Games, 2nd Paralympic Games. In *The 1964 International Stoke Mandeville Games for the Paralysed in Tokyo*. Hunt Barna. Aylesbury, UK; 1964.
84. TMPK. Geçmişten Bugüne Paralimpik Oyunları. Türkiye Milli Paralimpik Komitesi, <http://www.tmpk.org.tr/yazarimizdan/gecmisten-bugune-paralimpik-oyunlari/> Son Erişim Tarihi: 11 Kasım 2022
85. Brittain I. *The Paralympic Games Explained*, Second Edition. New York : Routledge, 2016.
86. IPC. Arnhem 1980 Paralympic Games [Internet]. International Paralympic Comitee. <https://www.paralympic.org/arnhem-1980> Son Erişim Tarihi: 15 Eylül 2022
87. IPC New York. Stoke Mandeville & New York 1984 Paralympic Games, <https://www.paralympic.org/stoke-mandeville-new-york-1984> Son Erişim Tarihi: 15 Eylül 2022
88. Landry F. *The Keys to Success: the social, sporting, economic and communications impact of Barcelona '92*, Barcelona, Servei de, 1995: 124–38.
89. Reynolds J, Stirk A, Thomas A, Geary F. Paralympics Barcelona 1992. *Br J Sp Med* 1994, 28(1): 14–7.

90. Davis RW, Swedburg R, Foret C. The 1996 Atlanta Paralympics. *J Phys Educ Recreat Danc* 1996, 67(6): 59–61.
91. Nyland J, Snouse SL, Anderson M, Kelly T, Sterling JC. Soft tissue injuries to USA paralympians at the 1996 summer games. *Arch Phys Med Rehabil* 2000, 81(3): 368–73.
92. IPC Atlanta. Atlanta 1996 Paralympic Games [Internet]. <https://www.paralympic.org/atlanta-1996> Son Erişim Tarihi: 15 Eylül 2022
93. Darcy S. The politics of disability and access: the Sydney 2000 Games experience. *Disabil Soc* 2003, 18(6): 737–57.
94. IPC Sydney. Sydney 2000 Paralympic Games, <https://www.paralympic.org/sydney-2000> Son Erişim Tarihi: 15 Eylül 2022
95. IPC Athens. Athens 2004 Paralympic Games [Internet]. 2004. Available from: <https://www.paralympic.org/athens-2004> Son Erişim Tarihi: 15 Eylül 2022
96. Reichhart F, Dinel A, Schantz OJ. Spectating at the Paralympic Games: Athens 2004. In: Gilbert K, Schantz OJ (eds). *The Paralympic Games: Empowerment Or Side Show?*, Maidenhead, Meyer & Me, 2008.
97. Pappous A (Sakis), Marcellini A, de Léséleuc E. From Sydney to Beijing: the evolution of the photographic coverage of Paralympic Games in five European countries. *Sport Soc* 2011, 14(3): 345–54.
98. IPC Beijing. Beijing 2008 Paralympic Games, <https://www.paralympic.org/beijing-2008> Son Erişim Tarihi: 20 Nisan 2022
99. Zhang L, Zhao SX. City branding and the Olympic effect: A case study of Beijing. *Cities* 2009, 26(5): 245–54
100. Lococ. London Organising Committee for the Olympic Games (LOCOC), London, Candidate File 2004, 2012.
101. IOC. Candidature procedure and Questionnaire, Lausanne, Games of the XXX Olympiad in 2012, 2004.

102. IPC London. London 2012 Paralympic Games, https://www.paralympic.org/london-2012?gclid=Cj0KCQiA1pyCBhCtARIsAHaY_5eHUCSH4qqW1M-tcl-loJ5wOND-grCt1YzNr7KWPH-Y2zCfFV0na1waAsV9EALw_wcB Son Erişim Tarihi: 10 Mart 2021.
103. IPC Rio. Rio 2016 Paralympic Games, <https://www.paralympic.org/rio-2016> Son Erişim Tarihi: 10 Mart 2021.
104. Tsuruta F, de Carvalho N, da Silva C, Arbilla G. Air Quality Indexes in the City of Rio de Janeiro During the 2016 Olympic and Paralympic Games. *J Braz Chem Soc* 2017, 12:44-9.
105. IPC. Tokyo Paralympic Games Results. International Paralympic Comitee, <https://www.paralympic.org/tokyo-2020/results> Son Erişim Tarihi: 17 Mart 2022.
106. BBC. Disability Sports - History of the Paralympics, http://news.bbc.co.uk/sport/2/hi/other_sports/disability_sport/7582206.stm Son Erişim Tarihi: 7 Haziran 2022.
107. IPC Ornskoldsvik. Ornskoldsvik 1976 Paralympic Winter Games [Internet]. International Paralympic Comitee. <https://www.paralympic.org/orskoldsvik-1976/results> Son Erişim Tarihi: 2 Kasım 2022.
108. IPC Winter Games. Winter Paralympic Games Overview, 2021 <https://www.paralympic.org/paralympic-games/winter-overview> Son Erişim Tarihi: 4 Mart 2021.
109. Wikipedia. Winter Paralympic Games. Wikipedia The Free Encyclopedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Winter_Paralympic_Games Son Erişim Tarihi: 10 Ekim 2022.
110. Canpolat B. Türkiye’de Engelliler Sporı Yönetim Organları. İçinde: İlkın M, Beltekin E, (editörler). *Sporda Yeni Akademik Çalışmalar-5*, Ankara, Akademisyen Yayınevi, 2020: 41–63.
111. Böke H, Norman G. The Relationship Between Job Satisfaction And Professional Burnout: A Systematic. *Int J Eurasian Educ Cult* 2022, 7(16): 301–34.

112. Girişmen G. Türkiye'nin Paralimpik Oyunlar Karnesi. Medium. 2017, <https://medium.com/@TurkParalimpik/turkiyenin-paralimpik-oyunlar-karnesi-c3454512946b> Son Erişim Tarihi: 10 Eylül 2022.
113. Murathan T. Tarihsel Süreçte Paralimpik Oyunlar. In: İlkım M, Beltekin E (eds). *Sporda Yeni Akademik Çalışmalar-5*, Ankara, Akademisyen Kitabevi A.Ş, 2020: 70–82.
114. Norman G, Canpolat B. Paralimpik Kış Oyunlarının Tarihsel Serüveni. In: İlkım M, Beltekin E (eds). *Multisportif Araştırmalar – 3: Spor Bilimleri Alanında Farklı Yaklaşımlar*, Ankara, Gazi Yayınevi, 2021: 81–98.
115. TMPK. Paralimpik Türkiye. *Paralimpik Türkiye Derg* 2012, 1(1): 6.
116. Canpolat B, Keskin MT. Türkiye'nin Paralimpik Oyunlar Geçmişi. In: Kayantaş İ, Demirhan B (eds). *Spor Bilimlerinde Akademik Çalışmalar - 11*, Ankara, Efe Akademi, 2022: 1–16.
117. Eagly AH, Chaiken S. The psychology of attitudes. Fort Worth. *Psychol Mark* 1995, 12(5): 459–66.
118. Fry H, Ketteridge S, Marshall S. *A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education*, London, Kogan Page, 2000.
119. Forrester-Jones R, Carpenter J, Coolen-Schrijner P, Cambridge P, Tate A, Beecham J. The Social Networks of People with Intellectual Disability Living in the Community 12 Years after Resettlement from Long-Stay Hospitals. *J Appl Res Intellect Disabil* 2006, 19(4): 285–95.
120. Smith C, Forrester-Jones R. Experiential learning: changing student attitudes towards learning disability. *Tizard Learn Disabil Rev* 2014, 19(3): 110–7.
121. Scior K. Public awareness, attitudes and beliefs regarding intellectual disability: A systematic review. *Res Dev Disabil* 2011, 32(6): 2164–82.
122. Moreno Pilo MI, Morán Suárez ML, Gómez Sánchez LE, Solís García P. Actitudes hacia las personas con discapacidad. *Rev Española Discapac* 2022, 10(1): 7–27.
123. Pijl SJ, Frostad P, Flem A. The Social Position of Pupils with Special Needs in Regular Schools. *Scand J Educ Res* 2008, 52(4): 387–405.

124. Pijl SJ, Meijer CJ, Hegarty S. *Inclusive education: A global agenda*, London, Routledge, 1997.
125. Luque Parra DJ, Luque-Rojas MJ. Conocimiento de la discapacidad y relaciones sociales en el aula inclusiva. Sugerencias para la acción tutorial. *Rev Iberoam Educ* 2011, 54(6): 1–12.
126. Roca-Hurtuna M, Martínez-Rico G, Sanz R, Alguacil M. Attitudes and Work Expectations of University Students towards Disability: Implementation of a Training Programme. *Int J Instr* 2021, 14(2): 1–10.
127. Gómez V, Infante M. Actitudes de los estudiantes de educación hacia la integración de personas con discapacidad y hacia la educación multicultural. *Cult y Educ* 2004, 16(4): 371–83.
128. Ten Klooster PM, Dannenberg J-W, Taal E, Burger G, Rasker JJ. Attitudes towards people with physical or intellectual disabilities: nursing students and non-nursing peers. *J Adv Nurs* 2009, 65(12): 2562–73.
129. Polo Sánchez MT, Fernández Jiménez C, Díaz Batanero C. Estudio de las actitudes de estudiantes de ciencias sociales y psicología: relevancia de la información y contacto con personas discapacitadas. *Univ Psychol* 2010, 10(1): 113–24.
130. Girli A, Sarı HY, Kırkım G, Narin S. University students' attitudes towards disability and their views on discrimination. *Int J Dev Disabil* 2016, 62(2): 98–107.
131. Kritsotakis G, Galanis P, Papastefanakis E, Meidani F, Philalithis AE, Kalokairinou A. Attitudes towards people with physical or intellectual disabilities among nursing, social work and medical students. *J Clin Nurs* 2017, 26(23–24): 4951–63.
132. Cook BG, Cameron DL, Tankersley M. Inclusive Teachers' Attitudinal Ratings of Their Students With Disabilities. *J Spec Educ* 2007, 40(4): 230–8.
133. Garabal-Barbeira J, Pousada García T, Espinosa Breen PC, Saleta Canosa JL. Las actitudes como factor clave en la inclusión universitaria. *Rev Española Discapac* 2018, 6(1): 181–98.

134. Vergunst R, Swartz L. 'He doesn't understand that he's struggling with the way I felt' – university students, psychosocial disability and disclosure in the Western Cape, South Africa. *Disabil Soc* 2021, 36(2): 226–39.
135. Pisk J. Sport Science: Ontological and Methodological Considerations. *Phys Cult Sport Stud Res* 2014, 61(1): 5–14.
136. Haglund L. Sport science librarianship = health science librarianship? *Heal Inf Libr J* 2020, 37(4): 251–3.
137. Loland S. Las ciencias del deporte y el ECSS: enfoques y retos. *Apunt Educ Física y Deport* 2013, 1(111): 7–14.
138. Renson R. From Physical Education to Kinanthropology: A Quest for Academic and Professional Identity. *Quest* 1989, 41(3): 235–56.
139. Haff GG. Sport Science. *Strength Cond J* 2010, 32(2): 33–45.
140. Bishop D, Burnett A, Farrow D, Gabbett T, Newton R. Sports-Science Roundtable: Does Sports-Science Research Influence Practice? *Int J Sports Physiol Perform* 2006, 1(2): 161–8.
141. Hoffman J. *Physiological Aspects of Sport Training and Performance*, Champaign, Human Kinetics, 2002.
142. Han C, Chen X. The Influence that Sports Information Technology Had on Modern Competitive Sports. In: *Proceedings of the 2015 International Conference on Social Science, Education Management and Sports Education*, Paris, Atlantis Press, 2015.
143. Şevki K. Neden Spor Bilimleri Fakültesi? *J Phys Educ Sport Stud* 1992, 3(1):9-11.
144. Yıldırım E, Altıngül O, Tutar ÖF, Bulut M. Investigation of Attitudes Towards Learning of The Students of The Faculty of Sports Sciences. *J Pharm Negat Results* 2022, 1;13(1): 807-18.
145. Rubin A, Babie ER. *Research Methods for Social Work*, Boston, 2017.
146. YÖK. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi - Bölümler Hakkında Genel Bilgiler. Yüksek Öğretim Kurumu. 2022. <https://istatistik.yok.gov.tr/> Son Erişim Tarihi: 19 Eylül 2022.

147. Gürbüz S, Şahin F. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2018: 130–2.
148. Özbolat G, Şehitoğlu Y. Çalışan Sessliliği ile İletişim Doyumu Arasındaki İlişki: Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma. *Yıldız Sos Bilim Enstitüsü Derg* 2018, 2(2): 35–49.
149. Alreck PL, Settle RB. *The Survey Research Handbook: Guidelines and Strategies for Conducting a Survey*, New York, IRWIN Professional Publishing, 1995.
150. Yaralı D. Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Kafkas Üniversitesi, e – Kafkas Eğitim Araştırmaları Derg* 2015, 2(1): 1–11.
151. Tavşancıl E. *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara, Nobel Yayıncılık, 2014.
152. Canpolat B, Akyol B. Spor Bilimleri Öğrencileri İçin Paralimpik Sporlar Farkındalık Ölçeğinin (PSFÖ) Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Derg.* 2022;9(3):1–24.
153. MacKinnon JG, Whit H. Some Heteroskedasticity –Consistent Covariance Martix Estimators with Improved Finite Sample Properties. *J Econom* 1985, 29(1): 305–6.
154. Gujarati D, Porter DC. *Temel Ekonometri*, İstanbul, Literatür Yayınları, 2012.
155. Gujarati D. *Örneklerle Ekonometri*, Ankara, BB101 Yayınları, 2016.
156. Güriş S, Çağlayan Akay E, Güriş B. *R ile Temel Ekonometri*, İstanbul, Der Kitabevi, 2020.
157. Saçaklı İ. Kantil Regresyon ve Alternatif Regresyon Modelleri ile Karşılaştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2005.
158. Büyüköztürk Ş. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara, Pegem Akademi Yayınevi, 2014.

159. Yıldırım A, Yüksel MF. Determination of Physical Education and Sports Teacher Candidates Attitudes and Awareness Levels Towards the Effects of Sports on Intellectually Disabled Individuals. *Türk Spor Bilim Derg* 2022, 5(2):115–26.
160. Georgiadi M, Kalyva E, Kourkoutas E, Tsakiris V. Young Children’s Attitudes Toward Peers with Intellectual Disabilities: Effect of the Type of School. *J Appl Res Intellect Disabil* 2012, 25(6): 531–41.
161. Janardhana N, Muralidhar D, Naidu D, Raghevendra G. Discrimination against differently abled children among rural communities in India: Need for action. *J Nat Sci Biol Med.* 2015, 6(1): 7.
162. Sharma N, Pratap Yadav V, Sharma A. Attitudes and empathy of youth towards physically disabled persons. *Heliyon* 2021, 7(8):122-9.
163. Gedik Z, Toker H. Attitudes toward the disabled and social desirability among university students. *J High Educ Sci* 2018, 8(1): 111.
164. Babik I, Gardner ES. Factors Affecting the Perception of Disability: A Developmental Perspective. *Front Psychol* 2021 21(1): 12.
165. Diamond K, Hong S-Y, Tu H. Context Influences Preschool Children’s Decisions to Include a Peer with a Physical Disability in Play. *Exceptionality* 2008, 16(3): 141–55.
166. Yu S, Ostrosky MM, Fowler SA. The Relationship Between Preschoolers’ Attitudes and Play Behaviors Toward Classmates With Disabilities. *Topics Early Child Spec Educ* 2015, 23;35(1): 40–51.
167. Uysal A, Albayrak B, Koçulu B, Kan F, Aydın T. Attitudes of nursing students toward people with disabilities. *Nurse Educ Today* 2014, 34(2): 878–84.
168. Altınışık Ü, İlhan EL, Kurtipek S. Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık: Spor Yöneticisi Adayları Üzerine Bir Araştırma. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilim Derg* 2021,16(2): 79–90.
169. Yaşın İ, İlhan L. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Profilleri. *J Sport All Recreat* 2021, 3(1):30–5.

170. Baş M, Ün Y, Özsandıkçı K, Terzioğlu ES. Investigation of Special Education and Branch Teachers' Attitudes Towards Physical Education and Sports Activities of Individuals with Special Needs. *Pakistan J Med Heal Sci* 2021, 30;15(10): 3441–4.
171. Sarı HY, Bektaş M, Altıparmak S. Hemşirelik öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Yeni Tıp Derg* 2010, 27(2): 80–3.
172. Dursun M, Güler B, M. Bozkurt T. Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklere Katılımına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Derg* 2019, 13(3): 202–9.
173. Altınışik Ü, İlhan EL, Kurtipek S. Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık: Spor Yöneticisi Adayları Üzerine Bir Araştırma. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilim Derg* 2021, 16(2): 79–90.
174. Çar B, Yarayan YE, İlhan EL, Güzel NA. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık: Fizyoterapist Adaylarına Yönelik Bir Araştırma. *Beden Eğitimi ve Spor Bilim Derg* 2019, 13(3): 267–73.
175. Hüseyin K, Esentürk O, İlhan EL, Yılmaz A, Kaynak K. İlköğretim, Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi Öğretmenleri İle Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engelli Bireylerin Fiziksel Egzersize Katılımlarının Etkilerine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. *Manas J Soc Stud* 2016, 5(4): 231–44.
176. Kırtepe A. The Analysis Of The Awareness Stage Of Students That Study In The Faculty Of Sport Sciences Towards The Effect Of Sport On Individuals With Mental Disability (Sample Of Fırat University). *Online J Recreat Sport* 2017, 6(1): 32–9.
177. Zengin S. Determination of Attitude Levels of Teachers Working in School for Disabled Students toward the Sportive Activities of Mentally Disabled Individuals (Mus Province Example). *Int Educ Stud* 2019, 12(10): 22–6.
178. Hatipoğlu Özcan G, Özer D. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *J Heal Sport Sci* 2018, 1(1): 39–51.

179. Gülünay Yİ, Kayışoğlu N, İlhan L. Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sos Bilim Enstitüsü Derg* 2009, 9(2): 626–39.
180. Başkonuş T, Akdal D. Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Sportif Etkinliklerine Ve Spora Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Necşehir Hacı bektaş Veli Univ J ISS* 2021, 11(1): 1–20.
181. Kırımoğlu H, Yılmaz A, Soyer F, Beyleroğlu M, İlhan EL. Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık: Beden Eğitimi Öğretmen Adayları Üzerine Bir Araştırma. *Beden Eğitimi ve Spor Bilim Derg* 2016, 10(1): 80–8.
182. Thompson TLC, Emrich K, Moore G. The Effect of Curriculum on the Attitudes of Nursing Students Toward Disability. *Rehabil Nurs* 2003, 28(1): 27–30.
183. Gràcia M, Leite LP, Cañete-Massé C. Actitudes hacia la discapacidad en Educación Superior. *UB J Psychol* 2022, 52(2).
184. Kemeç DG, Tekkurşun Demir G, Koç S. Doktor Adaylarının Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalıkları. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilim Derg* 2018, 28(1):87-95.
185. Shalev RA, Asmus JM, Carter EW, Moss CK. Attitudes of High School Students toward their Classmates with Severe Disabilities: a Pilot Study. *J Dev Phys Disabil* 2016, 28(4): 523–38.
186. Armstrong M, Morris C, Abraham C, Ukoumunne OC, Tarrant M. Children's contact with people with disabilities and their attitudes towards disability: a cross-sectional study. *Disabil Rehabil* 2016, 38(9): 879–88.
187. Favazza PC, Phillipsen L, Kumar P. Measuring and Promoting Acceptance of Young Children with Disabilities. *Except Child* 2000, 66(4): 491–508.
188. Kalyva E, Agalotis I. Can contact affect Greek children's understanding of and attitudes towards peers with physical disabilities? *Eur J Spec Needs Educ* 2009, 24(2): 213–20.
189. Fong Chan, Hedl JJ, Parker HJ, Lam CS, Chan T-N, Yu B. Differential Attitudes of Chinese Students Toward People With Disabilities: a Cross-Cultural Perspective. *Int J Soc Psychiatry* 1988, 34(4): 267–73.

190. Jaques ME, Linkowski DC, Sieka FL. Cultural Attitudes Toward Disability: Denmark, Greece, and the United States. *Int J Soc Psychiatry* 1970, 16(1): 54–62.
191. Horner-Johnson W, Keys C, Henry D, Yamaki K, Oi F, Watanabe K, Shimada H, Fugjimura I . Attitudes of Japanese students toward people with intellectual disability. *J Intellect Disabil Res* 2002, 46(5): 365–78.
192. Diken İH, Sucuoğlu B. Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. *Özel Eğitim Derg* 1999, 2(3): 25–39.
193. Hanrahan J, Goodman W, Rapagna S. Preparing mentally retarded students for mainstreaming: priorities of regular class and special school teachers. *Am J Ment Retard* 1990, 94(5): 470–4.
194. Blackwell RB. Study of Effective and Ineffective Teachers of the Trainable Mentally Retarded. *Except Child* 1972, 39(2):139–43.
195. Sermier Dessemontet R, Morin D, Crocker AG. Exploring the Relations between In-service Training, Prior Contacts and Teachers' Attitudes towards Persons with Intellectual Disability. *Int J Disabil Dev Educ* 2014, 61(1): 16–26.
196. Şahin F, Güldenoğlu B. Engelliler Konusunda Verilen Eğitim Programının Engellilere Yönelik Tutumlar Üzerindeki Etkisi. *Amasya Educ J* 2013, 2(1): 214–39.
197. Akbuğa B, Gürsel F. Bilgilendirme Yoluyla Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Engelli Bireye Yönelik Değişen Tutumları. *SPORMETRE* 2007, 5(1): 5–8.
198. Huskin PR, Reiser-Robbins C, Kwon S. Attitudes of Undergraduate Students Toward Persons With Disabilities: Exploring Effects of Contact Experience on Social Distance Across Ten Disability Types. *Rehabil Couns Bull* 2018, 62(1): 53–63.
199. Barr JJ, Bracchitta K. Attitudes Toward Individuals with Disabilities: The Effects of Contact with Different Disability Types. *Curr Psychol* 2015, 34(2): 223–38.
200. García PS, González VB. Physical Education teachers' attitudes towards the inclusion of students with disabilities. *Retos-Nuevas Tendencias En Educ Física Deport Y Recreacion* 2021, 39(1): 7–12.

EKLER

EK-1. Özgeçmiş

EK-2. Etik Kurul Belgesi

EK-3. Kurum İzin Yazısı

EK-4. Gönüllü Onam Formu

	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR VE YAYIN ETİK KURULU BİLGİLENDİRİCİ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU	
---	--	---

ARAŞTIRMAYA KATILMA ONAYI
Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerine düşen sorumlulukları tamamen anladım. <u>Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana; çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak ta anlatıldı.</u> Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım. Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

GÖNÜLLÜ		İMZASI/TARİH
ADI-SOYADI		
ADRES		
TELEFON		
TARİH		

VELİ/ VASİ (Varsa)		İMZASI/TARİH
ADI-SOYADI		
ADRES		
TELEFON		
TARİH		

ARAŞTIRMACI		İMZASI/TARİH
ADI-SOYADI ve GÖREVİ	Arş. Gör. Burak CANPOLAT	
ADRES	İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı	
TELEFON		
TARİH		

EK-5. Kullanılan Ölçekler

Spor Bilimleri Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumları ile Paralimpik Farkındalıkları Arasındaki İlişki: TRB1 Bölgesi Örneği

Bu çalışma Spor Bilimleri alanında öğrenim gören lisans öğrencilerinin Paralimpik Sporlar Farkındalığı ile Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutumları arasında bir ilişkinin olup olmadığını araştırmak amacıyla uygulanmaktadır. 37 adet sorunun yer aldığı ankette sorular kısa ve akıcı bir şekilde cevaplanabilmektedir. Soruların doğru veya yanlış bir cevabı bulunmamaktadır. Lütfen ankette yer alan soruları öğrenim gören araştırılan konunun tespiti açısından doğru ve eksiksiz bir şekilde işaretleyiniz.

Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Betül AKYOL & Arş. Gör. Burak CANPOLAT

* Gerekli

1. Yaşınız *

2. Cinsiyetiniz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

☐ Kadın

☐ Erkek

3. Üniversiteniz

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

☐ Bingöl Üniversitesi

☐ Elazığ Fırat Üniversitesi

☐ Malatya İnönü Üniversitesi

☐ Tunceli Munzur Üniversitesi

4. Bölümünüz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Antrenörlük Eğitimi
☐ Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
☐ Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi
☐ Spor Yöneticiliği
☐ Rekreasyon

5. Sınıfınız *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 1. Sınıf
☐ 2. Sınıf
☐ 3. Sınıf
☐ 4. Sınıf

6. Engelli olan bir yakınınız ya da tanıdığınız var mı? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Hayır

7. Engelli bireyler ile çalışma deneyiminiz oldu mu? (Gönüllü olarak, uygulamalı dersler, Spor Kulübü vb.)

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Hayır

8. Okulda engelli bireylere yönelik bir ders aldınız mı? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Hayır

9. Bir Özel Eğitim Okulunda ya da Özel Eğitim Sınıfında engelli bireyler ile çalışmak ister misiniz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Kararsızım
☐ Hayır

Paralimpik Bilgi *

Her satırda yalnızca bir şıkla işaretleyin.

	Tamamen Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Paralimpik oyunlar tarihine damgasını vurmuş önemli sporcuları hatırlayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik sporlarla ilgili ulusal/uluslararası kuruluşlara örnekler verebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
En son düzenlenen Paralimpik oyunları takip ettim.	☐	☐	☐	☐	☐
Bildiğim çok sayıda Paralimpik sporcu vardır.	☐	☐	☐	☐	☐
Takip ettiğim Paralimpik sporcular vardır.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik spor medyasını günlük olarak takip etmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik branşların olimpiik branşlardan farkları hakkında yeterince bilgi sahibiyim.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik oyunlarda genel olarak başarılı ülkeleri bilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik sporlardaki gelişmeler dikkatimden kaçmaz.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik oyunların tarihi hakkında bilgi sahibiyim.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik oyunlardaki branşlar hakkında bilgime güveniyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik oyunlar hakkında konuşmaktan keyif alırım.	☐	☐	☐	☐	☐
Okullarda Paralimpik oyunlara yönelik yeterince bilgi verilmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik oyunlara yönelik haberler medyada yeterince yer almaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐

11. Paralimpik İliği *

Her satırda yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	Tamamen Katılmıyorum	Kismen Katılmıyorum	Kararsızım	Kismen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Paralimpik oyunlar ile ilgili toplumda farkındalığın artması için çalışmalar yapılması gerekir.	☐	☐	☐	☐	☐
Engelli bireylerin Paralimpik sporlara yönlendirilmesi gerekir.	☐	☐	☐	☐	☐
Engelli bireylerin Paralimpik oyunlarda yer alması beni mutlu eder.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik oyunlardaki performans ile spor eğitimi verilen kurumların ilişkisinin olduğunu düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Engelli bireyler için uzman spor eğitmenlerinin olması gerekir.	☐	☐	☐	☐	☐
Engelli sporcular için eğitmen eksikliği Paralimpik	☐	☐	☐	☐	☐
oyunlardaki başarıyı etkiler.					
Spor eğitimcilerine eğitim veren kurumlarda engelli bireyler ile ilgili nitelikli eğitim verilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik oyunlar ile ilgili insanların yeterince bilgi sahibi olmadığını düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Paralimpik oyunlarda ülkemizin kazandığı başarılar beni mutlu eder.	☐	☐	☐	☐	☐
Bölümüm gereği Paralimpik oyunlar hakkında bilgi sahibi olmam gerektiğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐

12. Beğeni *

Her satırda yalnızca bir şıkla işaretleyin.

	Tamamen Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Televizyonda özel gereksinimli bireylerle ilgili bir programla karşılaşsam onu sonuna kadar izlerim.	☐	☐	☐	☐	☐
Özel gereksinimli bireyler ile ilgili yayınları takip ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Özel gereksinimli bireylerle ilgili yapılan yenilikleri takip etmekten hoşlanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Başkaları ile özel gereksinimli bireyler hakkında sohbet etmekten hoşlanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
Özel gereksinimli bireylerle ilgili bir etkinlik yapmak isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
Özel gereksinimli bireylere toplumda gereken önemin verilmesi için gerekirse ücret talep etmeden çalışabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐

13. Duyarlılık *

Her satırda yalnızca bir şıkla işaretleyin.

	Tamamen Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Toplumdaki herkese özel gereksinimli bireyler konusunda bilgilendirici bir takım etkinliklerin yapılması gerektiğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Kitle iletişim araçlarında özel gereksinimli bireylere daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Özel gereksinimli bireylerin eğitimleri hakkında bir şeyler öğrenmek benim için önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐

4. Olumsuz Tutum *

Her satırda yalnızca bir şıkla işaretleyin.

	Tamamen Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Öğretmen olduğumda özel gereksinimli öğrencilerin sınıfta olması ihtimali beni korkutur.	☐	☐	☐	☐	☐
Özel gereksinimli çocuklardan birinin öğretmeni olabileceğimi düşününce öğretmen olmak istemiyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Özel gereksinimli bireye sahip olan ailenin çocuğuna nasıl davrandığıyla ilgilenmem.	☐	☐	☐	☐	☐
Tercih hakkı verilirse sınıfta özel gereksinimli öğrenci istemem	☐	☐	☐	☐	☐

EK-6. Regresyon Analizleri

MODEL 1

Dependent Variable: PF

Method: Least Squares

Date: 12/27/22 Time: 19:57

Sample: 1 598

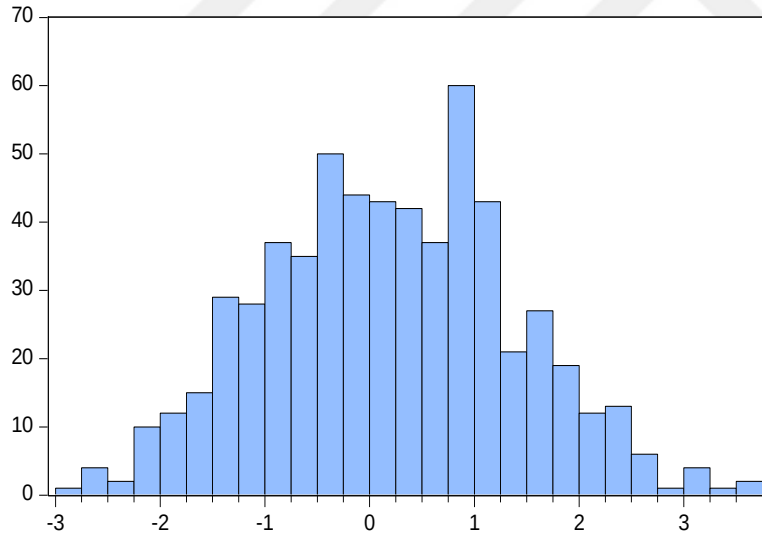
Included observations: 598

MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
EYT	0.789677	0.011790	66.97969	0.0000
R-squared	-0.730324	Mean dependent var		3.102007
Adjusted R-squared	-0.730324	S.D. dependent var		0.913126
S.E. of regression	1.201142	Akaike info criterion		3.206093
Sum squared resid	861.3165	Schwarz criterion		3.213440
Log likelihood	-957.6218	Hannan-Quinn criter.		3.208953
Durbin-Watson stat	1.250419			

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	50.30417	Prob. F(1,596)	0.0000
Obs*R-squared	46.54449	Prob. Chi-Square(1)	0.0000
Scaled explained SS	40.20469	Prob. Chi-Square(1)	0.0000

Series: Residuals
Sample 1 598
Observations 598

Mean 0.192708
Median 0.210739
Maximum 3.637390
Minimum -2.906718
Std. Dev. 1.185556
Skewness 0.065029
Kurtosis 2.678159

Jarque-Bera 3.002375
Probability 0.222865

MODEL 2

Dependent Variable: EYT

Method: Least Squares

Date: 12/27/22 Time: 20:16

Sample: 1 598

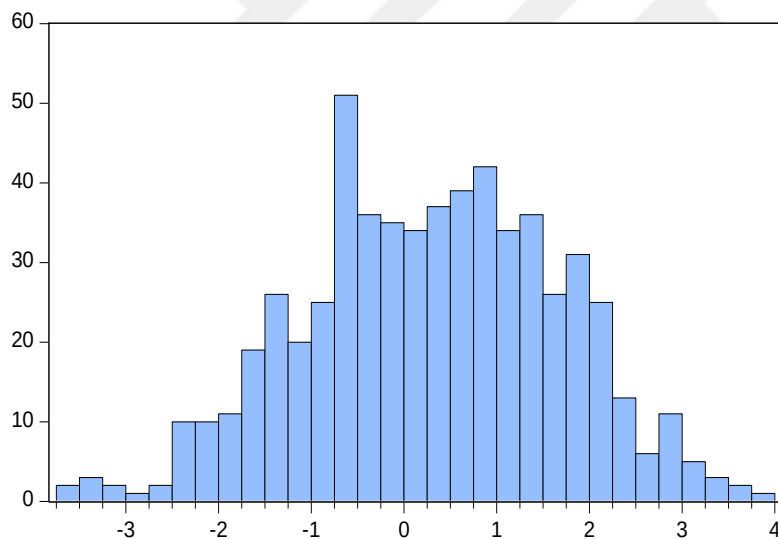
Included observations: 598

MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PF	1.091881	0.016580	65.85593	0.0000
R-squared	-1.255944	Mean dependent var		3.684164
Adjusted R-squared	-1.255944	S.D. dependent var		0.940358
S.E. of regression	1.412399	Akaike info criterion		3.530127
Sum squared resid	1190.937	Schwarz criterion		3.537474
Log likelihood	-1054.508	Hannan-Quinn criter.		3.532987
Durbin-Watson stat	1.301905			

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	26.55824	Prob. F(1,596)	0.0000
Obs*R-squared	25.51059	Prob. Chi-Square(1)	0.0000
Scaled explained SS	20.35719	Prob. Chi-Square(1)	0.0000

Series: Residuals
Sample 1 598
Observations 598

Mean 0.297140
Median 0.358687
Maximum 3.862624
Minimum -3.748417
Std. Dev. 1.380735
Skewness -0.118693
Kurtosis 2.670047

Jarque-Bera 4.116760
Probability 0.127661

MODEL 3

Dependent Variable: EYT

Method: Least Squares

Date: 12/27/22 Time: 20:35

Sample: 1 598

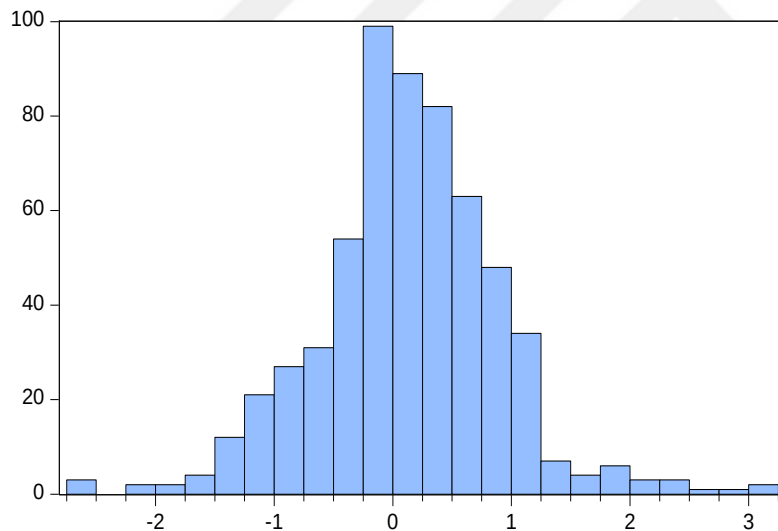
Included observations: 598

MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PI	0.714958	0.015320	46.66699	0.0000
PB	0.313660	0.024445	12.83103	0.0000
R-squared	0.321127	Mean dependent var		3.684164
Adjusted R-squared	0.319988	S.D. dependent var		0.940358
S.E. of regression	0.775446	Akaike info criterion		2.332582
Sum squared resid	358.3845	Schwarz criterion		2.347276
Log likelihood	-695.4419	Hannan-Quinn criter.		2.338303
Durbin-Watson stat	1.613938			

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	14.85572	Prob. F(3,594)	0.0000
Obs*R-squared	41.73588	Prob. Chi-Square(3)	0.0000
Scaled explained SS	73.46049	Prob. Chi-Square(3)	0.0000

Series: Residuals
Sample 1 598
Observations 598

Mean 0.127987
Median 0.123249
Maximum 3.194552
Minimum -2.523092
Std. Dev. 0.764134
Skewness 0.098442
Kurtosis 4.567483

Jarque-Bera 62.18617
Probability 0.000000

Wald Test:
Equation: Untitled

Test Statistic	Value	df	Probability
F-statistic	6890.067	(2, 596)	0.0000
Chi-square	13780.13	2	0.0000

Null Hypothesis: $C(1)=C(2)=0$
Null Hypothesis Summary:

Normalized Restriction (= 0)	Value	Std. Err.
C(1)	0.714958	0.016450
C(2)	0.313660	0.024160

Restrictions are linear in coefficients.

Dependent Variable: EYT
Method: Quantile Regression (Median)
Date: 12/30/22 Time: 22:38
Sample: 1 598
Included observations: 598
Huber Sandwich Standard Errors & Covariance
Sparsity method: Kernel (Epanechnikov) using residuals
Bandwidth method: Hall-Sheather, bw=0.11532
Estimation successfully identifies unique optimal solution

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PI	0.757126	0.018867	40.12961	0.0000
PB	0.257574	0.027650	9.315374	0.0000
Pseudo R-squared	0.272765	Mean dependent var		3.684164
Adjusted R-squared	0.271544	S.D. dependent var		0.940358
S.E. of regression	0.779719	Objective		172.7293
Quantile dependent var	3.850000	Restr. objective		237.5150
Sparsity	1.576629			

MODEL 4

Dependent Variable: PF

Method: Least Squares

Date: 12/27/22 Time: 20:03

Sample: 1 598

Included observations: 598

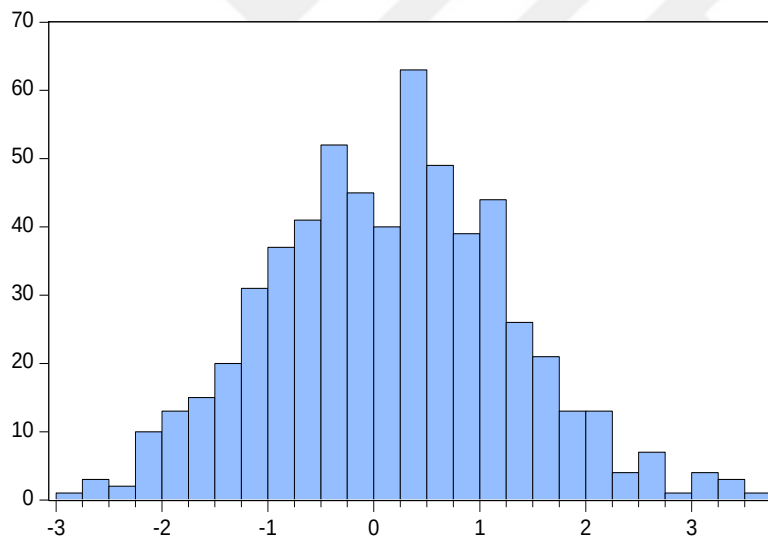
MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
OLMT	0.274776	0.048697	5.642540	0.0000
DYR	0.045103	0.042435	1.062881	0.2883
OLSZTI	0.445009	0.030014	14.82658	0.0000

R-squared	-0.589258	Mean dependent var	3.102007
Adjusted R-squared	-0.594600	S.D. dependent var	0.913126
S.E. of regression	1.153072	Akaike info criterion	3.127740
Sum squared resid	791.0970	Schwarz criterion	3.149782
Log likelihood	-932.1944	Hannan-Quinn criter.	3.136322
Durbin-Watson stat	1.194950		

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	14.36971	Prob. F(6,591)	0.0000
Obs*R-squared	76.13281	Prob. Chi-Square(6)	0.0000
Scaled explained SS	75.77706	Prob. Chi-Square(6)	0.0000

Series: Residuals
Sample 1 598
Observations 598

Mean 0.152935
Median 0.186230
Maximum 3.570076
Minimum -2.782770
Std. Dev. 1.140917
Skewness 0.142717
Kurtosis 2.935232

Jarque-Bera 2.134562
Probability 0.343942

Dependent Variable: PF

Method: Least Squares

Date: 12/27/22 Time: 20:04

Sample: 1 598

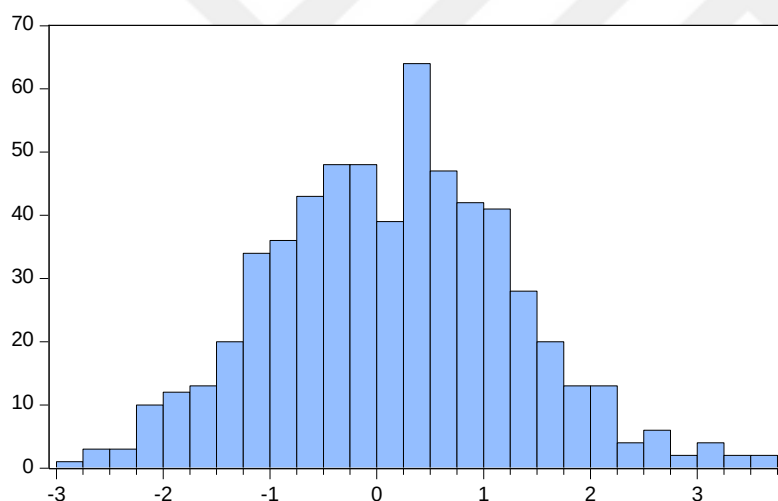
Included observations: 598

MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
OLMT	0.312169	0.036295	8.600938	0.0000
OLSZTi	0.455581	0.027581	16.51794	0.0000
R-squared	-0.592133	Mean dependent var		3.102007
Adjusted R-squared	-0.594805	S.D. dependent var		0.913126
S.E. of regression	1.153146	Akaike info criterion		3.126203
Sum squared resid	792.5283	Schwarz criterion		3.140898
Log likelihood	-932.7348	Hannan-Quinn criter.		3.131925
Durbin-Watson stat	1.194979			

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	29.04897	Prob. F(3,594)	0.0000
Obs*R-squared	76.50898	Prob. Chi-Square(3)	0.0000
Scaled explained SS	77.36879	Prob. Chi-Square(3)	0.0000

Series: Residuals
Sample 1 598
Observations 598

Mean 0.153981
Median 0.188920
Maximum 3.589279
Minimum -2.797083
Std. Dev. 1.141827
Skewness 0.145550
Kurtosis 2.959484

Jarque-Bera 2.152323
Probability 0.340902

Wald Test:

Equation: Untitled

Test Statistic	Value	df	Probability
F-statistic	2052.826	(2, 596)	0.0000
Chi-square	4105.652	2	0.0000

Null Hypothesis: C(1)=C(2)=0

Null Hypothesis Summary:

Normalized Restriction (= 0)	Value	Std. Err.
C(1)	0.312169	0.033319
C(2)	0.455581	0.026970

Restrictions are linear in coefficients.

MODEL5

Dependent Variable: Π

Method: Least Squares

Date: 12/27/22 Time: 20:09

Sample: 1 598

Included observations: 598

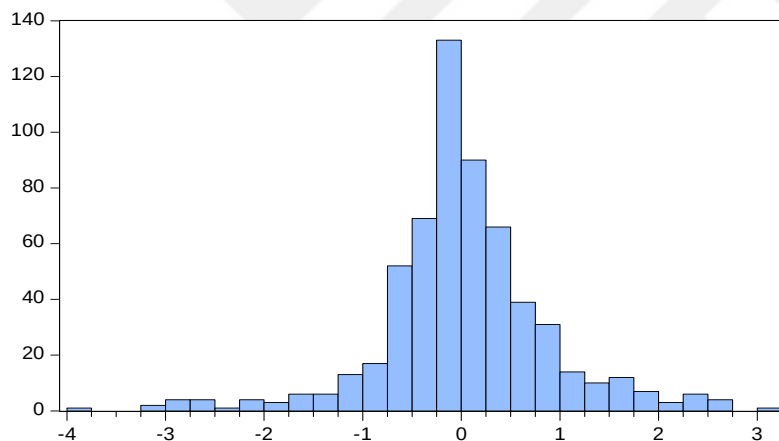
MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
DYR	0.552280	0.047677	11.58369	0.0000
OLMT	0.348774	0.052292	6.669768	0.0000
OLSZTI	0.143566	0.024028	5.974958	0.0000

R-squared	0.621209	Mean dependent var	3.846321
Adjusted R-squared	0.619936	S.D. dependent var	1.407319
S.E. of regression	0.867603	Akaike info criterion	2.558839
Sum squared resid	447.8774	Schwarz criterion	2.580881
Log likelihood	-762.0929	Hannan-Quinn criter.	2.567421
Durbin-Watson stat	1.955975		

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	10.86815	Prob. F(6,591)	0.0000
Obs*R-squared	59.42455	Prob. Chi-Square(6)	0.0000
Scaled explained SS	142.2974	Prob. Chi-Square(6)	0.0000

Series: Residuals
Sample 1 598
Observations 598

Mean 0.018657
Median -0.048717
Maximum 3.235730
Minimum -3.839781
Std. Dev. 0.865947
Skewness -0.176367
Kurtosis 5.855447

Jarque-Bera 206.2601
Probability 0.000000

Wald Test:

Equation: Untitled

Test Statistic	Value	df	Probability
F-statistic	4242.941	(3, 595)	0.0000
Chi-square	12728.82	3	0.0000

Null Hypothesis: $C(1)=C(2)=C(3)=0$

Null Hypothesis Summary:

Normalized Restriction (= 0)	Value	Std. Err.
C(1)	0.552280	0.032708
C(2)	0.348774	0.036929
C(3)	0.143566	0.021692

Restrictions are linear in coefficients.

Dependent Variable: PI
 Method: Quantile Regression (Median)
 Date: 12/30/22 Time: 22:39
 Sample: 1 598
 Included observations: 598
 Huber Sandwich Standard Errors & Covariance
 Sparsity method: Kernel (Epanechnikov) using residuals
 Bandwidth method: Hall-Sheather, bw=0.11532
 Estimation successfully identifies unique optimal solution

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
DYR	0.891321	0.030743	28.99263	0.0000
OLMT	0.079249	0.032158	2.464390	0.0140
OLSZTI	0.034338	0.010126	3.391040	0.0007
Pseudo R-squared	0.489186	Mean dependent var		3.846321
Adjusted R-squared	0.487469	S.D. dependent var		1.407319
S.E. of regression	0.947350	Objective		162.4644
Quantile dependent var	4.600000	Restr. objective		318.0500
Sparsity	0.687255			

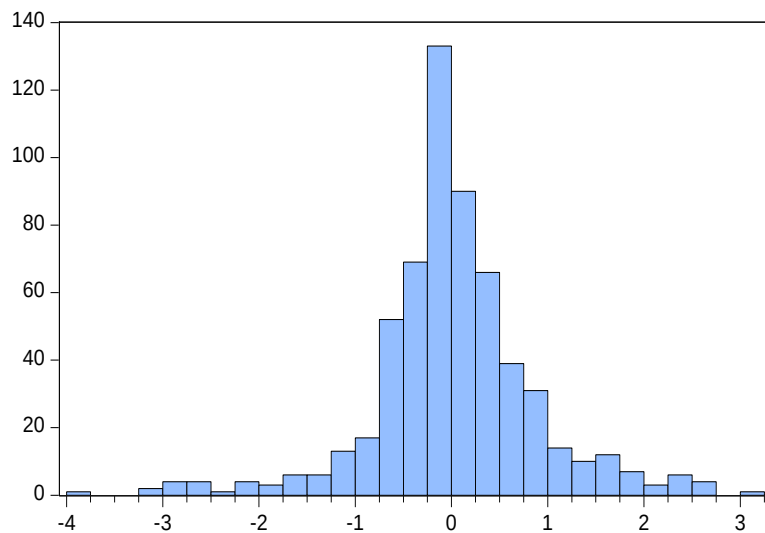
MODEL 6

Dependent Variable: PI
 Method: Least Squares
 Date: 12/27/22 Time: 20:11
 Sample: 1 598
 Included observations: 598
 MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
OLMT	0.539799	0.051187	10.54554	0.0000
OLSZTI	0.173615	0.028104	6.177535	0.0000
DYR	-0.016419	0.044053	-0.372714	0.7095
R-squared	-0.102093	Mean dependent var		2.570354
Adjusted R-squared	-0.105797	S.D. dependent var		1.081732
S.E. of regression	1.137516	Akaike info criterion		3.100574
Sum squared resid	769.8952	Schwarz criterion		3.122616
Log likelihood	-924.0717	Hannan-Quinn criter.		3.109156
Durbin-Watson stat	0.736091			

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	7.182111	Prob. F(3,594)	0.0001
Obs*R-squared	20.93215	Prob. Chi-Square(3)	0.0001
Scaled explained SS	23.65270	Prob. Chi-Square(3)	0.0000

Series: Residuals
Sample 1 598
Observations 598

Mean 0.018657
Median -0.048717
Maximum 3.235730
Minimum -3.839781
Std. Dev. 0.865947
Skewness -0.176367
Kurtosis 5.855447

Jarque-Bera 206.2601
Probability 0.000000

Dependent Variable: PB

Method: Least Squares

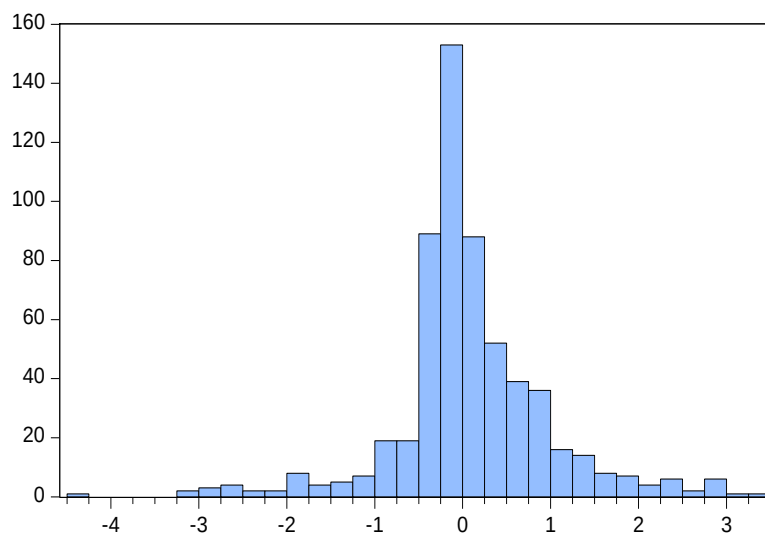
Date: 12/27/22 Time: 22:36

Sample: 1 598

Included observations: 598

MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
OLMT	0.634953	0.047637	13.32903	0.0000
DYR	0.076110	0.040113	1.897358	0.0583
R-squared	-0.171118	Mean dependent var		2.570354
Adjusted R-squared	-0.173083	S.D. dependent var		1.081732
S.E. of regression	1.171612	Akaike info criterion		3.157978
Sum squared resid	818.1145	Schwarz criterion		3.172672
Log likelihood	-942.2353	Hannan-Quinn criter.		3.163699
Durbin-Watson stat	0.994891			

Series: Residuals
Sample 1 598
Observations 598

Mean 0.075446
Median -0.054460
Maximum 3.458773
Minimum -4.281271
Std. Dev. 0.894283
Skewness -0.012679
Kurtosis 6.370225

Jarque-Bera 283.0299
Probability 0.000000

Wald Test:
Equation: Untitled

Test Statistic	Value	df	Probability
F-statistic	7596.225	(2, 596)	0.0000
Chi-square	15192.45	2	0.0000

Null Hypothesis: C(1)=C(2)=0
Null Hypothesis Summary:

Normalized Restriction (= 0)	Value	Std. Err.
C(1)	0.628795	0.046158
C(2)	0.427459	0.053441

Restrictions are linear in coefficients.

Dependent Variable: PB
Method: Quantile Regression (Median)
Date: 12/30/22 Time: 22:41
Sample: 1 598
Included observations: 598
Huber Sandwich Standard Errors & Covariance
Sparsity method: Kernel (Epanechnikov) using residuals
Bandwidth method: Hall-Sheather, bw=0.11532
Estimation successfully identifies unique optimal solution

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
OLMT	0.714286	0.064034	11.15473	0.0000
DYR	0.014286	0.052241	0.273460	0.7846
Pseudo R-squared	-0.006145	Mean dependent var		2.570354
Adjusted R-squared	-0.007833	S.D. dependent var		1.081732
S.E. of regression	1.174534	Objective		276.0071
Quantile dependent var	2.500000	Restr. objective		274.3214
Sparsity	2.962772			

Dependent Variable: PARA_BILGI
Method: Quantile Regression (Median)
Date: 12/30/22 Time: 22:41
Sample: 1 598
Included observations: 598
Huber Sandwich Standard Errors & Covariance
Sparsity method: Kernel (Epanechnikov) using residuals
Bandwidth method: Hall-Sheather, bw=0.11532
Estimation successfully identifies unique optimal solution

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
OLMT	0.732143	0.017511	41.81061	0.0000
Pseudo R-squared	-0.006244	Mean dependent var		2.570354
Adjusted R-squared	-0.006244	S.D. dependent var		1.081732
S.E. of regression	1.174981	Objective		276.0342
Quantile dependent var	2.500000	Restr. objective		274.3214
Sparsity	2.946358			

MODEL 7

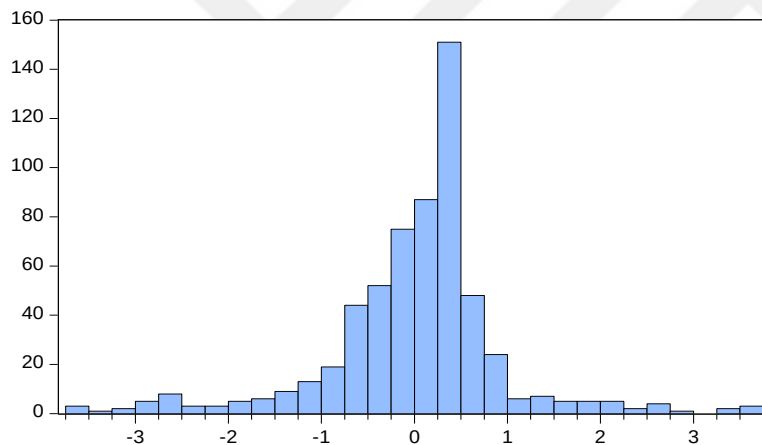
Dependent Variable: DYR
Method: Least Squares
Date: 12/27/22 Time: 20:12
Sample: 1 598
Included observations: 598

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PF	0.096990	0.031230	3.105708	0.0020
PI	0.828302	0.023759	34.86201	0.0000
PB	0.093496	0.033885	2.759217	0.0060

R-squared	0.575085	Mean dependent var	3.749721
Adjusted R-squared	0.573657	S.D. dependent var	1.462979
S.E. of regression	0.955252	Akaike info criterion	2.751321
Sum squared resid	542.9413	Schwarz criterion	2.773362
Log likelihood	-819.6449	Hannan-Quinn criter.	2.759902
Durbin-Watson stat	1.934663		

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	1.051806	Prob. F(6,591)	0.3906
Obs*R-squared	6.318115	Prob. Chi-Square(6)	0.3885
Scaled explained SS	17.13721	Prob. Chi-Square(6)	0.0088

Series: Residuals Sample 1 598 Observations 598	
Mean	0.022626
Median	0.172198
Maximum	3.663702
Minimum	-3.720502
Std. Dev.	0.953382
Skewness	-0.416748
Kurtosis	6.523151
Jarque-Bera	326.5905
Probability	0.000000

Wald Test:
Equation: Untitled

Test Statistic	Value	df	Probability
F-statistic	3339.866	(3, 595)	0.0000
Chi-square	10019.60	3	0.0000

Null Hypothesis: C(1)=C(2)=C(3)=0
Null Hypothesis Summary:

Normalized Restriction (= 0)	Value	Std. Err.
C(1)	0.096990	0.031230
C(2)	0.828302	0.023759
C(3)	0.093496	0.033885

Restrictions are linear in coefficients.

Dependent Variable: DYP
Method: Quantile Regression (Median)
Date: 12/30/22 Time: 22:42
Sample: 1 598
Included observations: 598
Huber Sandwich Standard Errors & Covariance
Sparsity method: Kernel (Epanechnikov) using residuals
Bandwidth method: Hall-Sheather, bw=0.11532
Estimation successfully identifies unique optimal solution

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PF	1.69E-17	0.010302	1.64E-15	1.0000
PI	1.000000	0.007281	137.3479	0.0000
PB	5.79E-17	0.011573	5.00E-15	1.0000
Pseudo R-squared	0.535007	Mean dependent var		3.749721
Adjusted R-squared	0.533444	S.D. dependent var		1.462979
S.E. of regression	0.999999	Objective		165.1500
Quantile dependent var	4.333333	Restr. objective		355.1667
Sparsity	0.659748			

Dependent Variable: DYP
Method: Quantile Regression (Median)
Date: 01/03/23 Time: 18:25
Sample: 1 598
Included observations: 598
Huber Sandwich Standard Errors & Covariance
Sparsity method: Kernel (Epanechnikov) using residuals
Bandwidth method: Hall-Sheather, bw=0.11532
Estimation successfully identifies unique optimal solution

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PI	1.000000	0.003114	321.0897	0.0000
Pseudo R-squared	0.535007	Mean dependent var		3.749721
Adjusted R-squared	0.535007	S.D. dependent var		1.462979
S.E. of regression	0.998323	Objective		165.1500
Quantile dependent var	4.333333	Restr. objective		355.1667
Sparsity	0.659748			

MODEL 8

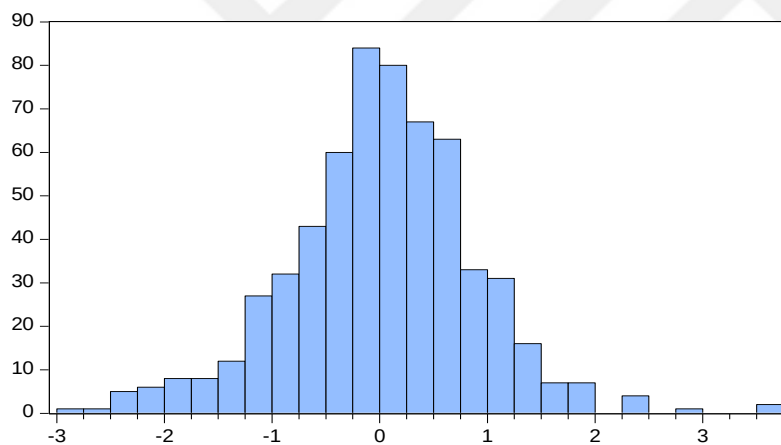
Dependent Variable: OLMT
Method: Least Squares
Date: 12/27/22 Time: 20:13
Sample: 1 598
Included observations: 598

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PF	0.094121	0.028707	3.278708	0.0011
PI	0.579488	0.021840	26.53323	0.0000
PB	0.297732	0.031147	9.558793	0.0000

R-squared	0.480460	Mean dependent var	3.305741
Adjusted R-squared	0.478713	S.D. dependent var	1.216179
S.E. of regression	0.878083	Akaike info criterion	2.582854
Sum squared resid	458.7630	Schwarz criterion	2.604895
Log likelihood	-769.2732	Hannan-Quinn criter.	2.591435
Durbin-Watson stat	1.922093		

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	1.973665	Prob. F(6,591)	0.0674
Obs*R-squared	11.74687	Prob. Chi-Square(6)	0.0679
Scaled explained SS	18.96577	Prob. Chi-Square(6)	0.0042

Series: Residuals
Sample 1 598
Observations 598

Mean 0.019605
Median 0.022366
Maximum 3.734531
Minimum -2.856704
Std. Dev. 0.876392
Skewness 0.000385
Kurtosis 4.262950

Jarque-Bera 39.74316
Probability 0.000000

Wald Test:
Equation: Untitled

Test Statistic	Value	df	Probability
F-statistic	3008.595	(3, 595)	0.0000
Chi-square	9025.785	3	0.0000

Null Hypothesis: $C(1)=C(2)=C(3)=0$
Null Hypothesis Summary:

Normalized Restriction (= 0)	Value	Std. Err.
C(1)	0.094121	0.028707
C(2)	0.579488	0.021840
C(3)	0.297732	0.031147

Restrictions are linear in coefficients.

Dependent Variable: OLMT
Method: Quantile Regression (Median)
Date: 12/30/22 Time: 22:43
Sample: 1 598
Included observations: 598
Huber Sandwich Standard Errors & Covariance
Sparsity method: Kernel (Epanechnikov) using residuals
Bandwidth method: Hall-Sheather, bw=0.11532
Estimation successfully identifies unique optimal solution

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PF	0.010489	0.023213	0.451863	0.6515
PI	0.643516	0.025433	25.30207	0.0000
PB	0.326624	0.033009	9.895083	0.0000
Pseudo R-squared	0.375794	Mean dependent var		3.305741
Adjusted R-squared	0.373696	S.D. dependent var		1.216179
S.E. of regression	0.889172	Objective		192.7235
Quantile dependent var	3.500000	Restr. objective		308.7500
Sparsity	1.664739			

Dependent Variable: OLMT
Method: Quantile Regression (Median)
Date: 12/30/22 Time: 22:44
Sample: 1 598
Included observations: 598
Huber Sandwich Standard Errors & Covariance
Sparsity method: Kernel (Epanechnikov) using residuals
Bandwidth method: Hall-Sheather, bw=0.11532
Estimation successful but solution may not be unique

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PI	0.643829	0.023951	26.88104	0.0000
PB	0.336735	0.030436	11.06385	0.0000
Pseudo R-squared	0.375400	Mean dependent var		3.305741
Adjusted R-squared	0.374352	S.D. dependent var		1.216179
S.E. of regression	0.889534	Objective		192.8452
Quantile dependent var	3.500000	Restr. objective		308.7500
Sparsity	1.655617			

Model 9

Dependent Variable: OLSZTI

Method: Least Squares

Date: 12/27/22 Time: 20:14

Sample: 1 598

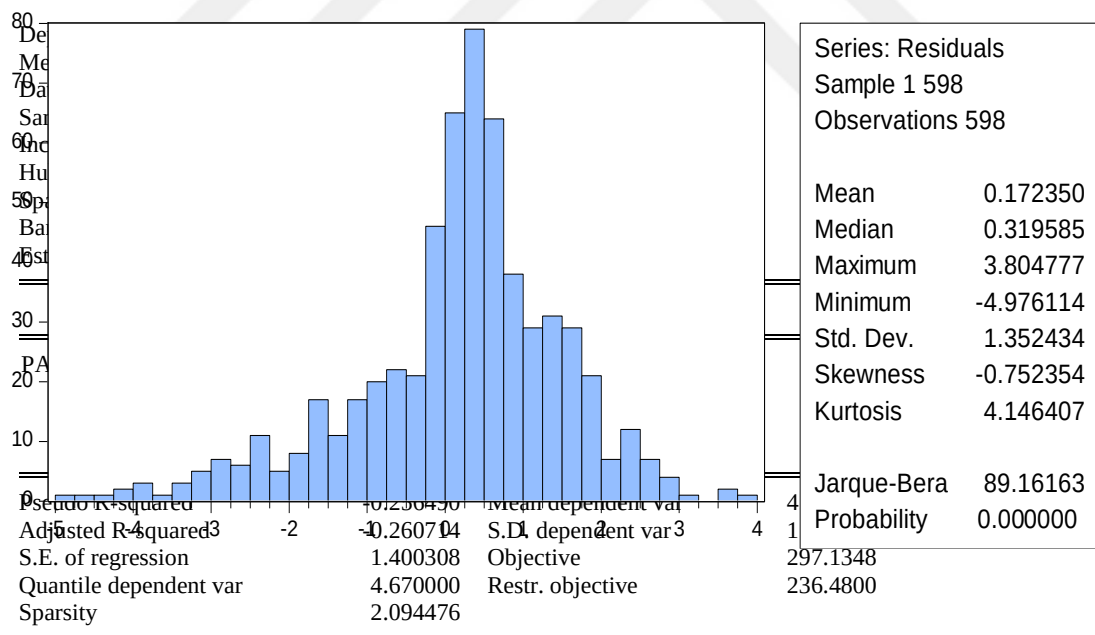
Included observations: 598

MacKinnon-White (HC2) heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PF	0.612660	0.046082	13.29506	0.0000
PI	0.498107	0.035036	14.21698	0.0000
PB	0.084456	0.046582	1.813077	0.0703
R-squared	-0.493002	Mean dependent var		4.205786
Adjusted R-squared	-0.498021	S.D. dependent var		1.115809
S.E. of regression	1.365679	Akaike info criterion		3.466185
Sum squared resid	1109.722	Schwarz criterion		3.488226
Log likelihood	-1033.389	Hannan-Quinn criter.		3.474767
Durbin-Watson stat	1.514473			

Heteroskedasticity Test: White

F-statistic	6.412649	Prob. F(6,591)	0.0000
Obs*R-squared	36.55197	Prob. Chi-Square(6)	0.0000
Scaled explained SS	49.53605	Prob. Chi-Square(6)	0.0000

Wald Test:
Equation: Untitled

Test Statistic	Value	df	Probability
F-statistic	2237.253	(3, 595)	0.0000
Chi-square	6711.758	3	0.0000

Null Hypothesis: C(1)=C(2)=C(3)=0
Null Hypothesis Summary:

Normalized Restriction (= 0)	Value	Std. Err.
C(1)	0.612660	0.046082
C(2)	0.498107	0.035036
C(3)	0.084456	0.046582

Restrictions are linear in coefficients.

Dependent Variable: OLSZTI
Method: Quantile Regression (Median)
Date: 12/30/22 Time: 22:44
Sample: 1 598
Included observations: 598
Huber Sandwich Standard Errors & Covariance
Sparsity method: Kernel (Epanechnikov) using residuals
Bandwidth method: Hall-Sheather, bw=0.11532
Estimation successfully identifies unique optimal solution

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PF	0.439616	0.073717	5.963563	0.0000
PI	0.660060	0.060041	10.99344	0.0000
PB	0.099020	0.037453	2.643864	0.0084
Pseudo R-squared	-0.256490	Mean dependent var		4.205786
Adjusted R-squared	-0.260714	S.D. dependent var		1.115809
S.E. of regression	1.400308	Objective		297.1348
Quantile dependent var	4.670000	Restr. objective		236.4800
Sparsity	2.094476			